

05.12.2021

nr 49 (840)

cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

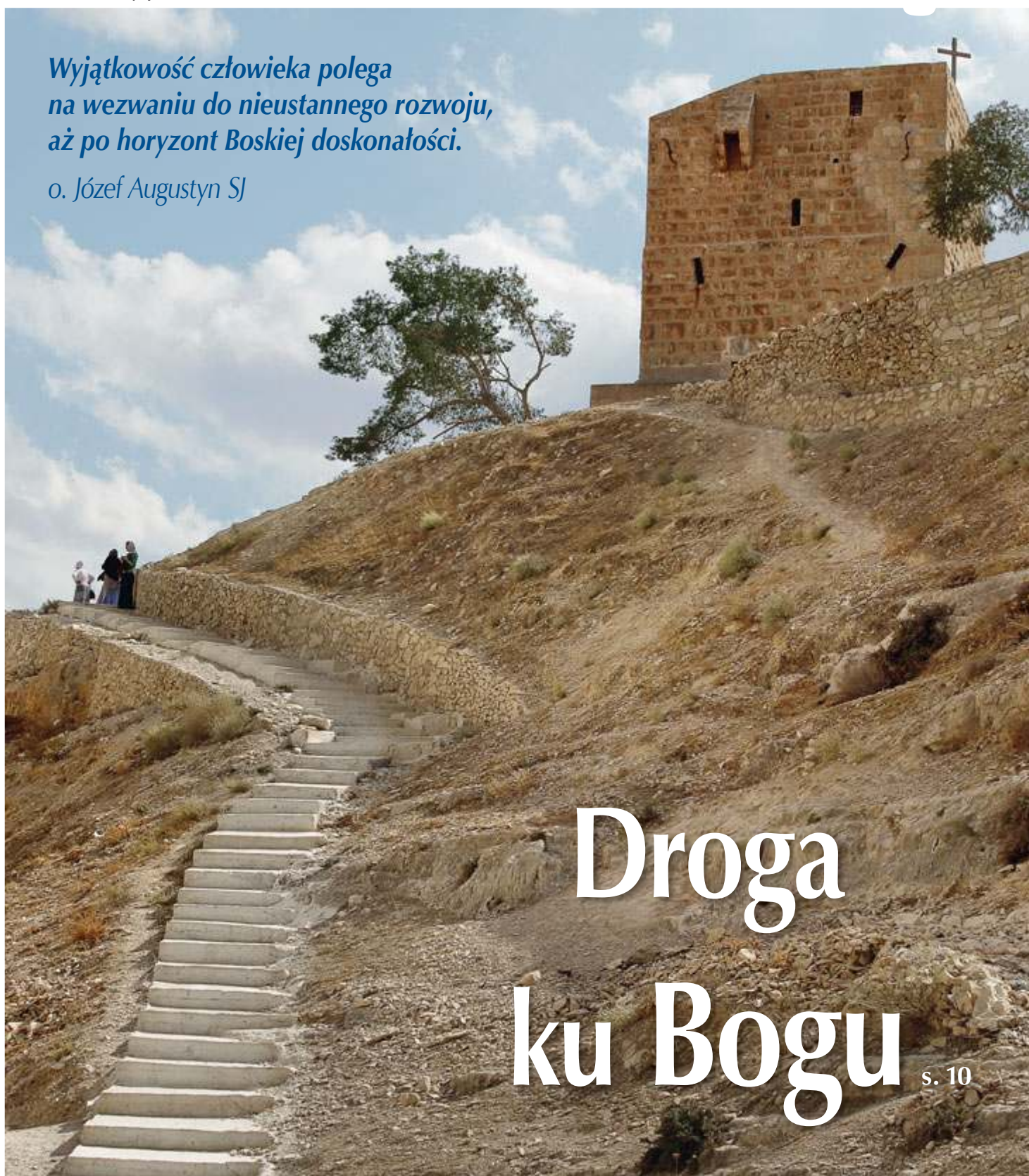
ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

*Wyjątkowość człowieka polega
na wezwaniu do nieustannego rozwoju,
aż po horyzont Boskiej doskonałości.*

o. Józef Augustyn SJ

Droga ku Bogu

s. 10

idziemy

Kto czyta – nie błądzi!

2022

STYCZEŃ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

LUTY

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

MARZEC

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

KWIECIEŃ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

MAJ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

CZERWIEC

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

LIPIEC

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

SIERPIEŃ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

WRZESIEŃ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

PAŹDZIERNIK

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

LISTOPAD

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

GRUDZIEŃ

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

ks. Henryk Zieliński

Diabeł nie przebacza

Sprawa metropolity Paryża abp. Michela Aupetita, która rozgrzewa ostatnio francuskie media, jest wielowątkowa i stanowi ważną lekcję dla katolików na całym świecie. Dla księży zaś i biskupów w szczególności.

Po publikacjach, jakoby metropolita Paryża złożył rezygnację z pełnionej funkcji, abp Aupetit wyjaśnił, że nie jest to rezygnacja, tylko oddanie się do dyspozycji papieża Franciszka. Rezygnacja oznaczałaby faktyczne przyznanie się do zarzucanych czynów.

Sprawa zyskała drugie życie po artykule w tygodniku „Le Point” z 22 listopada tego roku. Zarzuca się w nim arcybiskupowi utrzymywanie intymnych relacji z kobietą. Podstawą do oskarżenia był mail z lutego 2012 r., wysłany pomyłkowo przez wówczas jeszcze księdza Michela Aupetita nie do wspomnianej kobiety, ale do jego sekretarki. Po ujawnieniu maila zapewnił, że ze wspomnianą kobietą nie łączył go żaden romans ani relacja intymna, przeprosił za swoją nieroztropność i odprawił pokutę.

Wydawało się, że wszystko zostało wyjaśnione. Rok później ks. Aupetit został biskupem pomocniczym w archidiecezji paryskiej. W roku 2014 papież Franciszek mianował go ordynariuszem diecezji Nanterre, a 7 grudnia 2017 r. podniósł go do godności arcybiskupa Paryża. Okoliczności jego ingresu do katedry Notre-Dame można by uznać za swoiste déjà vu tego, co działo się przy okazji ingresu abp. Henryka Hosera SAC do katedry św. Floriana na warszawskiej Pradze. Tam również podkreślano, że nowy arcybiskup jest człowiekiem światłym i wszechstronnie wykształconym, doktorem medycyny z wieloletnią praktyką, mającym dobre kontakty wśród paryskich elit – również tych wolnomyślicielskich. Michel Aupetit wstąpił bowiem do seminarium duchownego jako 39-letni lekarz, z 21-letnim stażem.

Szybko się okazało, że abp Aupetit ma bardzo dobry kontakt z wiernymi, w tym również z młodzieżą. Ale coraz bardziej jego drogi zaczęły się rozchodzić z tymi, którzy chcieli w nim widzieć liberała. Przestał się pokazywać na paryskich salonach. Znacznie więcej czasu spędzał na modlitwie i wśród zwykłych ludzi. Papież Fran-

ciszek mianował go wkrótce członkiem dwóch watykańskich kongregacji: ds. duchowieństwa i ds. biskupów.

Pierwsze głosy buntu podniosły się ze strony niektórych kapłanów (skąd my to znamy?). Jak informuje Radio Watykańskie, arcybiskupowi zarzucano autoritaryzm i brak obycia ze współczesną teologią. Do tego doszły oskarżenia, że

zachowuje się jak ordynator w szpitalu, bezkompromisowo aplikując taką terapię, jaką sam uznaje za słuszną. Pojawiły się także różnice w koncepcji odbudowy katedry Notre Dame po pożarze 15 kwietnia 2019 r. Arcybiskup chce bowiem pełnej rekonstrukcji bryły i zachowania sakralnego charakteru świątyni, ale z zastosowaniem nowoczesnych, bardziej przemawiających do współczesnego człowieka rozwiązań w aranżacji wnętrza.

Czarę goryczy, zdaje się, przełaty trzy krople. Dla tradycjonalistów było to odwołanie „narodowo-katolickiej” dyrekcji diecezjalnego liceum Saint-Jean de Passy. Liberalów wzburzyło odwołanie zarządu Collège des Bernardins, które miało być centrum dialogu Kościoła ze światem kultury, ale w ocenie arcybiskupa za mało tam było Kościoła. Na koniec abp Aupetit rzucił wyzwanie środowiskom LGBT oraz zwolennikom „alternatywnej liturgii”, likwidując ich „duszpasterstwo” przy paryskim kościele Saint-Mary. W tym właśnie kontekście wyciągnięto przeciwko metropolii Paryża sprawę sprzed dziewięciu lat.

Abp Aupetit zapewnia o swojej niewinności. Cieszy się wsparciem większości duchowieństwa i wiernych swojej diecezji, ale nie chce być dla niej obciążeniem. Jego sprawą zajmą się teraz współpracownicy Ojca Świętego. Wierzę w ich obiektywizm. Nie usprawiedliwiam biskupa, który przyznaje się do popełnionej przed laty nieroztropności. Ale źle by było, gdyby domniemane grzechy duchownego z kobietą były w moim Kościele oceniane surowiej niż analogiczne grzechy z mężczyzną.

Nie wyrokuję w sprawie abp. Aupetita, bo ani nie mam do tego uprawnień, ani pełnej wiedzy o tym, co się wydarzyło. Wiem tylko, że w Kościele jest miejsce dla szczerze nawróconych grzeszników, i to na wszystkich stopniach kościelnej hierarchii. O wiele bardziej niż dla hardych zwolenników bezbożnych ideologii. My wszyscy zaś musimy pamiętać, że rozpoczynając walkę z diabolicznym złem, trzeba być albo świętym, albo heroicznie pokornym. Albowiem każda nasza słabość będzie użyta przeciwko nam. Diabeł nie zapomina i nie przebacza.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

05.12.2021 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Droga ku Bogu – wywiad z o. Józefem Augustynem SJ o nawróceniu s. 10

tot. Sammie Chaffin/Unsplash

Zdecydowani, by wierzyć – historie nawróceń s. 12

NA CZASIE

Pomagamy bezkonkurencyjnie – ks. Leszek Kryża o wsparciu Kościoła na Wschodzie s. 4

Muzeum piekła – dzieci z obozu koncentracyjnego w Łodzi s. 18

Tarcze przyniosły skutek – wywiad z Bartoszem Marcukiem s. 20

NASZE SPRAWY

Unia a nauka społeczna Kościoła s. 34

Moda na wolontariat? s. 36

Prezerwatywa dla dziecka? s. 43

Emocje w języku s. 44

MOJA WIARA

Józef, patron ubogich s. 38

Głosiciel piękna wiary – św. Robert Bellarmin s. 42

Apostoł pojednania – ks. Stanisław Szulmiński SAC s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

fot. episkopat.pl

inie, Białorusi, w Rosji, Kazachstanie itd. Dla wielu osób była to jedyna okazja, by regularnie zjeść trzy posiłki dziennie.

W tym roku udało nam się, wraz z górnośląskim oddziałem Wspólnoty Polskiej, otworzyć na Ukrainie cztery stacje pomocy charytatywnej Dobre Serce, w których gromadzimy sprzęt rehabilitacyjny, środki opatrunkowe, leki itd. dla osób żyjących samotnie, w małych wioskach, pozbawionych możliwości, by choćby na wózku czy o kulach wyjść z domu. Mamy nadzieję, że kolejne takie punkty będziemy mogli otwierać już w najbliższej przyszłości.

Trzeba także wspomnieć, że przy naszym zespole, mimo trudnego roku i ograniczeń pandemicznych, działa też tzw. Wollontariat Syberyjski. Udało nam się wysłać

dzie; Jego wiernych i podopiecznych, radości i smutki. Z kolei w każdym kościele w Polsce zorganizowana będzie na potrzeby Kościoła na Wschodzie tzw. składka do puszek. To, co spłynie z niej do nas, czyli do Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie, podzielimy na projekty pomocowe według napływających do nas próśb, a jest ich rocznie ok. 500, oraz na wspomniane bezpośrednie wsparcie finansowe placówek pomocowych na Wschodzie.

A włączyć się naprawdę warto. Pamiętam zdarzenie, że posłaliśmy z paczką do jednej ze starszych pań, Polki mieszkającej na ziemi lwowskiej. Kiedy dowiedziała się, że to z Polski – popłakała się. Była niezwykle wzruszona, że Polacy o niej pamiętali. Ten dzień jest m.in. właśnie po to, by ci ludzie wiedzieli,

Pomagamy bezkonkurencyjnie

Z ks. **Leszkiem Kryżą** TChR, dyrektorem Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie przy KEP, rozmawia Radosław Molenda

Tradycyjnie w drugą niedzielę Adwentu obchodzimy Dzień Modlitwy i Pomocy Materialnej Kościołowi na Wschodzie. Przed rokiem pamiętaliśmy szczególnie o Białorusi i Armenii. A w tym roku?

Nasze priorytety to ponownie Kościół na Białorusi oraz Kościół na Ukrainie. Staramy się zaspokajać prośby o pomoc spływające do nas ze wszystkich piętnastu krajów byłego ZSRR, jednak w tych dwóch państwach widzimy dziś największe zagrożenia dla Kościoła.

Podsumujmy poprzedni rok pomocy.

Udało nam się zebrać ponad 2,1 mln zł, co pozwoliło na zrealizowanie kompleksowo 240 próśb. Dawniej była to głównie pomoc remontowo-budowlana. Takich próśb i dziś nie brakuje, np. gdy chodzi o obiekty sakralne. Z roku na rok widzimy jednak coraz większe potrzeby dotyczące inwestycji w drugiego człowieka: formacyjne i duszpasterskie, oraz prośby dotyczące działalności charytatywnej Kościoła na Wschodzie. To jest pomoc ponad podziałami i dotyczy bardzo wielu dziedzin życia: bezdomności, niedożywienia, edukacji, opieki nad osobami starszymi, sierotami itp.

Jeśli chodzi o pomoc duszpastersko-formacyjną, naszą główną akcją były „Wakacje z Bogiem” dla dzieci i dorosłych. Ze względu na COVID-19 nie wszystkie grupy mogły przyjechać do Polski, ale organizowaliśmy wakacje na miejscu: na Ukra-

grupę wolontariuszy do Kazachstanu, Rumunii, Bułgarii i na Ukrainę.

Jest także bezpośrednia pomoc finansowa. Jaka?

Wszystko obecnie drożeje, ale na Wschodzie szczególnie. Jesteśmy zasypani ogromem próśb o pomoc w opłatach za ogrzewanie i generalnie na zaspokajanie bieżących, podstawowych potrzeb. Kościół opiekuje się licznymi domami dla dzieci, osób starszych, schorowanych. Żeby prowadzić z nimi zajęcia czy rehabilitację, te osoby muszą mieć dobre warunki. Zbliżają się święta i wielu rodziców pragnęłoby zorganizować dzieciom symboliczne paczki z prezentami. Im też – w miarę możliwości – chcemy pomagać.

Jak będzie przebiegał 22. Dzień Modlitwy i Pomocy Materialnej Kościołowi na Wschodzie?

W tę niedzielę tzw. Msza święta radio- w Jedyńce odprawiona będzie w intencji Kościoła na Wschodzie. Mamy nadzieję gościć w mediach i tam przybliżyć wiedzę o Kościele na Wschodzie i jego potrzebach. Punktem kulminacyjnym będzie Eucharystia na Jasnej Górze 5 grudnia, podczas której będę powierzał Matce Bożej wszystko to, co nazywamy Kościołem na Wschodzie.

że pamiętamy o nich w modlitwie, ale i materialnie. Ale to jest wymiana darów. Druga niedziela Adwentu – kiedy zbieramy ofiary i modlimy się za katolików mieszkających na Wschodzie – obchodzona jest w wielu tamtejszych kościołach jako dzień wdzięczności tym, którzy im pomagają. Tak więc pomagając, możemy być pewni, że ktoś się za nas – gdzieś na Wschodzie, na dalekiej Syberii – modli.

Druga niedziela Adwentu obchodzona jest w wielu kościołach na Wschodzie jako dzień wdzięczności tym, którzy im pomagają.

Za pomoc Kościołowi na Wschodzie od lat najbardziej odpowiedzialni czują się Polacy. Jak to wytłumaczyć?

Rzeczywiście tak jest. I dotyczy to pomocy nie tylko poprzez zespół, za który odpowiadam. Gdy mówimy o kwotach bezwzględnych, to w Niemczech „Kirche in Not” czy inne organizacje udzielają instytucjonalnie pomocy większej niż nasza. Jeśli jednak chodzi o oddolny ruch społeczny, organizowanie się np. w parafiach, by pomagać – jesteśmy bezkonkurencyjni. Tłumaczą to m.in. nasze związki historyczne, często także rodzinne, ze Wschodem. Wielu z nas ma tam pochowanych swoich bliskich zesłanych w XIX w. w głąb Rosji. Bezimiennie groby Polaków rozsiane są na całym Wschodzie. To wszystko stwarza sentyment, szczególnie klimat, dzięki któremu chcemy pamiętać, dzielić się, pomagać.

fot. PAP/PAU/Vatican Media Handout

Franciszek rozdał członkom konferencji episkopatu Włoch obrazek Dobrego Pasterza z „Błogosławieństwami biskupa”. Oto ich treść przetłumaczona na język polski:

„Błogosławiony biskup, który z ubóstwa i dzielenia się uczynił swój styl życia, albowiem swoim świadectwem buduje królestwo niebios.

Błogosławiony biskup, który nie boi się zalać swej twarzy łzami, aby mogły się w nich przeżyć ludzkie bóle, trudy prezbiterów, znajdując Bożą pociechę w uścisku z cierpiącym.

Błogosławiony biskup, który uważa swą funkcję za posługę, a nie za władzę, czyniąc

Osiem błogosławieństw dla biskupów

z łagodności swą siłę, dając wszystkim prawo obywatelstwa we własnym sercu, aby posiąść ziemię obiecaną cichym.

Błogosławiony biskup, który nie zamyka się w służbowych pałacach, który nie staje się biurokratą, zwracającym uwagę bardziej na statystyki niż na twarz, bardziej na procedury niż na historię, starając się walczyć o boku człowieka o Boże marzenie o sprawiedliwości, albowiem Pan spotykany w ciszy codziennej modlitwy będzie jego pokarmem.

Błogosławiony biskup, który ma serce dla nędzy świa-

ta, który nie boi się ubrudzić ręką błotem ludzkiej duszy, aby znaleźć tam Boże złoto, który nie gorszy się grzechem i kruchością innych, bo jest świadomy własnej nędzy, albowiem spojrzenie Ukrzyżowanego Zmar-

tychwstałego będzie dla niego pieczęcią nieskończonego przebaczenia.

Błogosławiony biskup, który usuwa obłudę z serca, który unika wszelkiej dynamiki dwuznaczności, który marzy o dobru nawet pośród zła, albowiem będzie mógł cieszyć się obliczem Boga, znajdując jego odbicie w każdej kaluży miasta ludzi.

Błogosławiony biskup, który wprowadza pokój, który prowadzi drogami pojednania, który sieje w sercu prezbiterium ziarno komunii, który towarzyszy podzielonemu

społeczeństwu na ścieżce pojednania, który bierze za rękę każdego mężczyznę i każdą kobietę dobrej woli, aby budować braterstwo: Bóg rozpozna w nim swego syna.

Błogosławiony biskup, który dla Ewangelii nie boi się iść

pod prąd, czyniąc «surowym» swe oblicze, takim jakie Chrystus zwrócił ku Jerozolimie, nie dając się powstrzymać niezrozumieniu i przeszkodom, albowiem wie, że królestwo Boże postępuje pośród sprzeczności świata”.

Papież spotkał się z hierarchami obradującymi w hotelu Ergife Palace w Rzymie. Rozmowa z Ojcem Świętym rozpoczęła nadzwyczajne zgromadzenie Włoskiej Konferencji Biskupiej (22–25 listopada), poświęcone drodze synodalnej Kościoła w tym kraju./KAI, bs

Krzysztof Ziemięć

tłumaczyła się, że pracę ma ciężką i nie zarabia milionów, by po kimś sprzątać, usłyszała serię wulgaryzmów.

Twarc kobiecych protestów najpierw postanowiła zdewastować przestrzeń publiczną. A później poniżyć kobietę... Państwo to czują? Kobieta będąca samozwańczą liderką ko-

Wtedy wielu to usprawiedliwiali, teraz już nie. Tym razem oburzenie jest większe, gdyż objęło także środowiska feministyczne, potępiające nie-takt wobec – jak to ujęto – niżej umieszczonej w społecznej drabinie sprzątaczk. Poza tym prymitywizm i wulgarność tak często obecne w za-

ka. A ponieważ jest to uczucie niskie, najłatwiej jest wyładować je na słabszych i uważanych za gorszych. Przykłady? Proszę bardzo: kto z nas pierwszy ukloni się dziś sprzątaczkce w biurze? Kto podziękuje pani myjącej dworcowe toalety? Kto ustąpi miejsca panu pchającemu w supermarkecie cały sznur zakupowych wózków? Kto zadba o starszych? Zamiast tego są kpiny, a często także wyzwiska.

Nowe elity tak bardzo przyjęły jako dogmat egoistyczną wizję samorealizacji, że zapomniały zupełnie o innym człowieku. Liczy się może co najwyżej własna rodzina, a i to nie zawsze. Reszta, ta gorsza, bo nieposiadająca zazwyczaj podobnego statusu materialnego, co jest dziś miernikiem określającym miejsce w społecznej drabinie, ma im, czyli „panom”, co najwyżej służyć. Najwyższy czas to zmienić, bo to prosta droga do zatracenia.

Autor jest dziennikarzem TVP

Kto podziękuje sprzątaczkce?

Który skrzywdziłeś człowieka prostego / Śmiechem nad krzywdą jego wybuchając, / Gromadę błaznów koło siebie mając / Na pomieszenie dobrego i złego – pisał Czesław Miłosz w 1950 r. Te słowa przyszły mi na myśl, kiedy oglądałem scenę z czerwoną farbą bryzającą po schodach i ścianach biurowca, w którym mieści się siedziba PiS, Martą Lempart i sprząającą tam Panią – która domagała się, by sprawczyni dewastacji po prostu posprzątały po sobie. Tylko tyle. Biedna kobiecina, która

biet traktuje z butą inną kobietę, która musiała posprzątać po jej proaborcyjnym happeningu. To nie jedynie przykład „kultury”, jaką w przestrzeni publicznej prezentuje szefowa tak zwanego Strajku Kobiet. Już rok temu mówiła: Jak protestujemy, to zostawiamy ślady. Niech cała Polska będzie w błyskawicach. Było też znane Wyp***** i wulgarne ataki słowne na stróżów prawa.

Samozwańcza liderka tzw. Strajku Kobiet potraktowała z butą inną kobietę.

chowaniu Marty Lempart jakby umknęły uwadze. Niestety, bo tu nie chodzi tylko o ten

protest. Od jakiegoś czasu mamy do czynienia ze zjawiskiem zwanym „kulturą wykluczenia”; pewnym procesem już nie lekceważenia, ale systematycznego niszczenia i dehumanizowania innych, z którymi nam – z różnych powodów – nie po drodze. Jego fundamentem jest pogarda dla drugiego człowie-

W SKRÓCIE

■ **Papieska pasterka wcześniej.**

24 grudnia Ojciec Święty będzie sprawował Mszę świętą wigilijną w bazylice watykańskiej o 19.30 – wynika z opublikowanego Kalendarza Papieskich Celebracji Liturgicznych na okres Bożego Narodzenia.

■ **Papieski tweet na Adwent.** „Nasze życie staje się piękne i szczęśliwe, gdy czekamy na kogoś drogiego i ważnego dla nas. Niech ten #Adwent pomoże Wam przekształcić nadzieję w pewność, że Ten, na którego czekamy, kocha nas i nigdy nas nie opuszcza”.

■ **Legia Honorowa dla biskupa.**

Praski biskup pomocniczy Václav Malý odebrał najwyższe francuskie odznaczenie państwowe – Order Legii Honorowej. Uroczystość odbyła się w ambasadzie Republiki Francuskiej w Pradze. Prześladowany i więziony w okresie rządów komunistycznych biskup otrzymał wyróżnienie głównie za osobiste zaangażowanie w promowanie praw człowieka.

■ **Irańczyk przewodniczącym norweskiego parlamentu.**

Imigrant z Iranu, 39-letni Masud Gharahkhani z Partii Pracy, został wybrany na przewodniczącego norweskiego parlamentu, Stortingu. Polityk będzie najważniejszą – obok króla i premiera – osobą w państwie.

■ **Zginęli w kanale La Manche.**

27 osób zginęło w wyniku zatonięcia łodzi z migrantami w kanale La Manche, w pobliżu Calais; dwie osoby ocalały – wynika z przedstawionego w środę późnym wieczorem skonsolidowanego raportu francuskiego MSW.

■ **Oskarżenia wobec Turcji.** Europejski Trybunał Praw Człowieka skrytykował Turcję za „arbitralne” tymczasowe aresztowanie 427 sędziów i prokuratorów po nieudanym puczu, który usiłowano przeprowadzić w 2016 r. Europejscy sędziowie uznali, że Ankara naruszyła „prawo do wolności”.

■ **Epidemia wciąż groźna.** Do wiosny w 53 państwach europejskich i środkowoazjatyckich może nastąpić 700 tys. zgonów z powodu COVID-19, a w skali świata bilans śmierci wskutek pandemii może wzrosnąć o 2,2 mln – ostrzega WHO.

■ **Tragedia Macedończyków.** Co najmniej 46 osób spłonęło w wyniku wypadku autokaru na autostradzie Struma w południowo-zachodniej Bułgarii. Siedem osób jest rannych. Wszyscy w autobusie byli obywatelami Macedonii Północnej.

POLITYCY U PAPIEŻA

Ojciec Święty Franciszek przyjął premiera Republiki Albanii Ediego Ramę (na zdjęciu). W trakcie serdecznych rozmów podkreślono dobre relacje między Stolicą Apostolską a Albanią i omówiono tematy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, dotyczące stosunków między wspólnotą kościelną a cywilną, wkładu Kościoła w dobro wspólne

społeczeństwa albańskiego, migracji i pokoju. W tych dniach papież Franciszek przyjął na audiencjach prezydenta Republiki Francuskiej Emmanuela Macrona, premiera Libanu Najiba Mikatiego, byłego ministra spraw zagranicznych Bahrajnu Khalida bin Ahmeda Al Khalifa i nowego ambasadora Peru w Watykanie Jorge Eduardo Romana Moreya.

W SOLIDARNOŚCI Z DUCHOWNYM

Ksiądz Cyril Gamini Fernando ze Sri Lanki, który wzywał polityków i organy ścigania do ujawnienia prawdy o podżegaczach do ataków terrorystycznych z 2019 r. – w których zginęło 279 osób, a ponad 500 zostało rannych – jest przetrzymywany na komisariacie policji, dokąd został wezwany na przesłuchanie. Przed budynkiem na modlitwie oraz pokojowym proteście zgromadziła się grupa lokalnych księży z różańcami w dłoniach.

POGRZEB ZAMORDOWANEGO POLITYKA

W katedrze westminsterskiej w Londynie odbyła się Msza żałobna w intencji brutalnie zamordowanego posła Partii Konserwatywnej Davida Amessa. W odczytanim przesłaniu papież Franciszek podkreślił, że Amess w odanej służbie publicznej kierował się silną wiarą. W Mszy uczestniczyli m.in. premier Boris Johnson, lider opozycji Keir Starmer oraz

wszyscy żyjący byli premierzy z ramienia Partii Konserwatywnej, czyli Theresa May, David Cameron i John Mayor. 69-letni Amess został zamordowany 15 października w czasie spotkania z wyborcami ze swojego okręgu. Zabójstwa dokonał 25-letni Ali Harbi Ali, obywatel brytyjski somalijskiego pochodzenia, który zadał mu 17 ciosów nożem.

fot. PAP/EP/Alshahed Elifi

ALEJA SFINKSÓW

Egipska Aleja Sfinksów została ponownie otwarta dla publiczności. Aleja znajduje się w mieście Luksor i jak oceniają archeolodzy, może mieć ponad 3 tys. lat. Ścieżka biegnie od świątyni w mieście Karnak i łączy ją z miastem Luksor, gdzie znajduje się

druga świątynia. Aleja ma 3 km długości, a po dwóch stronach drogi stoją wyrzeźbione z piaskowca posągi sfinksów. Przez stulecia były zakopane pod piaskami pustyni. Egipskim archeologom w 1949 r. udało się wydobyć je z powrotem na światło dzienne.

ŚWIĘTO DZIĘKCZYNIENIA

95. doroczna parada organizowana z okazji Święta Dziękczynienia w Nowym Jorku przyciągnęła ok. 2,5 mln osób, które podziwiała m.in. 15 gigantycznych balonów, 28 rydwanów, 800 klaunów i świętego Mikołaja. Po ubiegłorocznej przerwie, kiedy z powodu pandemii COVID-19 tradycyjna parada odbyła się bez udziału publiczności, na ulice Manhattanu wyległy tłumy nowojorczyków i turystów, w tym wiele dzieci.

W powietrzu szybowano przeszło 50 wypełnionych helem balonów, w tym 15 gigantycznych postaci z bajek i kreskówek. Na rydwanach umieszczono m.in. kilka

fot. PAP/EP/Jason Stransky

symbolizujących Święto Dziękczynienia indyków. Wzdłuż trasy obowiązywały zastrzeżone środki bezpieczeństwa, porządku pilnowało wielu policjantów. Widzowie nie mogli mieć z sobą dużych toreb, plecaków, parasoli ani wózków dziecięcych.

JUBILEUSZ PATRIARCHY BARTŁOMIEJA

W sali koncertowej w Atenach odbyły się państwowo-kościelne obchody 30. rocznicy objęcia urzędu patriarchy Konstantynopola przez Bartłomieja (Archondonisa). W uroczystościach wzięli udział najwyższej rangi politycy Grecji, w tym prezydent Eka-terina Sakellariopulu i premier Kyriakos Mitsotakis oraz przedstawiciele Kościoła Grecji, różnych instytucji państwowych i społecznych, w tym cywilny gubernator Góry Atos (podlegającej na płaszczyźnie kościelnej patriarche konstantynopolskiemu) Thanassis Martinos.

81-letni Bartłomiej I od 1969 r. jest kapłanem, w 1973 r. przyjął sakrę jako biskup Filadelfii (na terenie Turcji, dziś Alaşehir). W 1991 r. został przeniesiony na urząd me-

fot. PAP/EP/Alexandros Belas

tropolity chalcedońskiego i dziekana Synodu Biskupów Patriarchatu Konstantynopolskiego. Od 1991 r. jest honorowym zwierzchnikiem prawosławia na świecie. Na zdjęciu patriarcha z premierem Grecji Kyriakosem Mitsotakisem.

■ **Umowa o współpracy.** Izrael i Jordania podpisały w Dubaju największą w historii umowę o współpracy. Przewiduje ona budowę w Jordanii elektrowni słonecznej o mocy 600 MW, wytwarzającej energię dla Izraela w zamian za dostarczenie 200 mln m sześć. odsolonej wody z Izraela do Jordanii.

■ **Biden na drugą kadencję?** Prezydent USA Joe Biden zamierza ubiegać się o reelekcję w 2024 r. – poinformowała rzeczniczka Białego Domu Jen Psaki.

■ **Nowy premier Rumunii.** Prezydent Rumunii Klaus Iohannis powierzył misję sformowania rządu dotychczasowemu ministrowi obrony Nicolae Ciuce. Nominacja ma na celu przerwanie trwającego od dwóch miesięcy impasu politycznego, w jakim znalazła się Rumunia od czasu, gdy centrowa koalicja rządowa we wrześniu się rozpadła.

■ **Monarchini na chrzcinach.** 95-letnia królowa brytyjska Elżbieta II wzięła udział w ceremonii chrzcin dwóch swoich prawnuków. Dziećmi, które ochrzczono podczas prywatnej ceremonii w Windsorze, byli urodzony w lutym tego roku syn księżniczki Eugenie i Jamesa Brooksbanka August Philip Hawke oraz urodzony w marcu syn Zary i Mike'a Tindallów Lucas Philip.

■ **Niewinny bez odszkodowania.** Skazany w 1978 r. za zabójstwo Kevin Strickland został uniewinniony przez sąd w Missouri i zwolniony z więzienia po niemal 43 latach. Mimo unieważnienia wyroku mężczyzna nie otrzyma żadnego odszkodowania od stanu za czas spędzony w więzieniu. Amerykanie zebrali dla niego około miliona dolarów.

■ **Susza w Somalii.** Premier Somalii Mohammed Husejn Roble ogłosił wprowadzenie stanu wyjątkowego na terytorium całego kraju ze względu na suszę, która według ONZ zagraża 2,6 mln osób, czyli ponad jednej piątej mieszkańców kraju.

■ **Represje wobec duchownych.** Ponad 30 przypadków wywierania nacisków lub rozmaitych form zastraszania biskupów, księży, zakonników lub zakonnic pracujących na Kubie potwierdza raport opracowany przez pozarządową organizację praw człowieka OCDH. Represje te spotkały ich w związku z zaangażowaniem w przeprowadzone 15 listopada w całym kraju pokojowe manifestacje przeciw reżymowi w Hawanie.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Na przekór doczesnym troskom

Nadszedł kolejny Adwent przeżywany w pandemii. Wielu zadaje sobie pytanie, czy kiedykolwiek powrócimy do czasu, kiedy przygotowania do świąt przebiegały w atmosferze niczym nieskrępowanych zakupów, a świąteczne dni upływały pośród spotkań z rodziną i przyjaciółmi.

W tym roku znowu czas poprzedzający święta przyszło nam przeżywać w reżimie sanitarnym. W dodatku sytuacja pandemiczna jest dużo gorsza, niż się wcześniej spodziewano, czemu miały zaradzić szczepienia i ogólne nabycie odporności przez społeczeństwo. Informacje płynące z innych krajów też nie napawają optymizmem.

Najgorsza sytuacja panuje w Austrii, gdzie obowiązują ogólnokrajowy lockdown

dla wszystkich obywateli, a mieszkańcy mogą opuszczać domy tylko w określonych przypadkach. Nieczynne są restauracje i odwołano jarmarki bożonarodzeniowe, a austriaccy biskupi poprosili Watykan o przełożenie wizyty ad limina na przyszły rok.

Nieciekawie sytuacja przedstawia się również w Czechach, gdzie obowiązuje stan wyjątkowy. Ograniczono godziny otwarcia restauracji i również odwołano jarmarki bożonarodzeniowe. Stan wyjątkowy wprowadziła także Słowacja, w tym czteronastodniowy lockdown, co oznacza zakaz wychodzenia z domu, chyba że za konkretną potrzebą. Wierci nie mogą uczestniczyć w Mszach świętych, ale mogą indywidualnie spowiadać się i przyjmować Komunię świętą.

Na Słowacji stan wyjątkowy ma potrwać aż 90 dni. Ciężka sytuacja jest również u naszych zachodnich sąsiadów, stąd niemiecki minister zdrowia nie wyklucza wprowadzenia lockdownu. Dobra liczba zachorowań wynosi w niektóre dni 75 tys. osób, a samoloty niemieckich sił powietrznych przewożą pacjentów z Bawarii, gdzie brakuje już miejsc na oddziałach intensywnej terapii, do Nadrenii Północnej-Westfalii.

Jak w takiej atmosferze przygotowywać się do świąt? Co więcej, powodem strachu jest nie tylko czwarta fala pandemii, która wyjątkowo silnie uderzyła w Europę, oraz kolejny nowy wariant koronawirusa, który właśnie dotarł na nasz kontynent, ale także niepokoje na wschodniej granicy Polski, kryzys migracyjny, galopująca infla-

cja i w konsekwencji wzrost cen podstawowych produktów i usług. Jak w obliczu tylu niepokojących wydarzeń przeżywać Adwent? Jak nie odczuwać lęku, słysząc codzienną dawkę zatrważających informacji z kraju i ze świata? Bo przecież już się

nauczyliśmy, że to, co dzieje się u naszych zagranicznych sąsiadów, za chwilę będzie miało wpływ i na nas.

„Uważajcie na siebie, aby wasze serca nie były ocieżane

le wskutek obżarstwa, pijactwa i trosk doczesnych”, ostrzega nas adwentowa Ewangelia według św. Łukasza. Chyba w tym roku

Nie można zapominać, że naszym ostatecznym celem są sprawy niebieskie, a nie ziemskie.

nasze serca spowijają szczególnie troski doczesne, nasze myśli krążą wokół pesymistycznych scenariuszy, a nasze rozmowy skupiają się na tym, jak uchronić się przed zarażeniem, utratą oszczędności itp. „Nabierzcie ducha i podnieście głowy, ponieważ zbliża się wasze odkupienie”, napomina dalej adwentowa Ewangelia. I podaje gotowe rozwiązanie, a jednocześnie receptę na dobre – mimo wszystko – przygotowanie się do narodzin Zbawiciela. Otóż należy „podnieść głowę”, czyli dosłownie bardziej patrzeć w górę, na sprawy duchowe, niż na ziemię, na sprawy doczesne. Oczywiście, że sprawy przyziemne muszą nas zajmować, bo każdemu z nas przyszło żyć w określonym czasie i w określonych okolicznościach, ale nie można zapominać, że naszym ostatecznym celem są sprawy niebieskie, a nie ziemskie. Dlatego Adwent to najbardziej sprzyjający czas, by skierować wzrok ku górze i z podniesioną głową przejść przez ziemskie troski, nie dając im zaważać nad naszym życiem...

Na czele Interpolu

Ahmed Nasir ar-Raisi, dotychczas generalny inspektor w ministerstwie spraw wewnętrznych Zjednoczonych Emiratów Arabskich, został wybrany w Stambule na prezydenta Interpolu, międzynarodowej organizacji policji. Wybór budzi kontrowersje, bo urzędnik jest oskarżany przez organizacje praw człowieka o tortury i arbitralne zatrzymanie. Przeciwno ar-Raisiemu wniesiono skargi karne w pięciu krajach.

Legalizacja „małżeństw” jednopłciowych

Izba poselska w Chile większością głosów przyjęła legalizację „małżeństw” jednopłciowych. Nowe prawo stanowi, że małżeństwo to „umowa cywilna, na mocy której dwie osoby łączą się w związek nierozdzielny i dożywotni, by razem żyć, rozmnażać się oraz wspomagać wzajemnie”. Odtąd w ustawodawstwie i kodeksie cywilnym pojęcia „matka” i „ojciec” będą zastąpione przez pojęcie „rodzice”, a „mąż” i „żona” – przez „małżonkowie”. Ustawa reguluje także status dziecka pary dwóch kobiet zrodzonego dzięki zabiegowi in vitro lub adoptowanego przez dwóch mężczyzn. Pary jednopłciowe zyskują także prawo do adopcji.

Zginęli górnicy

W wypadku, do którego doszło w kopalni węgla kamiennego Listwiaznaja w obwodzie kemerowskim w Rosji, śmierć poniosły 52 osoby. Papież Franciszek przesłał depeszę kondolencyjną na ręce prezydenta Rosji Władimira Putina.

fot. Pks on tour/PhotoBay

Dariusz Kowalczyk SJ

Ideologie a chrześcijaństwo

Centrum Ratzingerianum UMK w Toruniu zorganizowało konferencję na temat „Współczesne ideologie a chrześcijaństwo w myśli Josepha Ratzingera / Benedykta XVI”. Temat jak najbardziej aktualny, bo chociaż po II wojnie światowej, a szczególnie po upadku komunizmu, nieraz ogłaszano „śmierć ideologii”, to jednak nic takiego nie nastąpiło. Niektórym socjologom i filozofom polityki wydawało się, że po czasach nazizmu i sowieckiego marksizmu nadchodzi, przynajmniej w Europie, okres opartej na naukach ścisłych demokracji liberalnej, która przyniesie wszystkim stałą poprawę warunków życia. W takiej sytuacji nikt nie będzie zainteresowany jakimiś ideologiami... Te oczekiwania jednak się nie sprawdziły. Sama demokracja liberalna okazuje się coraz bardziej ideologicznie zdogmatyzowana. Wystarczy popatrzeć na niektóre agendy UE i ONZ. Pod płaszczykiem wolności i tolerancji tworzy się nowoczesny zamordyzm i wyklucza się w imię niewykluczenia.

Nasuwa się pytanie, czym w ogóle jest ideologia. Pojęcie to kojarzy się negatywnie, choć w początkach jego historii, tj. w drugiej połowie XVIII w., oznaczało ono po prostu studium nad źródłami i rozwojem idei. Dziś jednak ideologia, w potocznym znaczeniu tego słowa, to system arbitralnych poglądów i postaw, nieopar-

tych na naukach ścisłych, który chce się narzucić jako obowiązujący w przestrzeni publicznej. Z tego jednak nie wynika, że nie możemy używać pojęcia „ideologia” w innym, pozytywnym znaczeniu. Jan Paweł II mówił o „ideologiach zła”, ale skoro tak, to być może istnieją

ideologie, które w jakiejś mierze służą dobru wspólnemu. Taki pogląd jest raczej rzadko spotykany.

W związku z tym, że „ideologia” kojarzy się raczej z czymś nienaukowym i złym, ideolodzy zaprzeczają, aby głosić jakieś ideologie. Szerzone przez siebie poglądy nazy-

wają nauką lub tłumaczą wymagania moralnymi. Już komuniści sowieccy mówili o „światopoglądzie naukowym”. Choć marksizm-leninizm miał z prawdziwą nauką tyle wspól-

nego, co „dzieło” Józefa Stalina pt. „Językoznawstwo” z językoznawstwem. Ponoć Zbigniew Herbert mawiał, że gdy chce się pośmiać, to sięga po ten tekst Stalina i nigdy nie doznaje zawodu. Dziś na wielu uczelniach istnieją wydziały „gender studies”, gdzie naucza się m.in., że płeć jest przede wszystkim kwestią kultury i samopoczucia, a zatem skoro mężczyzna, który dostał wyrok za gwałt na kobiecie, stwierdzi, że czuje się kobietą, to w imię tolerancji trzeba go będzie osadzić razem z kobietami. Absurd większy od językoznawczych idei Stalina. Ciekawą jest przypadek ruchów LGBT, które wyczerpują wszelkie znamiona ideologii, ale zawzięcie protestują, jeśli ktoś mówi o ideologii LGBT. Aktywiści i zwolennicy LGBT twierdzą, że skrót ten nie oznacza żadnej ideologii, tylko przesładowanych ludzi, którym trzeba pomóc.

Joseph Ratzinger niejednokrotnie wypowiadał się na temat współczesnych ideologii. W książce pt. „Życie”, będącej biografią Benedykta XVI, znajdujemy jego wypowiedź, że dziś największym zagrożeniem dla Kościoła jest „światowa dyktatura ideologii pozor-

nie humanistycznych, których zanegowanie grozi wykluczeniem z podstawowego społecznego konsensusu. [...] Współczesne społeczeństwo jest bliskie sformułowaniu antychrześcijańskiego credo, a jeśli ktoś będzie przeciwny, to zostanie uderzony ekskomuniką. Strach przed tą duchową władzą Antychrysta jest zatem zrozumiały...”. Kilkanaście lat wcześniej, w wywiadzie dla włoskiego dziennika „La Repubblica”, Ratzinger zauważył, że laicyzm nie jest już elementem neutralności, ale „zaczyna przekształcać się w ideologię, która narzuca się poprzez politykę i nie przyznaje przestrzeni publicznej katolickiej i chrześcijańskiej wizji”.

Jednak przeciwnicy chrześcijaństwa czasem twierdzą, że samo chrześcijaństwo jest ideologią. Jak odpowiedzieć na taki zarzut? Ratzinger powiedziałby, że zapewne istnieje niebezpieczeństwo zredukowania chrześcijaństwa do jakiejś ideologii. Ale – jak czytamy w encyklice „Deus caritas est” – „u początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, ale spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu inną perspektywę”. Tak! W centrum chrześcijańskiej wiary znajdują się nie idee, które mogłyby stać się ideologią, ale Osoba, Chrystus zmartwychwstały, którego nie da się zamknąć w jakimś jednym ideologicznym schemacie.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Święta bez Boga?

Ulice Barcelony rozświetliły się w związku ze zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia. Dekoracje nie odwołują się do ikonografii chrześcijańskiej i „odwołują się do świąt dla wszystkich” – oznajmiła lokalna minister ds. handlu i rynków.

Zastąpił go abp. Hosera

Ojciec Święty mianował wizytatorem apostolskim o specjalnym charakterze dla parafii Medjugorje, na czas nieokreślony i *ad nutum Sanctae Sedis*, abp. Aldo Cavalleo, dotychczasowego nuncjusza apostolskiego w Holandii. Funkcję tę wcześniej – od 31 maja 2018 r. do śmierci 13 sierpnia 2021 r. – sprawował abp Henryk Hoser SAC.

75-letni bp Aldo Cavalleo jest Włochem, od 1979 r. pracował w dyplomacji watykańskiej. Był nuncjuszem na Wyspach św. Tomasza i Książęcej, w Angoli, Chile, Kolumbii, na Malcie, w Libii i w Holandii.

REKLAMA

Wiesz, dlaczego chodzisz co niedzielę do kościoła na mszę?

w|drodze

w|drodze.pl

Z o. prof. **Józefem Augustynem SJ** rozmawia Patryk Lubrzyński

for. Dominik Nienartowicz

Droga ku Bogu

Czym jest nawrócenie?

Nawrócenie duchowe określa się pojęciami *epistrefo* (gr.) – zawrócenie z drogi – oraz *metanoja* (gr.) – odmiana umysłu, postępowania. „Bliskie jest królestwo Boże, nawracajcie się” (Mk 1, 14-15) – woła Jezus. Nawrócenie to porzucenie drogi grzechu, by móc zwrócić się całym swoim jestestwem do Stwórcy. „Oddaję i poświęcam moją osobę i całe moje życie” – modlitwa ta oddaje istotę nawracania. Nie można dwom panom służyć, stąd konieczność zrywania z grzesznymi przywiązaniami, by móc związać się synowską relacją z Bogiem jako Ojcem. Wszystko oddać jedynemu Bogu, soli Deo – mówili święci.

Jakie przywiązania, namiętności nie pozwalają cieszyć się bliskością Stwórcy?

Ewagriusz z Pontu (345–399), ojciec pustyni, wymienia osiem *logismoi* – złych myśli, które nazywa także demonami. Same złe myśli nie są grzechem, ale okazją do grzechu, pokusą. A każda pokusa jest jednak okazją nie tylko do grzechu, ale i do zwycięstwa. Stąd też ojcowie pustyni nazywali pokusy „pokarmem duszy”. Doroteusz z Gazy,

mnich żyjący w VI w., mówił: „Jeżeli zabiegając o swoje zbawienie, natrafiasz na pokusy, trwaj w spokoju, dziękując za zaszczyt, że doznajesz pokusy dla ćwiczenia twej duszy”. Same pokusy, gdy walczymy z nimi, nie oddalają od Boga.

Wspomniane osiem *logismoi* Ewagriusza to: *gastrimagia* – obżarstwo, *porneia* – nieczystość, *filargyria* – chciwość, *lype* – smutek, *orge* – gniew, *zlość*, *acedia* – lenistwo duchowe, *kenodoxia* – próżność, szukanie ludzkiej chwały, *hyperephania* – pycha.

Logismoi – złe myśli – atakują duszę, usiłując odciągnąć ją od działania zgodnego z naturą. Ale one nie mają nad nią władzy. Człowiek jest jednak istotą wewnętrznie rozdartą; gdy chce czynić dobro, ponieważ z natury jest dobry, stworzony na obraz Boga, narzuca mu się jednak zło. Stąd konieczność duchowej walki i nieustannego wołania o pomoc: „Módlcie się, abyście nie ulegli pokusie” – mówi Jezus.

W jaki sposób wejść na ścieżkę nawrócenia?

Szukać Boga, słuchać Jego Słowa. Bez Niego gubimy się, stajemy się destrukcyjni wobec siebie i wobec bliźnich. Samo życie przekonuje nas, że potrzebujemy Boga, Jego mocy, mądrości. On nie zostawia nas w naszej biedzie i słabości, ale nas szuka, przyciąga do siebie. „O Tobie mówi serce moje:

«Szukaj Jego oblicza!»» (Ps 27) – wyznaje przed Panem psalmista. Codziennie przydarzają nam się bolesne sytuacje bez naszej winy: ktoś nas okłamie, poniży, upokorzy. Są to wezwania do nawrócenia. Bóg mówi nam: musisz czuwać, wołać do Mnie, by nie krzywdzić innych, nie poniżać, nie stosować przemocy. A gdy

doznajemy skutków naszych grzechów, On mówi nam: „Uważaj, aby ci się coś gorszego nie przydarzyło”. Codziennie mamy wiele sytuacji, które winniśmy odczytywać jako wezwanie do nawrócenia.

Małżeństwo to stan nieustannego nawrócenia, a jego istotą jest rezygnacja ze swojej woli, by przyjąć z miłością wolę drugiego.

Józef Augustyn SJ – jezuita, animator rekolekcji ignacjańskich, profesor Akademii Ignatianum w Krakowie, współzałożyciel kwartalników „Życie Duchowe” oraz „Pastores”. Od lat zajmuje się formacją kapłańską i seminaryjną.

Nawrócenie musi być bolesne?

Nawrócenie bywa bolesne, choć nie zawsze. Ból zrywania z grzechem uśmierzany jest jednak zawsze przez miłość Boga do nas. W naszym nawróceniu Bóg okazuje nam serdeczne miłosierdzie. Dotyczy to także więzi międzyludzkich. Gdy opanowując irytację czy też urażoną dumę, odnosimy się do innych z życzliwością, oni odwziewają się nam tym samym. Ludzie nie są z kamienia. Gdy nasze cierpienia powierzamy Bogu i przeżywamy je z Nim, doświadczamy wewnętrznego oczyszczenia. Naród wybrany, cierpiąc na wygnaniu w Babilonie, zrozumiał, że istotą chwały Boga nie są ofiary z wołów, ale skruszone i pokorne serca. „Moją ofiarą, Boże, duch skruszony, którym Ty, Boże, nie gardzisz” (Ps 51, 19). Szkoda, że poza Adwentem i Wielkim Postem tak mało mówimy o konieczności codziennego wyrzeczenia, skruchy, postu, jałmużny. Miłość wymaga ascezy, samoopanowania. „Warto w życiu we wszystkim stosować samozaparcie przy pomocy Bożej” – pisała w jednym z listów do córki moja matka.

Jaka jest relacja pomiędzy własną aktywnością a łaską Bożą w podejmowaniu dobrych postanowień?

Św. Ignacy z Loyoli wyraził to słowami: „Ufaj Bogu tak, jakby całe powodzenie spraw zależało wyłącznie od Niego. Tak jednak dokładaj wszelkich starań, jakbyś ty sam miał to wszystko zdziałać, a Bóg nie”. Bóg dał nam wszystko w Jezusie, mówi św. Paweł. I żąda od nas wszystkiego: „Będziesz miłował całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą”. Codzienne nawrócenie to nic innego jak wcielanie w życie najważniejszego przykazania – przykazania miłości. W naszym wysiłku nawrócenia bywamy niekiedy bardzo oszczędni. Kalkulujemy, stawiamy dwuznaczne pytania typu: „Czy to jest już grzechem, gdy...”. Nawrócenie wymaga radykalizmu, którego przykładem jest uboga wdowa. Wrzuciła do skarbony wszystko, co miała na utrzymanie, nie pytając, za co będzie żyła następnego dnia...

Czy problemem w nawróceniu mogą być nierealne, niemożliwe do spełnienia oczekiwania wobec ludzi i Boga?

Nasze odrealnione oczekiwania bywają miejscem manipulacji, przemocy. Więk-

szość konfliktów małżeńskich można by sprowadzić właśnie do wzajemnych oczekiwań niemożliwych do spełnienia. A nierealne oczekiwania wobec Boga stają się powodem oskarżania Go, odwracania się do Niego plecami, a w konsekwencji niewiary. Ileż razy słyszałem wyznanie typu: „Modliłem się o zdrowie dla, ale On mnie nie wysłuchał i wtedy obraziłem się na Niego”. Można odpowiedzieć: „Ty obraziłeś się na Niego, ale On na Ciebie się nie obraził”. Abraham J. Heschel, żydowski filozof i myśliciel, mówi, że głównym problemem człowieka nie jest: „Czym jest byt – bycie?”, ale raczej: „Czego ode mnie się żąda?”. Ludz-

ka osoba to ktoś, wobec kogo Bóg ma prawo stawiać żądania. Człowiek nie może szukać jedynie zaspokojenia własnych ludzkich potrzeb i pragnień – stwierdza Heschel.

Wyjątkowość człowieka polega na wezwaniu do nieustannego rozwoju, aż po nieskończony horyzont Boskiej doskonałości: „Bądźcie doskonali, jak Ojciec wasz niebieski”. Rezygnacja z nierealnych oczekiwań to warunek, by w szczerości serca zadawać sobie pytania: „Czego żąda ode mnie Bóg, czego żąda ode mnie moje życie, miłość małżeńska”. Nawrócenie to odkrywanie realnych wyzwań, jakie stawia przed nami życie.

Jak małżonkowie mogą sobie pomagać w nawróceniu?

Małżeństwo to stan nieustannego nawrócenia, a jego istotą jest rezygnacja ze swojej woli, by przyjąć z miłością wolę drugiego. Kiedy rodzi się kolejne dziecko, życie stawia przed małżonkami nowe „żądania”. Gdy przychodzi kryzys małżeński, „żądania” wzajemnej miłości bywają niekiedy bardzo wymagające. Banalizujemy ludzkie życie, gdy koncentrujemy się niemal wyłącznie na naszych emocjach, konforcie czy pieniądzu. Jeden z amerykańskich portali podał kiedyś, że wychowanie jednego dziecka kosztuje w Stanach około miliona dolarów. „Zrezygnujesz z kolejnego dziecka, zaoszczędzisz milion dolarów”. Chorobą cywilizacji zachodniej jest rezygnacja z transcendencji, z religii, z metafizyki. Człowiek zostaje uwięziony w doczesności. Cywilizacja zachodnia karmi się anormatywnością, czego przykładem jest ideologia gender.

Kiedy można mówić o fasadowej religijności, która przeszkadza w nawróceniu?

Trzeba odróżnić słabość moralną, która towarzyszy ludziom najbardziej pobożnym,

od lekceważenia Boga, cynizmu i zepsucia. Gdy człowiek szuka Boga, jego słabość nie jest wyrazem fasadowej religijności. Jest nią podwójne życie, pycha, pogarda dla innych. To jest istotna przeszkoda w nawróceniu.

Co zrobić w przypadku podejmowania zmiany wyłącznie ze względu na lęk przed potępieniem?

Św. Ignacy Loyola docenia lęk przed piekłem i każe prosić „o dogłębne odczucie kary, którą cierpią potępieni, by przynajmniej strach przed karami pomógł mi do unikania grzechu”, gdybym zapomniał o miłości Pana. Nie jest to może najwyższa motywacja, ale broni nas przed demoralizacją, cynizmem.

Jaką rolę odgrywa uzdrowienie z poczucia krzywdy w procesie przemiany wewnętrznej?

Odczucie krzywdy jest naturalne, gdy jesteśmy traktowani niesprawiedliwie. Przeszkodą w nawróceniu jest pielęgnowanie poczucia krzywdy, a nie sama świadomość doznanej krzywdy. Wszyscy nie tylko bywamy krzywdzeni, ale i nam się zdarza, że krzywdzimy innych. Nawrócenie, skrusza serca oraz uniżenie się przed Bogiem to jedyna droga do uzdrowienia z poczucia krzywdy.

A jeśli czujemy się zawiedzeni brakiem zmian w życiu duchowym?

Gdy czujemy się zawiedzeni sobą, powierzamy się Bogu tacy, jacy jesteśmy. Nie narzekajmy ani na siebie, ani na innych. Dziś trzeba chwalić każdego, kto chodzi na Mszę świętą, modli się codziennie, czyta Biblię. Czasami pewne osoby utyskują: „Ciągle spowiadam się z tych samych grzechów. Czy to ma sens?”. Odpowiadam: „Dziękuj za to Bogu”. Nie jest przecież ideałem obrażanie Boga nowymi grzechami. To prawda, jesteśmy krusi, ułomni. Raïssa Maritain modli się: „Wspinać się po stopniach Twego miłosierdzia – od upadku do upadku”. I my podobnie idziemy do Boga: od upadku do upadku. I dla nas upadki mogą być krokami do Bożego miłosierdzia.

Czytałem ostatnio książkę o księżach zmagających się z alkoholizmem. Ileż tam cierpienia, poniżenia. Ale wielu z nich odkrywało Boga na dnie swojego zmiążdżenia. Gdy człowiek się modli, dostrzega swoją ludzką i duchową biedę i jest w stanie zrozumieć słabości innych. Z jego serca wyrwa się wówczas wołanie: „Panie, miej miłosierdzie dla nas i całego świata”. Ciągłe wytykanie ludziom ich błędów jest antyewangeliczne. Naprawę naszej cywilizacji, Kościoła, ojczyzny, społeczeństwa, rodziny trzeba zacząć od własnego nawrócenia.

Radek Molenda

Za każdym nawróceniem kryje się czyjaś wyjątkowa historia. Za każdym stoi dana komuś od Boga łaska, ale też osobista decyzja, by po tę łaskę sięgnąć. Wtedy nawrócenie jest cudem dostępnym każdemu.

Wojtek uwierzył poprzez refleksję i rozważanie Słowa Bożego, Iwona i Piotr – próbując ratować swoje małżeństwo. Paweł powrócił do Ojca, gdy zaczęło mu się sypać życie. Bartosz został uzdrowiony. Różne drogi prowadzą do Boga.

WIARA Z ROZUMU

Wojtek wychował się w domu ateistów. Jednocześnie – na szczęście – był to dom, w którym postrzegano Kościół jako ostoję narodu w walce z komunizmem. To pomogło mu uniknąć antykościelnej małości na długiej drodze z niewiary do wiary. – Problemem nie był nigdy sam Kościół, jego nauczanie czy postępowanie duchownych. Problemem było przekonanie, że Bóg nie istnieje – wyjaśnia.

Pierwszy z wielu kroków na wspomnianej drodze Wojtek zrobił na studiach, gdy zetknął się z filozofią Immanuela Kanta. – Twierdził on, że ateizm nie jest ani trochę bardziej naukowy niż teizm. Wtedy z ateisty stałem się agnostykiem – wspomina.

Drugi krok zaczął nieśmiało robić, poznawszy przyszłą żonę. – Była jak ja nieochrzczona, ale zdecydowana, by to zmienić. Po czterech latach przygotowań przyjęła chrzest, wtedy już wraz z dwójką naszych dzieci. Następnego dnia wzięła w kościele ślub z osobą niewierzącą, czyli ze mną. Gdy urodziło się nasze trzecie dziecko, na prośbę żony zaczęliśmy chodzić wspólnie do kościoła. – Jej brakowało rytuałów, ja z nastawieniem, że mnie to nie dotyczy. Była jednak okazja do posłuchania fragmentów Ewangelii – na tyle interesującej, że zacząłem sam czytać Nowy Testament. Wciąż nie wierzyłem w istnienie Boga, ale On delikatnie dawał mi znaki, że jest – wspomina Wojtek.

Jednym z pierwszych znaków było – paradoksalnie – spotkanie osób, które decydowały się na apostazję. – Nie wiem dlaczego, ale mnie to głęboko dotknęło, zmartwiło – wspomina. Potem w kościele usłyszał o niewiernym Tomaszu, że „błogosławieni, którzy nie widzieli, a uwierzyli”. – Zrozumiałem wtedy fundamentalną rzecz: nie trzeba widzieć, by uwierzyć w Jezusa. I że jeśli rzeczywiście Bóg wydał za mnie na śmierć swojego Syna, to ja także mogę Mu coś dać od siebie. I chociaż nie mogę sobie udowodnić, że Bóg jest, mogę założyć, że jest! Dokładnie w tym samym dniu Bóg puścił do mnie oko: mój kolega z licealnej klasy został biskupem – śmieje się Wojtek.

Ochrzczył się po dwóch latach przygotowań, w 2017 r., mając 57 lat. – Nie sądziłem, że to tyle potrwa, ale dziś to doceniam. Poznałem wielu katolików z krwi i kości, a nie samych świętych. Poznawałem dopiero, czym jest wiara i modlitwa. Wystar-

czyło, by podczas chrztu w pełni świadomie wyznać, czego się wyrzekam i w co wierzę – wspomina.

– Czy moje życie się zmieniło? Nie wydaje mi się, że bym przed decyzją o uwierzeniu w Boga był gorszym człowiekiem. Jest mi jednak dziś w życiu znacznie lepiej, po prostu. Cieszę się życiem, doceniam to, co mam, mniej boję się śmierci, wiedząc, że nie jest końcem wszystkiego – kończy Wojtek.

MATKO BOŻA, POMÓŻ!

Sakramentalny związek małżeński Iwona i Piotr zawarli zgodnie z tradycją – ślub w kościele, biała suknia, milion przygotowań... i co potem? Nawet się nie spostrzegli, że stopniowo coraz bardziej oddalali się od siebie. Wciągał ich świat – środowisko zawodowe, w którym nie było miejsca na Boga. To miejsce wypełniły rozwijające się kariery korporacyjne, zakup mieszkania, weekendy rozpoczynające się imprezą,

Zdecydowani, by wierzyć

fot. Sammie Chafin/Unsplash

a kończące bólem głowy. – Pamiętam firmowe party, gdy tańcząc z jakimś mężczyzną, dostałam propozycję wspólnego seksu. Na moją reakcję, że jestem mężatką, usłyszałam: „Mnie to nie przeszkadza, to jeszcze lepiej” – wspomina.

– Po trzech latach małżeństwa czuliśmy pustkę w sercu, wypalenie uczuciowe, przychodziły myśli o rozwodzie. To był punkt zwrotny. Pamiętam pierwszy niemy krzyk mojego serca: „Matko Boża, pomóż!!!”. Cicha szczerza prośba człowieka, który tonie. Prośba wysłuchana – kontynuuje Iwona.

– Niedługo potem, myśląc, że jedziemy na wakacyjne wczasy autokarowe do Chorwacji, trafiliśmy w pielgrzymce do Medjugorie. A tam – po raz pierwszy – widzieliśmy modlących się wspólnie ludzi z całego świata, bezkresny wymiar chrześcijaństwa, żywą wiarę na wyciągnięcie ręki. To był początek naszej wewnętrznej drogi nawrócenia i ocalenia – ocenia Piotr.

Medjugorie było dla nich doświadczeniem bezdennej miłości Boga Ojca, który „nie ocenia, ale przytula”. Wspominają pierwszą od lat spowiedź, Msze święte o uzdrowienie wewnętrzne, adorację Najświętszego Sakramentu. – Pierwszy raz na Mszy świętej nie patrzyliśmy na zegarek. Zaczynaliśmy rozumieć, że z Bogiem można mieć żywą, osobową relację – relacjonują tamten wyjazd. Właśnie w Medjugorie zaczęli się razem modlić – jako małżeństwo.

– Dziś możemy o sobie powiedzieć, że nie jesteśmy chrześcijanami z tradycji, ale ze świadomego wyboru, że Jezus Chrystus jest naszym Królem. Jemu oddaliśmy ster naszego małżeństwa i rodziny. Zaufaliśmy Bogu, bo wierzymy, że On ma plan – nie byle jaki, ale solidny – wobec naszego życia i małżeństwa. Od Niego uczymy się doceniać siebie i mimo naszych różnic cieszyć się sobą – mówią po 25 latach szczęśliwego małżeństwa. Dzięki wierze i poddaniu swojej woli Bogu są dziś także szczęśliwą rodziną adopcyjną.

OD NOWA – PO BOŻEMU

Paweł wychował się w tradycyjnej, pobożnej rodzinie. Był ministrantem. – Do bierzmowania wszystko szło „po Bożemu”, ale później uznałem, że Bóg nie jest mi potrzebny, a wręcz zawadza w prowadzeniu życia łatwego i przyjemnego. Szybko rozpoczęły się imprezy, bójki, kradzieże, trawka, samochody – braliśmy z kolegami z życia pełną garścią. Ciągłe jednak było mało, ciągle czegoś brakowało – wspomina. W tym czasie poznał Kasię i do dawnych występów doszło rozwiązłe życie, jeszcze szybciej grzech gonił grzech. – W miejsce Boga sam dla siebie byłem bogiem, a On się nie na-

rzucał. Szanował moje wybory – ocenia. Po sześciu latach urodziła im się pierwsza córka, ale to nie zmieniło ich życia. – Widziałem, jak nam się życie w rękach rozsypuje, i nie wiem, co by było, gdybym – opatrnościowo – za dawne sprawki nie trafił na rok do więzienia. Pamiętam wtedy moje wołanie w celi: „Boże, ratuj!”. I Bóg dał nam z Kasią wspólne pragnienie, by żyć inaczej, od nowa – po Bożemu – opowiada. Gdy wyszedł z więzienia, zaczęli od przygotowań do sakramentu małżeństwa.

– Pamiętam pierwszą od sześciu lat spowiedź. Myślałem, że zostanę totalnie potępiony, ale nic takiego się nie stało. Serce miałem lekkie jak nigdy przedtem. A następnego dnia ślub udzielany przez księdza z konfesjonau. To był najpiękniejszy dzień w moim życiu – wspomina. Ale to jeszcze nie było pełne nawrócenie.

Paweł zerwał z dawnym towarzystwem, ale wiarę i praktyki religijne traktowali z Kasią jak szwedzki stół – brali tylko to, co im pasowało. – Zaczęliśmy znów oddalać się od Boga. Wkurzało nas nauczanie Kościoła, a już zwłaszcza Jana Pawła II. Ale Bóg – jak zawsze w takich okolicznościach – interweniował i przyszedł z łaską. Do każdego przychodzi z innym „kołem ratunkowym”. Do mnie przyszedł z wewnętrznym przekonaniem i gorącym pragnieniem, by – mimo całej mojej grzeszności i słabości – poważnie potraktować wypowiadane podczas Mszy świętej Credo. Uważnie w kościele posłuchałem, w co wierzę, wróciłem do domu i powiedziałem Kasi, że nie możemy mówić, że wierzymy w jeden, święty, powszechny i apostolski Kościół, a jednocześnie nie zgadzać się z nauczaniem Kościoła oraz papieża! Kończymy z antykoncepcją, ze szwedzkim stołem, chodzeniem do kościoła kiedy nam się zechce.

To był moment decydujący. – W tym jednym momencie zaczęliśmy inaczej żyć, modlić się wspólnie, korzystać z sakramentów, poznawać Jezusa, żyć wiarą na serio – wspomina Paweł. Dziś są szczęśliwym małżeństwem z 19-letnim stażem i czwórką dzieci, zaangażowanym w Domowym Kościele i świadczącym przy każdej okazji o swoich kolejach życia.

CUD I POWOŁANIE

Bartosz jako nastolatek w jednym z katowickich techników siedział typową drogą młodego buntownika. – Wiara i chodzenie do kościoła były dla mnie częścią domowej tradycji, stąd kiedy skończył się wpływ rodziców, skończył się także Kościół. Wtedy też zaczęły się kłopoty i życie na krawędzi,

ucieczki z domu. Wszystkiego było za dużo i za szybko; traciłem kontrolę nad własnym życiem – wspomina. W końcu, jak mówi, siadła mu psychika.

– Zdiagnozowano mój stan jako zespół paranoidalny i depresję. Zamiast przygotowywać się do matury, leżałem bezwładnie na łóżku, bez poczucia sensu i siły do życia. Pamiętam tylko, że ojciec, któremu bardzo wiele zawdzięczam, przychodził, karmił mnie, brał na ręce i siedł ze mną do toalety. Pamiętam zakłopotanie na jego twarzy. Postanowiłem wtedy resztką woli, że trzeba coś zmienić – wspomina. Czuł, że w jego chorobie chodzi o coś więcej niż tylko to, co

diagnozowali lekarze. Ostatnią iskrę nadziei dawała mu wyniesiona z domu wiara – i to był pierwszy raz, kiedy zwrócił się ze swoim życiem do Boga.

Mimo sprzeciwu lekarzy Bartosz odstał leki i zaczął pojawiać się na Mszach świętych organizowanych przez Wspólnotę Przymierza Rodzin „Mamre”, gdzie poznał egzorcystę ks. Włodzimierza Cyrana. Tam zaczęło się jego zdrowienie. Wielokrotnie egzorcyzmowany, po podjęciu ciężkiej pracy duchowej, został po trzech i pół roku całkowicie uwolniony. Zdał maturę. Zaczął żyć w miarę normalnie, próbując sił po kolei na kilku kierunkach studiów i pytając Boga, co ma w życiu robić.

Bóg odpowiedział. – Od młodości trenowałem piłkę nożną, a potem brazylijskie dziu-dzitsu. Nieraz miałem zerwaną torebkę stawową w kostce, więc kiedy stało się to po raz kolejny, znałem ciąg dalszy: około sześciu tygodni w gipsie, rehabilitacja, prądy, masaże itd. Dzień po założeniu gipsu na spotkaniu modlitewnym ks. Cyran wyciągnął mnie na środek sali, zaczął się nade mną modlić i powiedział: „W imię Jezusa Chrystusa bądź uzdrowiony”. Padłem na ziemię, przestała mnie boleć noga. Byłem w pełni zdrowy. To był przełomowy moment, kiedy potraktowałem poważnie wszystko, o czym dotąd słyszałem w „Mamre”. Moment rozpalenia gorliwości tak, że odtąd nie było dnia bez modlitwy czy czytania Słowa Bożego. Zacząłem to przekładać na swoje życie i wróciło pytanie o powołanie – wspomina.

Bartosz w 2010 r., mając 24 lata, z trzeciego semestru studiów w Wyższej Szkole Technologii Informatycznych w Katowicach przeniósł się do seminarium duchownego w Warszawie. Od 2018 r. jest księdzem, dziś wikariuszem w jednej z motowowskich parafii.

W SKRÓCIE

■ **Odrestaurowano kaplicę Najświętszego Sakramentu** w przemyskiej archikatedrze Świętego Jana Chrzciciela i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny.

fol. PAP/Darek Delmanowicz

■ **Nasz Kościół na Wschodzie.** W II niedzielę Adwentu obchodzony jest Dzień Modlitwy i Pomocy Materialnej Kościołowi na Wschodzie. Aktualnie w Kościele za wschodnią granicą posługuje 198 kapłanów diecezjalnych, 387 kapłanów zakonnych, 320 siostr i 40 braci zakonnych z Polski oraz wolontariusze świeccy.

■ **Postanowienia na nowy rok liturgiczny.** Większe zwrócenie uwagi na sposób świętowania niedzieli, tworzenie w rodzinach domowego Kościoła oraz głoszenie Chrystusa słowem i czynem to wskazówki bp. Andrzeja Czai, przewodniczącego Komisji Duszpasterstwa KEP, na nowy rok liturgiczny i duszpasterski w Kościele w Polsce pod hasłem „Posłani w pokoju Chrystusa”.

■ **Hospicjum pod Radomiem.** Bp Marek Solarczyk poświęcił kamień węgielny pod hospicjum stacjonarne, które jest budowane w Soltykowie koło Radomia. Będzie to pierwsza tego typu stacjonarna placówka opiekuńcza w regionie radomskim.

■ **Modlitwa i wiedza.** W diecezji tarnowskiej ruszyło Diecezjalne Duszpasterstwo Małżeństw Starających się o Potomstwo. W sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Pasierbcu w trzecią niedzielę miesiąca odbywać się będą spotkania m.in. ze specjalistami od naprotechnologii.

■ **Adwent z nagrodami.** Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach zaprasza rodziny do udziału w przedświątecznej zabawie w formie kalendarza adwentowego. Do 24 grudnia na stronie www.domjp2.pl czekać będą interaktywne gry oraz zadania specjalne z nagrodami.

■ **Sakra w Poznaniu.** Biskup nominat Jan Glapiak przyjmie sakrę biskupią 19 grudnia o godz. 15 w katedrze poznańskiej. Głównym konsekratorem będzie abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański.

■ **Love nie w szkole.** Minister edukacji zapowiedział wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym na wniosek rodziców kurator będzie mógł zablokować w szkołach programy typu Zdrowe Love.

fol. PAP/Radek Pietruszka

POWRÓT DO OJCZYZNY

Powtórne uroczystości pogrzebowe Maurycego Mochnackiego (1803–1834), pisarza, powstańca listopadowego, przedstawiciela Wielkiej Emigracji, po sprowadzeniu szczątków do ojczyzny, odbyły się w Warszawie. Trumnę złożono na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach; w katedrze polowej Wojska Polskiego odprawiona została Msza święta. Celebryujący ją ks. płk Bogdan Radziszewski, wikariusz generalny biskupa polowego, zachęcał, aby przy tej okazji spojrzeć jeszcze raz na dziedzictwo naszej ojczyzny i odnosić je do współczesności. – Doskonale wiemy, że wolność ojczyzny wywalczona została za cenę

życia, cenę obozów, cenę cierpień, łez i goryczy – powiedział.

Premier Mateusz Morawiecki nazwał Maurycego Mochnackiego „prajcem solidarności i niepodległości”, który w swoim „krótkim, ale intensywnym życiu” patrzył na naród jako „całość, która składa się ze wszystkich grup, klas, warstw narodowych”. Zdaniem prezydenta Andrzeja Dudy dziedzictwo Mochnackiego przypomina, że „gdy wróg czyha na naszą suwerenność, naszą największą bronią jest jedność, a największą słabością zgoda na to, by dać się skłócić i odwrócić naszą uwagę od tego, co jest najważniejsze”.

fol. PAP/Przemysław Piątkowski

ŚMIERĆ ZA WODĘ

Przy pomniku Ofiar Obozu Zagłady na terenie byłego obozu zagłady Treblinka II odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej kolejarza Jana Maletkę. Jan Maletka został zamordowany przez Niemców za podanie wody na stacji Treblinka Żydom transportowanym do obozu zagłady. Odbywające się w ramach programu „Zawołani po imieniu” wydarzenie zorganizował Instytut Pileckiego.

DLA ASYSTENTÓW

W Nadbużańskim Ośrodku Edukacji w Broku odbyły się rekolekcje dla asystentów diecezjalnych Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Polsce. Ćwiczeniom duchowym przewodniczył bp Adam Bab – nowy delegat Konferencji Episkopatu Polski do spraw Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży. Przez cztery dni ponad trzydziestu księży „łapało duchowy oddech”, słuchając konferencji, których tematem przewodnim były słowa: „Jak być szczęśliwym księdzem we współczesnym Kościele i świecie?” – w odniesieniu do Boga, drugiego człowieka, samego siebie, ale także w kontekście bycia szczęśliwym w posłudze, którą każdy z prezbiterów pełni w swojej diecezji,

oddziale KSM czy w każdej innej przestrzeni./ks. Piotr Jarosiewicz, asystent KSM Diecezji Drohiczyńskiej

fol. PAP/Tomasz Czeli

ZADBANE

fot. wikipedia.pl

Zwycięzcami tegorocznej edycji ogólnopolskiego konkursu „Zabytek Zadbany” Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków zostało 21 obiektów zabytkowych ze zgłoszonych 136 z 15 województw. W kategorii „Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem” zwyciężyły trwała ruina zamku w Rabsztynie (gmina Olkusz) oraz zespół zamkowy w Łańcutcie (na zdjęciu). W kategorii „Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu” wygrał kościół św. Wojciecha i św. Stanisława Biskupa w Kaliszu. W kategorii „Rewaloryzacja przestrze-

ni kulturowej i krajobrazu” pierwsze miejsce zdobył zespół pałacowo-parkowy w Rakoniewicach, obecnie siedziba Urzędu Gminy Rakoniewice (woj. wielkopolskie). W kategorii „Adaptacja obiektów zabytkowych” zwyciężyły Koszary Bramy Chełmińskiej Twierdzy Toruń – Muzeum Twierdzy Toruń. W kategorii „Architektura i budownictwo drewniane” wygrał dworzec kolejowy, obecnie restauracja „Lokomotywa” w Puszczykowie (woj. wielkopolskie). W kategorii „Zabytki techniki” zwyciężył wiatrak holender w Pyzdrach (woj. wielkopolskie).

OSTRÓDZKI UNIKAT

fot. PAP/Tomasz Waszczuk

W Ostródzie zaprezentowano grot strzały z zachowaną częścią drewnianego promienia, pochodzący sprzed kilku tysięcy lat. Odkryty został przez detektorystów w okolicach Łukty. Według archeologów to znalezisko unikatowe w skali Polski. Grot pochodzi z epoki brązu lub wczesnej epoki żelaza (sprzed 3500–2500 lat).

METODA NA COVID

W Centrum Nowych Technologii w Gliwicach dr n. med. Dariusz Budziński zaprezentował wynalazek Politechniki Śląskiej: urządzenie (oczyszczacz powietrza) mające wspomagać walkę z COVID-19 oraz z zanieczyszczeniami powietrza w szpitalach i szkołach.

fot. PAP/Hanna Bardo

fot. PAP/Marcin Bielecki

NOWY KRZYWY LAS

Trwa zalesianie powierzchni zastępczej przeznaczonej do założenia „nowego Krzywego Lasu” w miejscowości Nowe Czarnowo. Powierzchnia została utworzona w ramach projektu rewitalizacji powierzchniowego pomnika przyrody Krzywy Las na terenie Nadleśnictwa Gryfino (Gmina Gryfino). Rewitalizacja Krzywego Lasu prowadzona jest dzięki wspólnemu zaangażowaniu Lasów Państwowych – Nadleśnictwa Gryfino, Gminy Gryfino oraz Fundacji PGE i Grupy PGE.

■ **Powstańcy konkurs.** Instytut De Republica oraz Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfańskiego zapraszają uczniów szkół podstawowych, średnich, placówek szkolno-wychowawczych, domów i ośrodków kultury do udziału w konkursie poświęconym tradycji powstań śląskich: literackim (bez ograniczeń wiekowych), plastycznym, audiowizualnym i fotograficznym. Prace konkursowe należy przesłać do 31 grudnia 2021 r.

■ **Jest szansa na lek na COVID-19** do wczesnego zastosowania, który będzie możliwy do brania w domu. – Jak dobrze pójdzie, to od stycznia będzie on również potencjalnie dostępny w Polsce, o ile oczywiście EMA go zatwierdzi i dostawy będą realizowane – powiedział minister zdrowia Adam Niedzielski.

■ **Wybór księcia.** Od listopada należący do TVN Grupy Discovery kanał TTV emituje program randkowy „Prince Charming”, w którym uczestniczą czternastu gejów. Produkcję obejrzy Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji. Jak dowiedział się portal Wirtualnemedia.pl, wpłynęły kolejne skargi w sprawie tego formatu.

fot. PAP/Artur Reszko

■ **Bo są Polakami.** Na skwerze przy pomniku Jerzego Popiełuszki w Białymstoku odbyła się akcja solidarności z aresztowanymi przedstawicielami polskiej mniejszości na Białorusi – Andżeliką Borys i Andrzejem Poczubutem. Wydarzenie zorganizowały Związek Polaków na Białorusi i Podlaski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

■ **Dziennikarze na granicy.** Rzecznik Straży Granicznej zapowiedział, że dla dziennikarzy wydawane będą czasowe przepustki w liczbie 20–30. W tej chwili na Podlasiu obecni są przedstawiciele 170 redakcji. – Nie wyobrażam sobie, żeby 170 redakcji wjechało nam na granicę – dodała rzecznik.

■ **Niezgodny z Konstytucją.** Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w zakresie, w jakim przyznaje ETPCz kompetencje do oceny legalności wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego, jest niezgodny z polską konstytucją.

Jacek Karnowski

Wszystko w rękach narodu

Powinniśmy uważnie obserwować politykę niemiecką, ponieważ to Berlin rozda dziś karty w Europie. Właściwie to już imperium, umiające się samoograniczać, a nawet skrywać własną potęgę, dyskretne, skryte za unijnym sztandarem, ale wciąż imperium.

Wspomniana dyskrecja i zdolność do samoograniczenia powoli odchodzi w przeszłość. Niemcy coraz mniej skrywają, że to oni dyktują warunki. W podpisanej przez trzy niemieckie partie: SPD, Zielonych oraz FDP umowie koalicyjnej poczucie sprawczości na skalę kontynentu jest wyraźne. Liderzy partii, które łączy chwila przejęcia rządu, zapowiadają otwarcie, że będą dążyli do stworzenia z Unii Europejskiej państwa federalnego. Ma być więc głosowań kwalifikowaną większością w Radzie Europejskiej, ma pojawić się możliwość wniesienia powództwa do TSUE, jeżeli „państwa członkowskie działa w zakresie swojego prawa krajowego”, ma nastąpić wzmocnienie wsparcia finansowego „ponadgranicznej działalności non profit”, wreszcie uruchomiona ma zostać tzw. warunkowość, a więc powiązanie funduszy unijnych z konkretnymi żądaniami. A jeśli ktoś się nie podporządkuje, to Berlin odpowie Unią dwóch prędkości, rozwijając zacieśnioną współpracę z tymi, którzy chcą, i zostawiając za burtą opornych.

Koalicjanci stwierdzają, że poczuwają się do szczególnej odpowiedzialności Niemiec wobec ich europejskich sąsiadów. Cóż, może byłoby le-

piej, gdyby jednak się nie poczuwali? Tak nas przytula, że za chwilę zabraknie nam tlenu w płucach. Szkoda, że ze swojej historii Niemcy nie wyciągają wniosków bardziej racjonalnych. Można nawet sądzić, że w innym przebraniu, w innej masce, kolejny raz po-

wtwarzają ten sam błąd. Znów uprawiają imperializm, tym razem kulturowy, instytucjonalny i polityczny. Są tak silni, że mogą narzucić swój interes całej Unii, a później sprzedawać go sąsiadom jako rozwiązanie rzekomo europejskie. W razie oporu szantażują: jak to, jesteście przeciwko Europie? To proste zagranie jest szczególnie skuteczne we wciąż biednej, wyjałowionej komunizmem i transformacją Europie Środkowo-Wschodniej. Zresztą, to nie jest tak, że „federalizacja” ma oznaczać rozmycie się wszystkich państw. Te, które niosą „światłość” i „postęp”, a szerzej cywilizację – a więc Niemcy i Francja – wcale nie

myślą o zwijaniu sztandaru. One sobie poradzą. Jak mówi prof. Ryszard Legutko: „Instytucje europejskie mają tylko tyle władzy, ile dostaną od największych graczy, przede wszystkim od Niemiec i częściowo od Francji. Jeżeli zatem zwiększa się rolę instytucji europejskich, to tak naprawdę zwiększa się rolę najsilniejszych państw, czyli Niemiec”.

Moment jest naprawdę dramatyczny. Minister sprawiedliwości Zbigniew Ziobro mówi, że grozi nam „status protektoratu, czyli państwa, które formalnie ma swoje władze i organy administracji, ale w istotnych sprawach jest uzależnione od mocniejszego są-

siada. Taką rolę pisze dla nas Unia Europejska z dominującym udziałem polityków niemieckich”. Minister dodaje, że finałem procesów, które właśnie się rozpędzają, będzie walka o Polskę: „To Komisja Europejska, przy użyciu TSUE, który jest jej politycz-

nym narzędziem, miałaby decydować o sprawach w Polsce. Na razie chodzi o decydowanie, kto ma być sędzią, a kto nie. Potem pojawiają się kolejne kwestie, np. funkcjonowania lub nie polskich elektrowni”. Za chwilę możemy znaleźć się w sytuacji, w której wynik wyborów w Polsce nie będzie miał żadnego znaczenia, bo o wszystkim i tak zdecyduje się w Brukseli.

Co robić? Nie ma dobrej recepty. Ziobro mówi, żeby walczyć, wetować co się da, wycofać z polityki klimatycznej, nie liczyć na żadne pieniądze. Premier Mateusz Morawiecki wciąż próbuje rozmawiać, negocjować, proponować ustępstwa, ale dobra wola nie na wiele się

zdaje. Polscy dyplomaci otwarcie mówią, że Unia, w tym także Komisja, szybko się radykalizuje i ideologizuje i żadną poważną rozmową nie jest zainteresowana. Oczekuje kapitulacji, oddania najpierw całego wymiaru sprawiedliwości pod kontrolę sił zewnętrznych, a później zapewne i kolejnych dziedzin. Nasze pole manewru dramatycznie się zawęża. Cała nadzieja w Polakach: że w momencie konfrontacji, która wydaje się nieuchronna, rozpoznają wagę chwili, że staną po stronie suwerenności, że nie zgodzą się na wyprzedzanie walków państwa, że wesprą siły patriotyczne.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Na ołtarze

W bazylice św. Jakuba i św. Agnieszki w Nysie miało miejsce uroczyste rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego Franciszki Werner, współzałożycielki i drugiej przełożonej generalnej Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety. W tej świątyni otrzymała ona sakramenty chrztu, pokuty i bierzmowania, tu też po raz pierwszy przyjęła Komunię świętą. Z kolei w Poznaniu oficjalnie rozpoczął się proces beatyfikacyjny kleryka Alfonsa Mańki OMI, który zginął śmiercią męczeńską w niemieckim obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen. **i**

Spada praktykowanie

Z badań CBOS wynika, że następuje powolny spadek poziomu wiary religijnej i szybszy spadek poziomu jej praktykowania w społeczeństwie polskim. Proces ten przebiega nierównomiernie: w mniejszym stopniu dotyczy wiary, w większym – praktyk religijnych. Spadek poziomu wiary i poziomu jej praktykowania dokonuje się nieco szybciej wśród osób wykształconych i w wielkich miastach. Gwałtowny spadek religijności dostrzegalny jest wśród najmłodszych. **i**

Jak pracuje dziennikarz

Na wystawie „W świecie dźwięku i obrazu. Od fonografu do stereofonii / Od tarczy Nipkowa do 4K” w Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w Szczecinie prezentowane są narzędzia pracy dziennikarza radiowego i telewizyjnego – m.in. magnetofony reporterskie, mikrofony, sprzęt studyjny i kamery telewizyjne, a także kolekcja zabytkowych radioodbiorników i telewizorów. **i**

Rocznica strajku

fot. PAP/Wojciech Olkownik

Czterdzieści lat temu studenci z Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej na Żoliborzu rozpoczęła protest w obronie statusu uczelni. W liście, który podczas uroczystości odczytał Jan Józef Kasprzyk, szef Urzędu ds. Kombatanów i Osób Represjonowanych, premier Mateusz Morawiecki podkreślił, że nie zgadzali się oni z ustawą o wyższym szkolnictwie wojskowym, która zakładała udział podchorążych w tłumieniu społecznych protestów. „Dziś wiemy, że zapisy ustawy, przeciwko której protestowali studenci, stanowiły część szeroko zakrojonych działań przygotowujących grunt do ustanowienia stanu wojennego” – napisał premier.

– Po 40 latach pragniemy podziękować wam za to, że nie zatrwożył was wtedy i później czerwony, komunistyczny smok, że nigdy przed mocą nie ugięliście szyi. Dziękujemy, że nie zabrakło wam wtedy odwagi – powiedział Jan Józef Kasprzyk.

Wielu strajkujących straciło możliwość kształcenia się, a to zamknęło im drogę do promocji oficerskiej i pogrzebało marzenia związane z mundurem Straży Pożarnej.

– Mam nadzieję, a ze swojej strony składam też deklarację, że uczynię wszystko, aby oficjalną decyzją państwa polskiego ten mundur został wam przywrócony – zaznaczył podczas uroczystości szef Urzędu ds. Kom-

batantów i Osób Represjonowanych, który wszystkim zasłużonym wręczył medale „Pro Bono Poloniae” i „Pro Patria”.

– Lata strajku, później ciemny okres stanu wojennego w zasadzie pozbawiły nas nadziei na to, że jeszcze kiedyś ktoś nas zauważy, ktoś doceni naszą postawę. Doczekaliśmy tych czasów – powiedział jeden z zasłużonych.

W wydarzeniu uczestniczył także dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN Karola Nawrockiego. – Do strajku przystąpiło ponad 90 proc. podchorążych. Młodych ludzi próbowano zastraszyć, szkalując ich honor lub przysyłając sfałszowane telegramy o śmierci albo chorobach ich bliskich – podkreślał. Dodał, że „mimo to strajk trwał, a strajkujący otrzymali wsparcie innych studentów i NSZZ «Solidarność», a także sympatię i wsparcie warszawiaków oraz Kościoła”.

Posługę duszpasterską pełnił bł. ks. Jerzy Popiełuszko, bestialsko zamordowany cztery lata później kapelan Solidarności. Zarówno na jego grobie, jak i przed wejściem do budynku Szkoły Głównej Służby Pożarniczej złożone zostały kwiaty. W intencji uczestników strajku w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie sprawowana była również uroczysta Msza święta. I

REKLAMA

Randka Małżeńska

Jak sprawnie rozwiązywać problemy rodzinne i czerpać radość ze wspólnych chwil? Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, laureat wyłoniony w konkursie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Po Pierwsze Rodzina”, przygotował projekt „Randka Małżeńska 2.0”, który pomoże poprawić komunikację w rodzinie.

Nieustanna dbałość o relacje w związku pozwala budować szczęśliwy, bezpieczny dom. Nierzadko jednak, żyjąc w pośpiechu wśród licznych codziennych obowiązków, trudno jest konstruktywnie przyjrzeć się swojemu małżeństwu, brakuje też pomysłów na to, jak poradzić sobie z problemami. „Projekt Randka Małżeńska 2.0”, wspierany w ramach programu „Po pierwsze Rodzina”, takie pomoce i rozwiązania zapewnia. – Projekt ten może być swoistą nawigacją w złożonych relacjach między małżonkami. Pomaga poprawić relacje w całej rodzinie, nie tylko między małżonkami. Wystarczy razem obejrzeć warsztat multimedialny i pobrać aplikację, które zainspirują i zachęcą do starań o trwałość małżeństwa – podkreśla Artur Kołaczek ze Stowarzyszenia Diakonia Ruchu Światło-Życie, koordynator projektu.

Projekt „Randka Małżeńska 2.0” przy wykorzystaniu materiałów multimedialnych i mediów społecznościowych promować ma aktywność na rzecz samodoskonalenia i rozwoju małżeństw. Mogą w nim wziąć udział wszyscy zainteresowani. Podczas warsztatów odbędzie się dyskusja o tym, jak rozwiązywać kryzysy rodzinne, eksperci doradzą, jak używać tzw. języka korzyści, czyli budowania jasnego przekazu, który będzie sprzyjał konstruktywnemu rozwiązywaniu sporów.

– Wzmacnianie rodziny w dużej mierze zależy od siły miłości i stabilności w małżeństwie. Prowadzone w ramach Randki Małżeńskiej inicjatywy skierowane są do wszystkich małżeństw, które chcą pogłębiać relacje, rozwijać swoje związki i podnosić jakość wspólnego życia. Warto walczyć o swój związek; tak niewiele potrzeba, a tak wiele można zyskać – zachęca Artur Kołaczek.

Do dyspozycji zainteresowanych uruchomiona została specjalna aplikacja mobilna RM2.0, która ma pomóc w wyrobieniu nawyku pracy nad sobą według schematu „Widzieć. Osądzić. Działać” oraz pomóc w prowadzeniu dialogu małżeńskiego. Aby wziąć udział w kursie, należy wejść na stronę www.randkamalzenska.pl. Tu można zarejestrować się na wybrany webinar.

randka małżeńska

Organizatorem projektu jest Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, laureat wyłoniony w konkursie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Po Pierwsze Rodzina”.

Monika Odrobińska

Jedenastoletnia Helenka wróciła ze szkoły i jadła obiad w pustym domu, gdy wtargnął do niego gestapowiec z psem i kazał jej kończyć jedzenie, bo ją zabiera. Tak zaczęła się jej gehenna.

niu, mama mogła mnie tam odwiedzić tylko raz – opowiada Helena Leszczyńska z Poznania. – Potem mnie i inne dzieci wsadzi- li w zakratowany pociąg, wywieźli do Łodzi i ostatecznie zamknęli w obozie przy ul. Przemysłowej. Przebywałam tam do 1945 r.

Zaraz po przyjeździe dzieciom golono głowy i przebierano je w drelichowe mundurki. Na nogi dawano drewniaki. Ci, którzy wychodzili z karceru, mieli na mundurkach malowane czerwone pasy. A do karceru trafić było nietrudno, w ogóle na karę zasłużyć nie było trudno. Głodowe racje żywnościowe sprawiały, że dzieci schylały się po cokolwiek, co nadawało się do zjedzenia, i za to już groziła kara, najczęściej baty i... pozbawienie posiłku. Wówczas wszystko oddałoby się nawet za tę miszkę wrzółku z pływającymi w środku zgniłymi liśćmi kapusty i robakami.

– Gdy lagerfuhrer szedł, waląc batem o cholewy, musieliśmy przystawać i się kłaniać. Jak ktoś mu podpadł, winowajców ustawiał w rzędzie i kazał im z kubła do kubła przelewać fekalia – mówi pani He-

– mówi Helena Leszczyńska. – Ona i Sydomia Bayer nosiły metalowe pręty obciążające skórą, którymi natychmiast wymierzały karę. Od wyjścia z obozu nie ma nocy, żebym nie budziła się z przerażeniem. Traktowali nas tam jak przestępców.

Najmłodszym więźniem obozu był Marek Zakrzewski. W momencie osadzenia miał dwa lata. Na wrześnie spotkanie byłych więźniów w Zgierzu nie mógł dotrzeć, ale do współwięźniów napisał list: „Dziękuję Bogu i starszym braciom obozowym za dokarmianie, mycie i, co najważniejsze: odliczanie na apelach. Nieodliczony ginął”. Wspominał przy tym przegląd rasowy i polityczny przy rejestrowaniu, głód, choroby, przymusową pracę ponad siły, znieważanie i niewolę.

„Ojciec nasz należało mówić szeptem, bo na głos verboten – zakazane i verbrechen – przestępstwo. Aż niepojęte jest, że oprawcy hitlerowscy na kłanrach pasów mieli napis „Gott mit uns – Bóg jest z nami”. Ale czy przyjąć, że czas zatarł ślad? Że ścieżki trawą zarosły, że Polacy, nic się nie stało? Polska,

Muzeum piekła

Mama Heleny Leszczyńskiej, dziś dziewięćdziesięcioletniej, była wtedy w pracy, brat ukrywał się po ucieczce z Niemiec, podobnie tata – uczestnik powstania wielkopolskiego. To „zamiast” niego Niemcy uwięzili dziewczynkę – robili tak często, by skłonić do ujawnienia się zakonspirowanych lub niewygodnych dla Rzeszy rodziców. Najpierw pozbawiali dzieci opiekunów, wysyłając ich do pracy – bez niej pod hitlerowską okupacją nie było mowy o przeżyciu – do więzień czy obozów koncentracyjnych, a potem je same wyłapywali z ulic za „włóczęgostwo” czy kradzież jedzenia.

Obóz „poprawczy” w Łodzi utworzyli pod pretekstem zajęcia się „zdemoralizowanymi” kilku- i kilkunastolatkami. W rzeczywistości Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt był obozem koncentracyjnym dla małoletnich od drugiego do szesnastego roku życia. Niemcy utworzyli go na terenie łódzkiego getta, tak by nikt się o nim nie dowiedział, a ewentualni uciekinierzy zostali natychmiast wychwyceni przez straż getta.

ODLICZANIE RATUJE ŻYCIE

– Najpierw zabrali mnie do więzienia urządnego w Domu Żołnierza w Pozna-

fot. IPN

Najpierw okupacja, potem milczenie wokół obozu w Łodzi. Podjęcie tego tematu przez Muzeum Dzieci Polskich kończy 75-letni koszmar.

lena. – Cisza nocna trwała od godziny 21. Żeby dyżurny mógł wynieść z baraku wiadro z odchodami, musiał najpierw krzyknąć „Austreten”, by go strażnik nie rozstrzelał.

Jedynymi dorosłymi, z jakimi małoletni więźniowie obozu mieli do czynienia, byli obozowi nadzorcy, każący nazywać siebie „wychowawcami”. – Na wspomnienie Genowefy Pol, która zajmowała się dziewczętami i maluchami, do dziś robi mi się słabo

Ojczyzna nasza, to nasz zbiorowy obowiązek pokazywania w świecie wstępników i upadków, niedoli i martyrologii okupacyjnych – losów dzieci bez dzieciństwa, a także udowodnienie potomnym, że nie daliśmy pogrześć mowy, że Polska nie zginęła, kiedy my żyjemy”. Na liście aresztowanych w Mosinie za udział rodziców w konspiracji w tzw. grupie Witaszkowców Marek Zakrzewski zajmował 58. pozycję, dziś „Mosiniaków” żyje ledwie pięćka.

KONIEC MILCZENIA

Nie ma wśród nich Urszuli Kaczmarek, uznawanej za pierwszą ofiarę obozu. Gdy rodzice pracowali, ona zajmowała się rodzeń-

stwem. Została aresztowana w trakcie łapanek, gdy udała się po zakupy. Trafiła do Łodzi. Z jej pięciomiesięcznego pobytu w obozie zachowała się skromna korespondencja z ojcem. „Mam tu dobrze” – pisała, inaczej jej list nie przeszedłby przez cenzurę. Dalej prosiła o trochę żywności, mydła i proszku. Żle znosiła głód, wciąż kradła jedzenie, za co Genowefa Pol biła ją tak, że ciało miało poodbijane od kości, a niegojące się rany gnily. To wszystko i ciągle strach sprawiły, że dziewczynka miała problem z utrzymaniem higieny, za co była jeszcze mocniej bita. A przedtem – polewana lodowatą wodą z pompy, miała też szorować się szczotką ryżową. Strażniczki wyzywały ją przy tym od „polskich świń”, a gdy nie miała już siły się ruszyć, wysłały ją do izby chorych. Tam wodą pod ciśnieniem Genowefa Pol polewała jej ranę na brzuchu. Po kilku dniach Ula zmarła.

W maju 1943 r. jej ojciec dostał list zawiadamiający o jej śmierci na atak serca.

Pogrzeb miał się odbyć w Łodzi. Przyjechał tam z Poznania najszybciej jak mógł, jednak nie zdążył – gdy dotarł, było już dzieło po pogrzebie. Pracownik cmentarza zaprowadził go do grobu, na którym nie było nawet tabliczki z imieniem, a komendant obozu wręczył mu zdjęcie córki w trumnie. Sprzątający na zewnątrz mały więzień wyjawiał Franciszkowi Kaczmarskiemu prawdę.

Czy Ula rzeczywiście była pierwszą ofiarą, nie wiadomo. Zachowana ewidencja obozu jest szczątkowa, przed ucieczką z niego Niemcy skrzętnie likwidowali wszelkie dokumenty, dlatego tak trudno określić liczbę zarówno zmarłych, jak i wszystkich więźniów. – Oficjalnie zarejestrowano 78 zgonów, jednak z relacji więźniów wynika, że codziennie ktoś wyszedłszy rano do pracy, już z niej nie wracał – mówi Jakub Barol, opiekun merytoryczny objazdowej wystawy o Urszuli Kaczmarskiej, zorganizowanej przez Muzeum Dzieci Polskich w Łodzi. – Szacuje się, że przeszły przez niego dwa, trzy tysiące dzieci. Te, które w nim nie zmarły, po szesnastym roku życia szły do obozów koncentracyjnych, miały więc nigdy nie wyjść z drutów.

Jak mówi Jakub Barol, opinia publiczna nie dawała wiary małoletnim więźniom. – O więzieniu dzieci w Auschwitz, Buchenwaldzie czy Radogoszczu ludzie wiedzieli, ale o ukrytym za murami getta obozie wyłącznie dla dzieci – już nie, i w głowie im się to nie mieściło. Także prasa nie interesowała się procesami dotyczącymi strażników obozowych, przełamał to dopiero głośny proces Genowefy Pol w latach 70., który poprzedziło wydanie monografii Józefa Witkowskiego na temat obozu.

– Podjęcie tematu obozu w Łodzi przez Muzeum Dzieci Polskich kończy nasz 75-let-

fol. IPN

ni koszmar, rozpoczęty przez okupację, a kontynuowany przez milczenie wokół tematu obozu – przynajmniej jego były więzień Jerzy Jeżewicz. – Do twórców placówki mam tylko jedną prośbę: by ani razu nie padło w niej słowo „naziści”, bo nas przetrzymywali i uśmiercali nie „naziści”, ale Niemcy. Mówili do nas po niemiecku i tak samo kazali zwracać się do siebie.

BYŁ OBOZ, JEST OSIEDLE

Obozem interesowały się IPN, Muzeum Tradycji Niepodległości w Łodzi, sporo dla nagłośnienia historii o nim zrobił dawny metropolita łódzki abp Marek Jędraszewski. Pojawiały się małe wystawy czy izby pamięci, ale brakowało muzeum mu poświęconego. Utworzenie Muzeum Dzieci Polskich – Ofiar Totalitaryzmów w Łodzi zainicjował w maju rzecznik praw dziecka Mikołaj Pawlak.

– Przepraszam, że na miejsce upamiętniające wasz los musieliście czekać 75 lat – mówił do byłych więźniów na wspomnianym ich zlocie. – Nie zrażają nas ataki tych,

którym od 1945 r. do dziś nie podoba się upamiętnianie obozu. Spotkałem się już z wieloma rzecznikami praw dziecka w Europie, którzy nie mieli pojęcia, że więźniami obozów były tak małe dzieci. To pokazuje, jak ważne jest upamiętnianie ich losy Muzeum Dzieci Polskich – Ofiar Totalitaryzmów.

Dyrektorem muzeum jest Ireneusz Maj. – Jako nauczyciel historii i wykładowca akademicki wielokrotnie mówiłem o obozie, ale po zapoznaniu się ze zgromadzonymi w muzeum dokumentami i relacjami świadków widzę dopiero, jak mało wiem – przyznaje. – Muzeum będzie multimedialne, by trafiło do młodego, wymagającego odbiorcy, ale przede wszystkim będzie miejscem, w którym ocalali mają się czuć jak u siebie. Marzy nam się, by jego siedziba stała na terenie byłego obozu, ale tam teraz jest osiedle. Na razie władze Łodzi nie wskazały dogodnego miejsca – mamy nadzieję, że będzie godne. Gdziekolwiek ono powstanie, w jego nazwie musi być utrwalona ulica Przemysłowa.

– W 2022 r. zostanie rozpisany konkurs na projekt architektoniczny i wystawienniczy, mamy również nadzieję, że także wtedy uda nam się wbić pierwszą łopatę pod budowę muzeum – kontynuuje Ireneusz Maj. – Będzie tu muzeum najmłodszych ofiar totalitaryzmu – także tych deportowanych na Wschód oraz dzieci „wyklętych”, ze szczególnym akcentem jednak na obóz przy ul. Przemysłowej. Rodziny osób z niego ocalałych już deklarują pomoc przy jego tworzeniu, traktują je jako własny projekt. I słusznie, bo to będzie ich dzieło, miejsce ich spotkań.

– Poprzez wystawę chcemy pokazać, że – jak mówił Jan Paweł II – wolność nie została nam dana raz na zawsze, ale zadana – mówi Andrzej Janicki, kustosz wystawy. – Dajemy odpór demonom przeszłości, bo nikt za Polaków tego nie zrobi; niechaj będzie przestroga, by żadne dziecko już nigdy nie cierpiało tak, jak dzieci z ul. Przemysłowej w Łodzi.

W ostatnich dniach na terenie cmentarza rzymskokatolickiego św. Wojciecha w Łodzi historycy Muzeum Dzieci Polskich odkryli miejsca pochówków 77 dzieci; na 75 z nich znajdują się dzisiaj groby innych osób. Dwa groby się zachowały: 9-letniego Jerzego oraz 12-letniego Zygmunta. Dyrektor muzeum wystąpił do Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi z wnioskiem o wpisanie odkrytego i zachowanego miejsca pochówku 12-letniego Zygmunta do ewidencji grobów wojennych.

Decyzję o dalszych krokach podejmie IPN. Naukowcy z Muzeum Dzieci Polskich kontynuują poszukiwania kolejnych grobów – szacują, że możliwe będzie zlokalizowanie od 200 do 300 takich miejsc. Bazują na dokumentach zawierających imiona i nazwiska pochowanych ofiar, daty ich urodzin i śmierci, datę i godzinę pogrzebu oraz dokładną lokalizację dawnych grobów.

fot. archiwum Bartosza Marczyńskiego/PFR

A jak można oceniać efekt tarcz w skali całej polskiej gospodarki?

Myślę, że również pozytywnie. Mieliśmy jeden z najniższych spadków PKB w całej Unii Europejskiej, bo nieco ponad 2,5 proc., podczas gdy średnia wyniosła ok. 6 proc., a w przypadku krajów południa Europy – nawet kilkanaście procent.

Na ile skuteczne okazało się dofinansowanie miejsc pracy? Bo chodziło przecież o ich uratowanie?

Doświadczeniem ostatnich trzydziestu lat był problem, wręcz demon, bezrobocie. Wchodziłem na rynek pracy na początku pierwszej dekady XXI w., więc sam wiem o tym doskonale. I mogę z pełnym przekonaniem powiedzieć, że udało się nam uratować bardzo wiele miejsc pracy. Od pięciu czy sześciu lat sytuacja była dobra, ale pandemia koronawirusa była w stanie zdemolować nam rynek pracy. Można oszacować, że wsparliśmy zatrudnienie 5–6 milionów Polaków. W obu tarczach PFR kluczem było jedno: jeśli firmy chcą otrzymać wsparcie, które zostanie następnie umorzone, muszą utrzymać zatrudnienie.

Jest jeszcze jeden aspekt. Gdyby ta pomoc nie została udzielona, część firm zdecydowanie by osłabła, mogłoby też dochodzić do bankructw. W efekcie mogłyby zostać przejęte przez obcy kapitał. Zamożność Pol-

Tarcze przyniosły skutek

Z **Bartoszem Marczyńskim**, wiceprezesem Polskiego Funduszu Rozwoju, członkiem Rady Rodziny, rozmawia Piotr Kościński

Polski Fundusz Rozwoju bezpośrednio zajmował się tarczami, mającymi przeciwdziałać skutkom pandemii. Co one przyniosły dla polskich firm?

Przyjęte w naszym kraju rozwiązania można uznawać za optymalne. Kosztowały nas około 7 proc. PKB, a efekty w postaci uratowanych miejsc pracy i niskiego spadku PKB są bardzo dobre. A mogliśmy wydać o wiele więcej – na przykład Niemcy wydały około dwóch razy więcej, ale tamtejsze społeczeństwo jest jednak o wiele od nas bogatsze.

W naszym przypadku to wydatek rządu 150–200 mld zł, co w praktyce oznacza, że na taką kwotę musieliśmy się dodatkowo zadłużyć, bo przecież te pieniądze nie pojawiły się znikąd. Ale same tylko tarcze finansowe, obsługiwane przez Polski Fundusz Rozwoju, objęły pomocą około 360 tys. firm.

A jakie wnioski płyną z tej operacji?

Zdecydowanie przeważają pozytywne, choć są one zróżnicowane i czasami dość nieoczekiwane. Po pierwsze, wzrosło zaufanie przedsiębiorców do państwa, a trzeba przyznać, że pod tym względem wciąż mamy problemy; mieliśmy i wciąż mamy deficyt zaufania społecznego. Przedsiębiorcy przyznawali, że państwo stanęło na wysokości zadania. Po drugie, zdecydowanie przyspieszyła cyfryzacja kraju, wszystkie wnioski i rozliczenia były bowiem dokonywane w sposób elektroniczny; później przejął to m.in. ZUS, wdrażając bon turystyczny i dodatek solidarnościowy, a od 2022 r. także wnioski w sprawie programu 500+ będą składane wyłącznie elektronicznie. I po trzecie, okazało się, że warto być uczciwym. Ze wsparcia korzystały bowiem firmy płacące podatki i opłacające w terminie składki na ZUS.

ski budowaliśmy przez wiele lat; bardzo wiele byśmy stracili, gdybyśmy przedsiębiorców zostawili samych sobie.

Są jednak opinie, że owe tarcze są jedną z przyczyn wzrostu inflacji, która dziś tak bardzo nas niepokoi.

Oczywiście, gdy na rynek „dosypuje się” pieniądze, wzrost cen jest większy. Gdy spojrzeć na dane, na depozyty firm i oszczędności ludzi – widać, że pieniędzy faktycznie przybyło. Mamy też dodatkowy czynnik, który można nazwać „odroczoną konsumpcją”. W czasie kolejnych fal pandemii koronawirusa, zwłaszcza w okresie lockdownu, mniej kupowano – a teraz wszyscy są bardziej zainteresowani nabywaniem towarów i usług. A to dodatkowo pobudza wzrost cen.

Występują też czynniki zewnętrzne. Po pierwsze, posypały się łańcuchy dostaw –

Bartosz Marczuk – wiceprezes Polskiego Funduszu Rozwoju, członek Rady Rodziny, menedżer z doświadczeniem w zarządzaniu w administracji i komunikacji, ekspert z zakresu polityki społecznej, były wiceminister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wdrażający m.in. Program 500+. Mąż, ojciec, maratończyk.

kontenerowce nie dopłynęły na czas, porty się zatkały, towary nie dotarły tam, gdzie powinny. Czyli podaż nie nadąża za popytem, co znów przyczynia się do inflacji. Bardzo wzrosły też ceny energii, co bezpośrednio wpływa na wszelkie inne koszty w gospodarce. Dodatkowo jesteśmy w procesie „zielonej transformacji”, która również oznacza wzrost cen. Taka jest obecna sytuacja, a Polska nie jest wyjątkiem w skali Europy – wszędzie mamy do czynienia z inflacją. Tak czy inaczej efekt jest niepokojący, bo bezpośrednio dotyka Polaków i ich portfele.

Czy – Pana zdaniem – przyjęty przez rząd pakiet antyinflacyjny pomoże?

Jest dobrze pomyślany, bo obniża podatki, a bezpośrednia pomoc finansowa dla gospodarstw domowych będzie niewielka i jest raczej związana z brakiem zgody UE na wprowadzenie zerowej stawki VAT na produkty rolnicze. Obniżenie podatków na paliwo, gaz i energię elektryczną powinno zmniejszyć presję inflacyjną i obniżyć inflację o 1–1,5 punktu procentowego.

Trzeba też powiedzieć, że w jakimś sensie inflacja rodzi się w naszych głowach. Jeśli jest oczekiwanie wzrostu cen, mamy tendencję do zwiększonych zakupów, a także np. inwestowania w nieruchomości. Wtedy ma miejsce samosprawdzająca się przepowiednia: więcej kupujemy, ceny rosną, a więc wzrasta inflacja. Jeśli oczekujemy spadku cen, zachowamy się inaczej.

Kluczowe jest więc skuteczne działanie rządu – Rady Polityki Pieniężnej, która może operować wzrostem stóp procentowych, a także Narodowego Banku Polskiego. Pożądane jest też umocnienie złotego, a przynajmniej zatrzymanie jego deprecjacji, bo przy spadku wartości naszej waluty rosnąć będzie na przykład cena ropy naftowej, która jest przecież kupowana za dolary. Wierzę, że wszystko to przyniesie pozytywne efekty, choć trzeba powiedzieć uczciwie, że w gospodarce nie da się kontrolować wszystkich procesów.

Przechodzimy czwartą falę pandemii. Co prawda rząd deklaruje, że lockdownu nie będzie, ale gdyby była taka potrzeba,

choćby lokalnie – czy firmy będą mogły liczyć na wsparcie?

Doświadczenie, które zdobyliśmy przez miniony okres, a także rozmaite stworzone wówczas mechanizmy pomocowe, mogą i powinny być wykorzystane, jeśli zajdzie taka potrzeba. Zakładamy, że nie będzie to konieczne, że czwarta fala pandemii będzie już hamować. Trzeba pamiętać, że znajdujemy się w zupełnie innej sytuacji niż wcześniej – mamy szczepionki, które są powszechnie dostępne; firmy nauczyły się funkcjonować w szczególnym, pełnym ograniczeń reżimie pandemicznym, także ludzie się tego nauczyli.

Mam nadzieję, że pomoc na dużą skalę nie będzie już konieczna. Gdyby jednak zaistniały szczególnie nieprzychylnie okoliczności, to mamy niezbędne instrumenty i możemy ich użyć. Jednak pamiętajmy, że takie działania oznaczają koszty. I te koszty będziemy musieli w ogólnym rozrachunku pokryć my wszyscy, jako wspólnota.

Jak powstawały te wszystkie instrumenty pomocowe?

Rozwój wydarzeń narzucił gigantyczne wręcz tempo działania. Gdy okazało się, że pandemia jest bardzo twardym przeciwnikiem, że COVID-19 wymusza wprowadzenie lockdownów, a więc wstrzymywanie funkcjonowania całych gałęzi gospodarki, trzeba było radykalnie przeciwdziałać oczywistym negatywnym tego skutkom. Oczywiście, za całość tego przedsięwzięcia odpowiadał rząd z premierem na czele. Zaangażowanych było jednak bardzo wiele instytucji: Ministerstwo Rozwoju, będące naturalnym adresatem w tej sprawie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Bank Gospodarstwa Krajowego, a także Polski Fundusz Rozwoju jako faktyczny wykonawca tarcz finansowych. Konsultowano z nami kwestię tarczy antykrzysowej, czyli dofinansowania do wynagrodzeń dla firm, postojowego dla samozatrudnionych i kwestię dotacji.

Wynieśliśmy z tego ważne doświadczenie: dojrzałe państwo powinno mieć na takie bardzo trudne okoliczności odpowiednie instrumentarium. Podejmowane wówczas decyzje miały charakter szczególny, były tworzone ad hoc. Gdy – miejmy nadzieję – pandemia koronawirusa będzie już za nami, trzeba będzie przyjąć odpowiednie ustawy, które stworzą taki system

instrumentów do ewentualnego wykorzystania. Musimy być przygotowani na sytuacje kryzysowe, nawet jeśli do żadnego kolejnego kryzysu nie dojdzie.

Czy możemy się obawiać jakichś innych negatywnych, odłożonych w czasie efektów COVID-19 dla gospodarki?

Polska jest mocno powiązana z gospodarką Unii Europejskiej, a zwłaszcza z niemiecką. Jeśli w Niemczech będą wprowadzane jakieś restrykcje, może to oczywiście wpływać i na nas. Szczęśliwie jednak polska gospodarka jest dobrze zdwyersyfikowana. Bardzo silna jest konsumpcja wewnętrzna, innymi słowy – znaczna część towarów i usług sprzedawana jest w kraju. GUS wskazuje też, że się bogacimy: średnio 40 proc. wynagrodzeń nie wydajemy od razu, gdy jeszcze dziesięć lat temu wydawaliśmy na bieżąco 85–90 proc.

Znaczącą częścią naszej gospodarki jest przemysł, przynoszący około 25 proc. PKB. To było widać podczas pandemii; paradoksalnie, w niektórych przypadkach widzieliśmy nawet wzrost produkcji. A polskie firmy dobrze radzą sobie z eksportem. Nasze towary są konkurencyjne, zarówno pod względem cen, jak i jakości. Bywało, że w razie ograniczeń w Niemczech tamtejsze firmy poszukiwały towarów właśnie u nas. Oczywiście, trzeba pracować, by równie sprawnie działał trzeci

Nawet przy pewnym ochłodzeniu koniunktury wzrost gospodarczy w 2022 r. powinien wynieść 4,5–5 proc. PKB.

silnik gospodarki, tj. inwestycje, ale tutaj widać – np. przez wspieranie inwestycji w samorządach w programie realizowanym przez BGK – że rząd jest tego świadomy. Reasumując: trzeba oczywiście być ostroż-

nym, bo rozmaite zagrożenia istnieją i będą istniały. Jeśli jednak nie dojdzie do jakichś nieprzewidywalnych, a groźnych sytuacji, powinniśmy dać sobie radę.

Czego pod względem gospodarczym może oczekiwać przeciętny Polak w 2022 r.?

Nawet przy pewnym ochłodzeniu koniunktury wzrost gospodarczy powinien wynieść 4,5–5 proc. PKB. Wielu rzeczy nie wiemy, np. czy dostaniemy środki zaplanowane w Krajowym Planie Odbudowy, a na razie Unia Europejska zwleka z podjęciem decyzji. Jeśli jednak tak się stanie, jeśli dojdzie też do spadku inflacji, a wiemy również, że będą wdrażane ustawy związane z Polskim Ładem, to można na przyszły rok patrzeć z optymizmem. Oczywiście, mając nadzieję, że osłabnie pandemia.

Marek Jurek

Pamięć Lepanto

Nieczęsto dziś obchodząmy rocznice wielkich zwycięstw cywilizacji chrześcijańskiej, tym bardziej warto zwrócić uwagę na rzymskie obchody 450-lecia zwycięstwa pod Lepanto. W rocznicę bitwy, która uniemożliwiła muzułmanom inwazję na Italię, uroczysta Msza została odprawiona w bazylice Santa Maria Maggiore, przy ołtarzu i grobie św. Piusa V, a historyczny artykuł na temat tej rocznicy znajdujemy też w listopadowym „Correspondance européenne”, którego doniesienia obiecałem regularnie relacjonować.

Profesor de Mattei, redaktor naczelny serwisu, przypomina, że Don Juan d’Austria, syn cesarza Karola V, głównodowodzący floty katolickiej, miał podczas bitwy ledwie 24 lata. To on przed bitwą wznosił sztandar Ligi Świętej, zanim 30 tys. marynarzy i żołnierzy zjednoczonych sił hiszpańskich i włoskich na swych okrętach wzięło udział we Mszy świętej. Wspólnym motywem kazań głoszonych przez franciszkanów, dominikanów i jezuitów było stwierdzenie „tchorze nie wchodzą do nieba”. Na wszystkich okrętach odczytano też bullę papieską udzielającą pełnego rozgrzeszenia tym, którzy oddadzą życie w boju z niewiernymi. „Bo zasługa w tym dniu chwali – pisze Roberto de Mattei – przypadła przede wszystkim człowiekowi, który pod Lepanto obecny był duchowo, świętemu Piusowi V (...). Od pierwszego dnia do najważniejszych zadań swego pontyfikatu zaliczył obronę chrześcijaństwa

przed grozą islamu. Sprawie tej służył ze wszystkich sił, budując Ligę Świętą, wyposażając ją w środki finansowe i militarne, ale przede wszystkim we wsparcie modlitwne” całego świata katolickiego.

Kiedy 7 października 1571 r. u wybrzeży greckich

dogały walki, Pius V pracował w swym gabinecie. W pewnym momencie podszedł do okna, stanął zwrócony na wschód i trwał dłuższą chwilę w milczeniu. Potem odwrócił się i powiedział: „Nie musimy się już troszczyć o rachunki. Chodźmy podziękować Bogu, bo nasza armia w tej chwili odniosła zwycięstwo”. Profesor de Mattei przypomina, że oficjalna wiadomość o zwycięstwie dotarła do Rzymu dwa tygodnie później, a poświadczony historycznie widzenie św. Piusa V zostało uznane za jeden z cudów w trakcie jego kanonizacji półtora wieku później. A my dziękczynienie św. Piusa V po widzeniu zwycięstwa możemy oglądać też na wspaniałym obrazie Tomasza Dolabelli w sanktuarium Wniebowzięcia Matki Bożej w Kraśniku.

Po moim komentarzu na temat Érica Zemmoura pan Igor Dziegielewski napisał mi, że „jeden człowiek to za mało, by odwrócić społeczne trendy”. Oczywiście się z tym zgadzam. Niemniej odwrócenie społecznych trendów wymaga decyzji i działań poszczególnych osób, począwszy od samodzielnej decyzji każdego wyborcy. Niekorzystne trendy społeczne najbardziej utrwala oglądanie się na innych. Tak wygląda zagubione doświadczenie mojego pokolenia, nauki Jana Pawła II, Herberta, Solżenicyna. Kiedy ma swoje Westerplatte... A to, co się dzieje w największych państwach Europy – nigdy dla Polski nie jest rzeczą błahą.

Nie był ofiarą

Sąd Apelacyjny w Łodzi 11 października 2021 r. orzekł prawomocnie, że Marek L., były prezes fundacji „Nie Lękajcie Się”, nie był wykorzystywany seksualnie przez księdza. Taką informację jako pierwszy ujawnił na antenie TV Trwam red. Sebastian Karczewski w połowie listopada tego roku. Nie znajdujemy jej w żadnych innych mediach, które wcześniej szeroko rozpiszywały się nie tylko o „krzywdzie” Marka L., ale i o skali pedofilii wśród katolickiego duchowieństwa.

Wcześniej Sąd Rejonowy w Szczecinie uznał Marka L. za winnego oszustwa i wyłudzenia 30 tys. zł od kobiety wykorzystywanej seksualnie w dzieciństwie przez zakonnik. Nakazał mu przeprosiny i zwrot pieniędzy.

Jeszcze przed ujawnieniem oszustw Marek L. w towarzystwie posłanki Joanny Scheuring-Wielgus i Agaty Didusko-Zyglewskiej (związanej z radykalnie lewicową Krytyką Polityczną) 20 lutego 2019 r. był przedstawiony papieżowi Franciszkowi jako „ofiara księdza pedofila”. Wzruszony Ojciec Święty ucałował wówczas przed kamerami rękę Marka L. Ale już nazajutrz miał powiedzieć do swoich współpracowników: Zostałem oszukany. Nikt – również spośród duchownych – nie poniósł jednak konsekwencji tej mistyfikacji przeciwko papieżowi. Wkrótce potem wyszły na jaw także inne oszustwa Marka L., a fundacja „Nie Lękajcie Się” została rozwiązana.

Polacy nie chcą aborcji

Minał rok od chwili, gdy środowiska feministyczne rozpoczęły zbiórkę podpisów pod projektem legalizującym zabijanie nienarodzonych „Legalna aborcja bez kompromisów”. W ostatnich dniach organizatorzy ogłosili, że mają ich 75 tys., a potrzebują 100 tys.

Komunikat w tej sprawie wystosowała Fundacja Życie i Rodzina: „Jak to możliwe, że lewica mająca własny klub w sejmie, milionowe dotacje i zaplecze kadrowe, nie jest w stanie zebrać wymaganych 100 tysięcy podpisów już nawet nie w czasie trzech miesięcy, ale w okresie czterokrotnie dłuższym? Jak to możliwe, że zbiórka, która toczyła się podczas proaborcyjnych protestów nie była w stanie zgromadzić minimalnej liczby podpisów? Jak to możliwe, że przy tak ogromnym wspar-

ciu lewicowych mediów (o zbiorce regularnie informowały i informują głównie media typu TVN czy „Wyborcza”) feministki poniosły klęskę?

Odpowiedź jest bardzo prosta: Polacy nie są zainteresowani legalizacją zabijania nienarodzonych dzieci. (...) W tym samym okresie Fundacja Życie i Rodzina dwukrotnie zorganizowała inicjatywę ustawodawczą #StopLGBT, w trakcie której zebrała odpowiednio 200 tys. i 140 tys. podpisów, mieszcząc się za każdym razem w wymaganym czasie trzech miesięcy – czytamy w komunikacie Fundacji, która podkreśla, że największa antyaborcyjna inicjatywa „Zatrzymaj Aborcję” przyniosła milion podpisów w trzy miesiące.

Drogi donikąd

**ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski**

Nowe ruchy sprawiedliwości społecznej – „woke culture”, „polityka tożsamości”, „intersekcjonalność” itd. – są podobne do różnych herezji, które znajdujemy w historii Kościoła. Podobnie jak manichejczy ruchy te postrzegają świat jako walkę między dobrem a złem, między sprawiedliwym a niesprawiedliwym. I podobnie jak gnostycy odrzucają stworzenie i ciało, wierząc, że istoty ludzkie mogą zrobić z siebie, co zechcą. Ruchy te są również pelagiańskie, wierząc, że odkupienie może być osiągnięte dzięki własnym ludzkim wysiłkom, niezależnie od Boga. Są też utopijne, ponieważ obiecują coś w rodzaju „raju na ziemi” – doskonałe społeczeństwo. Wreszcie, dostrzega się w nich wiele elementów teologii wyzwolenia, zakorzenionej w marksistowskiej wizji kultury.

Skoro te nowe ruchy de facto stają się substytutami prawdziwej religii, nie można do nich podchodzić w kategoriach społecznych czy politycznych. Wypierając się Boga, zagubiły prawdę o osobie

ludzkiej. To wyjaśnia ich ekstremizm oraz surowe, bezkompromisowe i bezlitosne podejście do polityki. Ponieważ ruchy te negują osobę ludzką, niezależnie od tego, jak dobre są ich intencje, nie sposób, by prowadziły do autentycznego rozkwitu człowieka. W istocie wywołują nowe formy podziałów społecznych, dyskryminacji, nietolerancji i niesprawiedliwości.

Historię chrześcijańską, w jej najprostszej formie, można opisać mniej więcej tak: Zostaliśmy stworzeni na obraz Boga i powołani do życia w błogosławieństwie, w jedności z Nim i z naszymi bliźnimi. Życie ludzkie ma nadany przez Boga „telos”, tzn. intencję i kierunek. Z powodu naszego grzechu jesteśmy wyobcowani od Boga i od siebie nawzajem i żyjemy w cieniu naszej śmierci.

Dzięki Bożemu miłosierdziu zostaliśmy zbawieni przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Jezus dał nam łaskę, abyśmy zostali przemienieni na Jego obraz, i wzywa nas do naśladowania Go w wierze, kochając Boga i bliźniego oraz pracując nad budową Jego Królestwa na ziemi. Wszystko to w ufnej nadziei, że otrzymamy z Nim życie wieczne w przyszłym świecie.

Taka jest historia chrześcijańska. Niestety, obecnie mamy do czynienia z inną historią. Antagonistyczna narracja „zbawienia”, którą słyszymy w mediach i we wszystkich instytucjach,

wywodzi się z nowych ruchów sprawiedliwości społecznej. Teraz więc bardziej niż kiedykolwiek każdy katolik musi dobrze znać zbawienną historię Jezusa i głosić ją w całym jej pięknie i w całej jej prawdzie. **I**

**Niektóre ruchy
negują osobę ludzką;
niezależnie od tego,
jak dobre są ich
intencje, nie sposób,
by prowadziły do
autentycznego
rozkwitu człowieka.**

Bóg się Tobą raduje!

**Magdalena
Wołochowicz**

Czytałam ostatnio Księgę Sofoniasza. Mało znana, a jednak ważna. To jedna z ksiąg tzw. proroków mniejszych. Porusza mnie tam kilka wątków.

W pierwszym rozdziale Pan Bóg mówi poprzez proroka następujące słowa: „Całkowicie usunę wszystko z powierzchni ziemi – wyrocznia Pana (...) tych, którzy się odwracają od Pana, i którzy Go nie szukają, i nie pytają o Niego” (So 1, 2. 6). Przyjdzie czas, kiedy Bóg przyjdzie ze swoim sprawiedliwym sądem na ziemię. I jak mówią przed chwilą cytowane słowa, osądzi tych, którzy: po pierwsze, odwracają się od Niego, po drugie, nie szukają Go, po trze-

cie, nie pytają o Niego. Czyli tych, którzy nie dbają o relację z Bogiem, którzy świadomie o nią nie zabiegają.

Kawałek dalej prorok dodaje jeszcze jedną kategorię ludzi: „ześlę karę na mężów zastygłych na swych drożdżach, którzy mówią w swych sercach: «Nie uczyni Pan dobrze i źle nie uczyni»” (So 1, 12). Bóg piętnuje tu bierność i „olewanie” Go, niebranie Go na serio.

Zatrzymałam się nad tymi przestrogią i badałam stan mojego serca w tych tematach. Ciebie też do tego zachęcam. Akurat teraz, gdy weszliśmy w Adwent, to dobry moment na taki rachunek sumienia.

Druga część Księgi Sofoniasza przynosi sporo nadziei. Szczególnie słowa w rozdziale 3: „Król Izra-

ela, Pan, jest pośród ciebie, nie będziesz już bała się złego. Owego dnia powiedzą Jeruzolimie: «Nie bój się, Syjonie! Niech nie słabną twe ręce!» Pan, twój Bóg jest pośród ciebie, Mocarz – On zbawi, uniesie się weselem nad tobą, odnowi swą miłość, wzniesie okrzyk radości” (So 3, 15b-17).

Choć te słowa skierowane są przede wszystkim do Izraela, dzięki ofierze Pana Jezusa dotyczą się także nas. I jak zachęcają!

Po pierwsze, Bóg jest Królem, Mocarzem, Zbawicielem – kimś potężnym, nie słabym; wybawiającym; panującym w całym majestacie królewskim.

Po drugie, ten wspaniały Król jest z nami, więc nie musimy się niczego bać! Nasze ręce mają nie słabnąć –

czytaj: nie poddawajmy się, bo On jest z nami!

Po trzecie, Bóg nie tylko nas zbawia (zbawia wiecznie i wybawia na co dzień), ale też cieszy się nami – wręcz wznosi okrzyk radości! Czyż to nie wspaniałe?!

W trakcie tego Adwentu nie tylko zajrzyjmy w nasze

**W trakcie Adwentu
nie tylko zajrzyjmy
w nasze serca, by
sprawdzić stan
naszej relacji
z Bogiem, ale też
zatrzymajmy się,
by doświadczyć na
nowo, kim On dla
nas jest.**

serca, by sprawdzić stan naszej relacji z Bogiem, ale też zatrzymajmy się, by doświadczyć na nowo, kim On jest dla nas – Mocarzem, Zbawicielem, Emmanuelem (czyli Bogiem z nami) – więc nie musimy się bać i możemy dzielnie trwać mimo wyzwań dnia codziennego!

Uświadommy też sobie Jego miłość do nas i fakt, że On po prostu cieszy się nami – tym, że istniejemy! **I**

Grzech na ekranie

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Czy radość z tego, że inni mogą sobie pogrześć – na przykład w filmach gangsterskich czy erotycznych – jest grzechem?

Sprawa pozornie wydaje się niegroźna. Sceny w filmach są wymyślone, nie są więc rzeczywistymi grzechami. Niemniej jednak Pański niepokój sumienia jest zasadny. Stare filmy realizowano kiedyś w konwencji: zło jest karane, dobro nagradzane. Obecnie w filmach nagminnie ludzie się lżą, cudzołożą, łamią prawo, ośmieszają podstawowe wartości.

Czerpanie przyjemności z czynów niemoralnych stanowi tzw. radość niestosowną. Mimowolna radość niestosowna jest jedynie uczuciem. Dopuszczana dobrowolnie jest już grzechem. Taką bowiem radość mają złe duchy. Cieszą się, kiedy ludzie robią coś złego. Św. Piotr Chryzolog pisał o niestosownej radości surowo: „Kto zechce bawić się z diabłem, nie będzie mógł weselić się z Chrystusem”. Niebezpieczeństwo radości niestosownej

polega na tym, że na dłuższą metę może ona prowadzić do zgorzenia człowieka. Ogląda on filmy i widzi, że postacie filmowe – skądinąd barwne – robią rzeczy niemoralne i nie spotykają ich z tego powodu negatywne konsekwencje. Problem leży też w tym, że obecnie obserwujemy zjawisko przyzwyczajania widzów do okrucieństwa czy nierządu. Następuje tak zwane pre-

torowanie. Powtarzanie w myślach, w wyobrażeniach jakiegoś działania sprawia, że z łatwością wykonujemy je w świecie realnym. Zwłaszcza dzieci są narażone na takie działanie. Kiedyś w kinie trafiłem na wycieczkę szkolną. Byłem zszokowany, gdy dzieci śmiały się w momentach, w których kilkadziesiąt lat temu rechotaliby jedynie erotomani i sadyści.

Oczywiście nie należy być skrupulantem. Wiadomo, że pszenica i chwast są wymieszane w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Naprawdę niekiedy trudno odróżnić te dwie rzeczywistości i je oddzielić. Czym innym na przykład jest radość z faktu, że bandyci okradli bank, a czym innym podziw dla sposobu przeprowadzenia napadu, zwłaszcza kiedy nie było ofiar śmiertelnych. Liczne sztaby ludzi myślą nad tym, jak człowiek zainteresować akcją filmową. Nie ma konieczności, aby sobie wyrzucać oglądanie filmów sensacyjnych. Warto jednak dokonywać refleksji po każdym seansie filmowym, zwłaszcza żeby nie akceptować niemoralnych zachowań i treści wprost pornograficznych.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

W trosce o Polskę

Materiały z nieznannej szerzej akcji „Tajfun”, zorganizowanej w połowie lat 70. przez Departament II MSW, ukazały się w wydanej przez IPN książce „Księża i dyplomaci”. Akcja polegała na otwieraniu przesyłek dyplomatycznych z ambasad krajów zachodnich przesyłanych na lotnisko Okęcie. Po otwarciu fotografowano zawartość, po czym przesyłki – nie bez udziału specjalistów – pieczętowano na nowo. Największe zainteresowanie esbeków wzbudzała korespondencja przesyłana do Departamentu Stanu w Waszyngtonie.

Wśród przechwyconych dokumentów było wiele relacji ze spotkań przedstawicieli ambasady i konsulatów USA z polskimi biskupami i księżmi. Wydana właśnie książka zawiera relacje i komentarze dyplomatów po spotkaniach z takimi hierarchami, jak kardynałowie Stefan Wyszyński (odbył tylko jedno

takie spotkanie), Franciszek Macharski, Henryk Gulbinowicz, arcybiskupi Bronisław Dąbrowski, Jerzy Stroba, Ignacy Tokarczuk i Alfons Nossol, biskupi Jerzy Dąbrowski, Czesław Domin. Gośćmi dyplomatów byli też np. ks. Alojzy Orszulik, późniejszy biskup łowicki, ks. Roman Indrzejczyk czy ks. Jan Sikorski. Biskupi w rozmowach przedstawiali stanowisko Kościoła, ale szczególnie w kwestiach politycznych byli bardzo powściągliwi.

Znakomita książka, wnosząca bardzo wiele informacji o relacji Kościół-państwo w PRL i postrzeganiu tych zagadnień w USA, **wś**

„Księża i dyplomaci”
opracowanie naukowe
i wprowadzenie Patryk Plaskot
Instytut Pamięci Narodowej
Warszawa 2021, 456 s.

Na dominikański jubileusz

Boga można usłyszeć w codzienności, wśród zwykłych obowiązków. On do każdego przemawia nieustannie, w sposób tak delikatny, że czasem Jego głos wydaje się tonąć w zgiełku dzisiejszej rzeczywistości. Dociera do nas wiele słów, obrazów, informacji, ale wystarczy chwila refleksji i otwartości na Boga, by uświadomić sobie, które z nich są Bożą pszenicą, a które zwykłym chwastem (por. Mt 13, 24-30).

Źródłem inspiracji do codziennej refleksji, która pomoże lepiej rozpoznawać Boży głos, jest książka „Chwalić, błogosławić, głosić. Przewodnik dominikański”, przygotowana z okazji jubileuszu 800-lecia przybycia dominikanów do Polski i założenia Polskiej Prowincji Zakonu Kaznodziejskiego. W pierwszej części, „Temporale”, treści ułożone są według

tygodni roku liturgicznego, jednak można sięgać po nie niezależnie od płynącego czasu, koncentrując się na wybranym temacie. Druga część, „Sanctorale”, poświęcona jest świętym dominikanom, dominikankom i innym osobom związanym z Zakonem Kaznodziejskim – prócz krótkiej informacji o nich znajdziemy też modlitwę za ich wstawiennictwem.

Publikacja odzwierciedla ducha, który wypełniał św. Dominika, św. Jacka i ich następców. A może podczas tegorocznego Adwentu warto zaczerpnąć ze źródła dominikańskiej duchowości? **amd**

„Chwalić, błogosławić, głosić.
Przewodnik dominikański”
oprac. Magdalena Wojtaś
Wydawnictwo W Drodze
Poznań 2021

Fronton
kościół

Nasz Kościół

Patryk Lubryczyński

Nowe Żalubice to przykład synodalności na poziomie parafialnym, gdzie dobrze przebiega współpraca pomiędzy proboszczem i świeckimi.

Mieszkańcy parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Nowych Żalubicach mówią o swojej wspólnotce: „nasz Kościół”. Dynamicznie działają rady: Duszpasterska, Parafialna i Ekonomiczna, które realnie współuczestniczą w podejmowaniu decyzji. W skład Rady Duszpasterskiej wchodzi trzech nadzwyczajni szafarze Komunii świętej: Piotr Gerek, Marek Tacik, Karol Miącz oraz proboszcz. – Chorzy są wdzięczni, że obok transmisji Mszy świętej za pośrednictwem mediów mogą przyjąć Komunię – podkreśla ks. Wojciech Stępień, miejscowy proboszcz. Piotr Gerek opowiada, że szafarze pełnią posługę dla około trzydziestu chorych. – Dzięki byciu nadzwyczajnymi szafarzami mam poczucie Bożej misji, a służba to możliwość codziennej formacji. Szafarz Marek Tacik z proboszczem uczą podstawowych czynności liturgicznych najmłodszych ministrantów. Natomiast Karol Miącz opiekuje się scholą parafialną, która skupia grupę młodzieży zapewniającą pielgrzymkowo-oazowy repertuar podczas liturgii.

Członek Rady Parafialnej Zbigniew Jabłoński zwraca uwagę, że wierni z troską działają również na rzecz zbiórki środków finansowych na bieżące prace remontowo-budowlane. Obecnie najpilniejszą potrzebą jest wymiana przeciekającego dachu. W dalszej kolejności Rada chce zająć się ogrodzeniem kościoła. – Na wiosnę przyszłego roku planujemy zorganizować „Parafiadę”. Będzie to spotkanie integrujące parafian, z konkursami, zawodami sportowymi, stoiskami kulinarnymi. Zebrane pieniądze zostaną przeznaczone na bieżące remonty – relacjonuje Zbigniew Jabłoński. Ważnym ogniwem współpracy pomiędzy

świeckimi i księdzem jest też Rada Ekonomiczna. Ksiądz proboszcz przyznaje, że Rada odciąża go od zajmowania się pracami remontowo-budowlanymi, dzięki czemu ma więcej czasu na duszpasterstwo. Członkowie Rady Ekonomicznej podpisują umowy i prowadzą kontrolę nad wykonywanymi pracami. – Mają kartę kredytową do konta parafialnego, gdyby uznali, że niegospodarnie zarządzam majątkiem, mogą wypłacić środki finansowe. Jest to też zabezpieczenie na wypadek nagłej śmierci proboszcza i pozostawienia niezapłaconych rachunków – opowiada ks. Stępień.

Ks. Wojciech ma pomysł na duchowe przeżycie Adwentu. Z racji Roku Rodziny tegoroczne przygotowania do świąt Bożego Narodzenia będą modlitwą za rodziny i o Boże błogosławieństwo dla żyjących parafian. Duchowny zakupił dla wiernych świece Caritas, zależy mu, aby zapłonęły w okresie Adwentu podczas modlitwy rodzinnej. – Chciałbym, aby rodziny w wybrane dni siadały do wspólnej modlitwy dookoła stołu, na środku stawiając świece adwentowe. Proponuję rozpocząć modlitwę w intencji dobrych rodzin, dalej – by powstawały nowe, a będące w kryzysach znalazły umocnienie. Następnie za własną rodzinę, w kolejnych dniach za rodzinę brata, siostry oraz ich dzieci, dziadków, rodziców chrzestnych, kuzynów, sąsiadów, przyjaciół i osoby, które zagubiły Pana Boga. W wigilijny dzień nadpalona świeca będzie pięknym świadectwem podjętej nad sobą pracy duchowej. Niech dzień modlitwy rodzinnej przebiega bez komputera i telewizji, będąc czasem rozmów, ale nie dyskusji o problemach z pracy. Wspólnie upieczmy ciasto, pizzę, napijmy się kawy, dając sobie drugiemu, a przez to samemu Bogu – zachęca ksiądz proboszcz.

Mieszkańcy to przeważnie mali i średni przedsiębiorcy, a teren obfituje w zakłady cukiernicze. Parafia jest położona w dorzeczu Bugu i Narwi, w bliskim sąsiedztwie rzeki Rządzy, która wpływa do Zalewu Ze-

grzyńskiego. Walory przyrodnicze powodują, że w okolicy jest ponad 2 tys. działek letniskowych. Do parafii należy około 1600 wiernych z wsi: Arciechów, Borki, Borki-Siwiek, Dąbrowa, Myszyniec, Nowe Żalubice, Popielarze, Ruda, Stare Żalubice, Trzciana.

Rozwija się kult patrona, św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Przed świętem patronalnym wierni licznie uczestniczą w nabożeństwie i czterdziestogodzinnym nabożeństwie ku czci św. Stanisława. W tym roku ksiądz proboszcz z delegacją parafian ode-

Proboszcz ks. Wojciech Stępień

brał relikwie świętego z katedry na Wawelu. Codziennie przed wieczorną Mszą świętą są wystawione relikwie i odmawiany jest różaniec prowadzony przez koła różańcowe. Ks. Wojciech planuje, że od 8 maja 2022 r. każdego ósmego dnia miesiąca będzie odprawiał Eucharystię z nabożeństwem za wstawiennictwem patrona. Z inicjatywy ks. Stępnia powstała męska grupa modlitewna – Bractwo Dobrej Śmierci, która formuje kilkudziesięciu mężczyzn. Uczestnicy dowiadują się, w jaki sposób wspierać dusze czyśćcowe, jak kształtować w sobie cnoty, które pomagają współpracować z łaską Bożą, by osiągnąć wieczne zbawienie. Parafianie nie zapominają też o żywych – odmawiają Koronkę do Bożego Miłosierdzia o nawrócenie zatwardziały grzeszników.

Parafia św. Stanisława
Biskupa i Męczennika, ul. Kościelna 116,
Nowe Żalubice, 05-255 Stare Żalubice,
tel. 22 761 76 91, www.parafiazalubice.pl

W SKRÓCIE

■ **Święcenia.** W kościele seminaryjnym przy ul. Krakowskie Przedmieście 52/54 w Warszawie 7 grudnia o godz. 18.30 odbędą się święcenia kapłańskie i diakonatu.

■ **Adwentowy Dzień Skupienia.** Krajowy duszpasterz służby zdrowia ks. Arkadiusz Zawistowski zaprasza środowisko medyczne 12 grudnia o godz. 17.00 do auli kurialnej na ul. Floriańskiej 3 na adwentowy dzień skupienia.

■ **Rekolekcje w katedrze.** W katedrze warszawsko-praskiej rekolekcje adwentowe rozpoczną się 12 grudnia i będą trwały do 15 grudnia. Rekolekcje poprowadzi ks. Jerzy Jastrzębski, wykładowca w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, specjalista od nauczania Prymasa Tysiąclecia. W niedzielę nauki rekolekcyjne na wszystkich Mszach świętych. W tygodniu Eucharystie z nauką rekolekcyjną dla dorosłych o 6.30 (roraty), 10.00, 18.00 i 20.00. Msza święta dla dzieci o godz. 17.00.

■ **W intencji środowisk lotniczych.** W sanktuarium św. Ojca Pio na warszawskim Gocławiu, ul. Fieldorfa 1, odbędzie się 12 grudnia o godz. 18.00 Msza święta w intencji pilotów, lotników, stewardess i pracowników lotnisk. Bp Romuald Kamiński dokona instalacji relikwii bł. ks. Ignacego Kłopotowskiego.

■ **Spotkanie synodalne.** Drugie spotkanie w ramach konsultacji synodalnych na poziomie diecezjalnym w archidiecezji warszawskiej odbędzie się 14 grudnia o godz. 18.00 w sali konferencyjnej Domu Arcybiskupów Warszawskich przy ul. Miodowej 17/19 w Warszawie, temat: „Synodalność. Od podziałów do komunii”.

■ **Spiesząc się.** W Domu św. Faustyny w Ostrówku 11 grudnia odbędzie się jednodniowy dzień skupienia pt. „Spiesząc się. Zanurzenie w Słowo”, które poprowadzi s. Rachela Waszkiewicz. Propozycja ma posłużyć tym, którzy pragną побыć w ciszy, prosząc Pana, by On swoim Słowem oświecił ich codzienny trud i pośpiech. Rozpoczęcie o 8.30 od rejestracji, 9.00 – wprowadzenie w dzień modlitwy Słowem Bożym, 20.00 – zakończenie. Tel. inf. 730 153 707, zapisy: s.faustyna.ostrowek@gmail.com. Koszt uczestnictwa wynosi 100 zł.

■ **Święta z ubogimi.** Wspólnota Sant'Egidio prowadzi zbiórkę na zakup obiadów i przygotowanie paczek z żywnością dla osób ubogich. Więcej na www.pomagam.pl/swieta-2021.

OLSZYŃKA GROCHOWSKA

Obchody 191. rocznicy wybuchu powstania listopadowego ze względu na rosnącą liczbę zakażeń koronawirusem miały w tym roku inny przebieg. 25 listopada odbyła się premiera filmu „Z kart historii – listopadowy zryw”, który porusza temat powstania listopadowego i bitwy o Olszynek Grochowską. Film wyemitowany został na kanale YouTube Dzielnicy Rembertów. W intencji bohaterów powstania listopadowego odprawiono 28 listopada Mszę świętą w kościele św. Wacława. Następnego dnia delegacje rad i zarządów dzielnic Praga Południe i Rembertów m.st. Warszawy złożyły wieńce przy Pomniku Bitwy pod Olszynką Grochowską przy ul. Szerokiej.

fot. Zespół Prasowy Urzędu Dzielnicy Praga Południe

fot. www.facebook.com/MuzeumMAW/

WYKŁADY O SZTUCE

Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, ul. Dziekania 1, zaprasza na wznowiony cykl wykładów „Varsovia. Ars et historia”. Tematyka spotkań to: kultura, sztuka, historia, religia i Warszawa. Wykłady odbywają się we wtorki o godz. 17.30. Najbliższy wykład „Ikona Bożego Narodzenia” 14 grudnia poprowadzi bp Michał Janocha. Czas trwania 1 godzina. Wstęp 15 zł.

fot. www.powiat-legionowski.pl

Z ZEGRZA DO PRZASNYSZA

19 samorządów z północnego Mazowsza, w tym samorząd województwa, podpisało umowę partnerstwa dotyczącą projektu budowy linii kolejowej Zegrze-Przasnysz, jako realizacji szlaku „Kolei Północnego Mazowsza”. Projekt zakłada budowę 70 km torów, kilku stacji oraz przeprawy mostowej na Narwi. Dzięki budowie kilkanaście mazowieckich miejscowości uzyskałoby bezpośrednie połączenie ze stolicą. Szacowane koszty inwestycji to 1,7 mld zł.

fot. www.powiat-legionowski.pl

fot. ks. Paweł Kłys

DEDYKACJA ŚWIĄTYNI

Dokładnie w 70. rocznicę powołania do istnienia przez bp. Michała Klepaczę parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Grotnikach k. Łodzi miała miejsce uroczystość konsekracji świątyni, której przewodniczył metropolita łódzki abp Grzegorz Ryś. – Życzę wam, byście

przychodząc do tego kościoła i patrząc na ten ołtarz, dzisiaj konsekrowany, słyszeli to słowo – żebyście słyszeli Ofiarę Jezusa Chrystusa, który do was mówi: oddaj mi swoje grzechy, a w to miejsce przyjmij mnie samego w Komunii! – mówił abp Grzegorz Ryś./ks. Paweł Kłys

fot. ks. Paweł Kłys

JUBILEUSZ MINISTRANTÓW

W przededniu rozpoczynającego się Adwentu w łódzkiej bazylice archikatedralnej św. Stanisława Kostki odbyła się jubileuszowa pielgrzymka liturgicznej służby ołtarza archidiecezji łódzkiej. Mszy świętej przewodniczył bp Ireneusz Pękalski, który podziękował ministrantom i lektorom za ich codzien-

ną służbę przy ołtarzu oraz zaangażowanie w życie parafialne. Po Eucharystii ministranci wzięli udział w programie powołaniowym przygotowanym przez alumnów w Wyższym Seminarium Duchownym. Warto podkreślić, że większość powołań kapłańskich wywodzi się z grona ministranckiego./ks. Paweł Kłys

III LINIA METRA

fot. www.um.warszawa

26 listopada podpisano umowę z firmą ILF Consulting Engineers Polska na wykonanie „Prac przedprojektowych – ETAP I – PRAGA – III linii metra wraz ze Stacją Techniczno-Postojową (STP) Kozia Góra w Warszawie”. To dopiero początek przygotowań do inwestycji. M3 zostanie poprowadzona ze stacji Stadion Narodowy. W pierwszym etapie do 2028 r. powstać ma sześć stacji: Dworzec Wschodni, Mińska, Rondo Wiatraczna, Ostrobramska, Jana Nowaka-Jeziorańskiego i Gocław. Wybudowane zostanie także odgałęzienie prowadzące do Stacji Techniczno-Postojowej na Koziej Górze.

■ **Rekolekcje u dominikanów.** Rekolekcje akademickie w kościele św. Dominika przy ul. Dominikańskiej 2 w Warszawie głosił będzie o. Łukasz Miśko OP, przeor klasztoru dominikanów we Wrocławiu. Początek rekolekcji zatytułowanych „Kościoł. Naprawdę?” 5 grudnia, podczas Mszy akademickiej o godz. 20.15; kolejne nauki 6–8 grudnia na Eucharystii o godz. 19.30. Rekolekcje dla wszystkich, od 12 grudnia, będzie głosił ks. Bogusław Kowalski – proboszcz parafii Nawrócenia św. Pawła Apostoła w Warszawie. Pierwsze nauki podczas Mszy świętych w niedzielę, kolejne 13–15 grudnia podczas Mszy o 6.00 (rorty), 12.00, 18.00 i 19.30.

■ **Wrak Ewangelii.** W kampusie UKSW na Wóycickiego 1/3 w Warszawie rozpoczyna się 6 grudnia rekolekcje adwentowe „Wrak Ewangelii”, organizowane przez duszpasterstwo akademickie UKSW. Rekolekcje potrwać do 8 grudnia i zostaną poprowadzone przez o. Szymona Janowskiego OFMCap. W programie: 6 grudnia, godz. 17.30 – adoracja i okazja do spowiedzi (kościół akademicki); 18.00 – nauka rekolekcyjna (aula Schumana). 7 grudnia, godz. 17.30 – adoracja i okazja do spowiedzi (kościół akademicki); 18.00 – nauka rekolekcyjna oraz spotkanie z gościem specjalnym, prezenterką telewizyjną Martą Manowską (aula Schumana). 8 grudnia, godz. 17.30 – adoracja i okazja do spowiedzi (kościół akademicki), 18.00 – Msza święta z nauką rekolekcyjną (kościół akademicki).

■ **Roraty ze świętymi.** Na roraty akademickie pod hasłem „Obudź olbrzyma. Roraty ze świętymi” od poniedziałku do piątku o godz. 7.00 zapraszają duszpasterze akademicki z kościoła św. Anny przy ul. Krakowskie Przedmieście 68 w Warszawie. Każdego dnia przedstawią innego „duchowego olbrzyma”.

■ **Rekolekcje z Norwidem.** Benedyktyn o. Konrad Małys poprowadzi rekolekcje z Norwidem 9 grudnia o godz. 19.00 w kościele sióstr benedyktynek sakramentek przy ul. Rynek Nowego Miasta 2.

■ **Ogień w Kościele.** Już 6 grudnia o 18.00 w Warszawie, przy ulicy Foksal 3/5, odbędzie się wyjątkowe spotkanie z ks. Robertem Skrzypczakiem i Pawłem Chmielewskim, wokół najnowszej książki „Ogień w Kościele”. Rozmówcy wspólnie postarają się odpowiedzieć na nurtujące dziś wielu wierzących pytania: Jaka jest przyszłość Kościoła? Dokąd zmierzamy? Gdzie szukać korzeni aktualnego kryzysu w Kościele? Wstęp wolny. Obowiązuje limit miejsc. Pytania dotyczące wydarzeń można wysłać na adres e-mail: marketing@esprit.com.pl.

Szkoła liderów

Młodzi Liderzy Profilaktyki szkolili się w dniach 26–28 listopada w Ośrodku Caritas diecezji warszawsko-praskiej w Urlach. W kursie wzięła udział trzydziestoosobowa grupa uczniów z powiatu wołomińskiego. Przygotowany przez Caritas projekt kształtuje liderów profilaktyki, czyli młode osoby, które będą potrafiły pracować na rzecz zdrowia psychicznego rówieśników. Kursanci podkreślali, że zajęcia były ciekawe i pozwoliły rozwijać kreatywność. Warsztaty mają dać młodym ludziom wiedzę o uzależnieniach, ale też umiejętność

przekazania jej rówieśnikom. Włodzimierz Wieczorek z Ośrodka Caritas w Urlach zauważa, że przekaz ze strony nauczycieli, wychowawców, terapeutów i instruktorów profilaktyki uzależnień jest ważny, ale nie zastąpi relacji rówieśniczej. Młodzież podczas warsztatów może dostrzec głębsze źródła uzależnień: niepokój, lęk, brak akceptacji, niskie poczucie wartości. Podczas zajęć młode osoby zdobywają umiejętność radzenia sobie z emocjami. W projekcie zastosowano metodę warsztatową, żeby w sposób praktyczny przećwiczyć sytuacje, z którymi można zetknąć się w życiu. Kamila Suseł, instruktor profilaktyki uzależnień, podkreśla, że młodzi uczą się tworzyć

foto arch. Włodzimierza Wieczorka

programy profilaktyczne. Dzięki temu będą potrafili przygotować lekcję wychowawczą i poprowadzić w towarzystwie wychowawcy koleżeńskie warsztaty lub zaplanować dzień zdrowia psychicznego w szkole. **I**

foto PAP/Piotr Nowak

Muzeum Powstania Warszawskiego wraz z m.st. Warszawą zainaugurowało akcję sadzenia drzew upamiętniających powstańców warszawskich. Jest to kolejna odsłona

Korzenie pamięci

projektu „Korzenie pamięci”, do której muzeum zaprasza potomków bohaterów sierpnia i września 1944 r. Przy każdym drzewie stanie tabliczka z nazwiskiem powstańca, którego historia została opowiedziana i nagrana w ramach akcji „Korzenie pamięci”. W parku Powstańców Warszawy na Woli 27 listopada posadzono pierwsze drzewa upamiętniające 20 powstańców. Są to osoby, których potomkowie zgłosili się do projektu „Korzenie pamięci” i nagrali swoje wspomnienia o przodku. Każdy potomek powstańca, który wypełni ankietę dostępną na stronie internetowej Muzeum Powstania Warszawskiego: 1944.pl/artikul/

korzenie-pamieci--ankieta-czlonka-rodzin, 5134.html zostanie zaproszony na wywiad. Kolejnym krokiem będzie posadzenie drzewa upamiętniającego powstańca warszawskiego. – W pierwszej odsłonie projektu „Korzenie pamięci” zadaliśmy potomkom powstańców kilkanaście pytań o wspomnienia ich dziadków i rodziców. Z ponad 140 zgłoszeń wybraliśmy te, które poruszały najbardziej. Przeprowadziliśmy oraz nagraliśmy wywiady z 23 potomkami powstańców – wnukami, wnuczkami, synami i córkami. Rozmawialiśmy o zwyczajach powstańców, rytuałach, zasadach, jakie mądrości, prawdy w sobie nosili, czego się bali i pragnęli, o czym marzyli, dlaczego poszli walczyć – powiedział Jan Oldakowski, dyrektor Muzeum Powstania Warszawskiego. **I**

foto PAP/Radek Pietruszka

foto PAP/Radek Pietruszka

Obrońcom Tobruku

Aliancka obrona Tobruku w 1941 r. była najśmieszniejszym epizodem II wojny światowej w Afryce Północnej, o którym przypomina plenerowa wystawa „Tobruk. Walki w Afryce Północnej 1940–1942”. Uroczyste otwarcie miało miejsce 23 listopada bieżącego roku w warszawskich Łazienkach Królewskich. Ekspozycja została przygotowana przez dyrektora Muzeum Łazienki Królew-

skie prof. Zbigniewa Wawra. Jest to historia męstwa i bohaterstwa walczących żołnierzy. To właśnie w walkach o pustynną twierdzę w Libii zawiązało się braterstwo polsko-australijsko-brytyjskie, które przetrwało do naszych czasów. W wernisażu udział wzięli m.in. szef Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Józef Kasprzyk, ambasador Australii w Polsce Lloyd Brodrick

i prof. Zbigniew Wawer. – To opowieść o heroizmie, braterstwie broni, walce dobra ze złem i o zwycięstwie, do którego tak waleśnie przyczynili się żołnierze Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich. Miejsce, w którym wystawa jest prezentowana, odwiedza setki, jeśli nie tysiące turystów przybywających do Warszawy, również spoza granic Polski – powiedział minister Kasprzyk. Wystawa prezentowana będzie w Galerii Plenerowej Łazienek Królewskich przy Al. Ujazdowskich w Warszawie do 31 stycznia 2022 r. **I**

Zacząć od słuchania

W Domu Arcybiskupów Warszawskich 23 listopada odbyło się pierwsze spotkanie na poziomie diecezjalnym zatytułowane „Od Kościoła klerykalnego do Kościoła synodalnego”. Zebrani modlili się do Ducha Świętego, a podczas liturgii słowa wysłuchali fragmentu z Dziejów Apostolskich opisującego sobór jerozolimski. Po części liturgicznej rozpoczęły się spotkania w mniejszych grupach. – To piękny znak, że zależy wam na Kościele – stwierdził ks. Matteo Campanaro, zapraszając do dialogu i słuchania. W skład każdej grupy weszli dobrani losowo przedstawiciele różnych środowisk, ich wypowiedzi zebrali sekretarze grup. Na tej bazie powstanie podsumowanie pierwszego spotkania konsultacyjnego, które zostanie wykorzystane w przygotowaniu syntezy diecezjalnej. Punktem wyjścia do dzielenia się w grupach były zaproponowane wcześniej pytania pomocnicze: Jakie jest twoje doświadczenie Kościoła? W jakich obszarach Kościoła warszawskiego tę synodalność już widać, można jej doświadczyć? Jakie emocje budzi w nas myśl – synodalność, Kościół

fot. www.archidiecezja.waw.pl/Wojciech Łączyński

synodalny? Do podjęcia jakich kroków zaprasza nas Duch Święty, abyśmy w archidiecezji warszawskiej wzrastali w naszym podążaniu razem? Na pytania te odpowiadali w grupach m.in. przedstawiciele Rady Duszpasterskiej, Rady Kapłańskiej, ale też Rady Zrzeszeń Katolickich działających na terenie archidiecezji warszawskiej. O swoich doświadczeniach mówili przedstawiciele różnych duszpasterstw, parafii, miłośnicy liturgii trydenckiej, liderzy nowej ewangelizacji, katolicy niezrzeszeni, mieszkańcy Warszawy, okolicznych miejscowości oraz niewielkich wiosek. Diecezjalne spotkanie synodalne zakończyło się modlitwą powszechną. Zebrani wspólnie odmówili Ojcze nasz, po czym przekazali sobie znak pokoju. **i**

fot. PAP/Radek Pietruszka

Pielgrzymka duchowieństwa

Do grobu bł. Stefana Wyszyńskiego w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie 27 listopada pielgrzymowało duchowieństwo archidiecezji warszawskiej. Duchowni dziękowali Bogu za wrześnie beatyfikację, a w ramach pielgrzymki kapłanów konferencję pt. „Czy synodalność może być lekiem na klerykalizm” wygłosił ks. dr Grzegorz Strzelczyk z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Był także czas na spowiedź i adorację Najświętszego Sakramentu. Eucharystii dla pątników przewodniczył metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz. Mszę świętą zakończył apel jaśnogórski, który był jedną z modlitw bliskich sercu kard. Wyszyńskiego. **i**

REKLAMA

Adwent z Radiem Warszawa

Poniedziałek - piątek

6:30 Msza św. roratnia

19:45 Droga do Betlejem. Radiowe Roraty

13-17 grudnia 13:10, 19:30, 23:30

Radiowe Rekolekcje "Adwentowy dom"
głosi ks. Janusz Stańczuk

codziennie!

Radiowe Wyzwania Adwentowe

#GotowiNaSpotkanie

Abp Grzegorz Ryś zakończył pracę na stanowisku przewodniczącego Zespołu ds. Nowej Ewangelizacji przy Episkopacie Polski. Pełnił tę funkcję przez dwie kadencje.

fot. ks. Paweł Kłys

Nowa ewangelizacja, czyli nawrócenie

ks. Paweł Kłys

– Kościół potrzebuje tego, co nazywamy nową ewangelizacją – nawróceniem. Wiemy, że Bóg jest, ale Jego miejsce w naszym życiu oddajemy komuś albo czemuś. Głosząc wiarę, mierzymy się z niewiarą. Niewiara to nie ateizm, ale bałwochwalstwo. Tu widać, że cały proces ewangelizacji należy zaczynać od siebie, tzn. w tej świątyni, którą każdy z nas jest, trzeba obalać posądkę bożków, które tam pracowicie poustawialiśmy – powiedział abp Ryś podczas zakończenia czwartej edycji Ogólnopolskiej Szkoły Ewangelizatorów, zorganizowanej przez Zespół ds. Nowej Ewangelizacji Konferencji Episkopatu Polski.

Abp Grzegorz Ryś przez dwie pięcioletnie kadencje posługiwał na stanowisku przewodniczącego zespołu, najpierw jako biskup pomocniczy krakowski, a od sześciu lat jako metropolita łódzki. Zapytany, czym jest Zespół ds. Nowej Ewangelizacji, powiedział: – Zespół ma swoje określone i wyznaczone zadania. Zasadniczo widzimy je w trzech obszarach. Pierwszym jest organizowany raz na dwa lata Kongres Nowej Ewangelizacji w Polsce. Drugi obszar to Ogólnopolska Szkoła Ewangelizatorów. Zajęcia trwają tu dwa lata, a przeznaczona jest ona dla ludzi już zaangażowanych w ewangelizację, takich, którzy odkryli w sobie jakiś charyzmat, posługę, działanie ku ewangelizacji, ale chcieliby to swoje działanie pogłębić, robić to lepiej, jeszcze bardziej w Duchu Pana Jezusa. Właśnie zaczynamy następną edycję tej szkoły. To są cztery tygodniowe zjazdy w okresie dwóch lat. Zwykle mamy około stu uczestników, którym staramy się zapewnić kontakt z osobami kluczowymi dla ewangelizacji w Kościele powszechnym. Zapraszaliśmy m.in. abp. Rino Fisichellę, przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Nowej Ewangelizacji. Na najbliższym zjeździe będzie José H. Prado Flo-

res, twórca wielkiej wspólnoty Szkół Nowej Ewangelizacji św. Andrzeja. Trzecia kwestia, którą zajmuje się Zespół ds. Nowej Ewangelizacji, to praca wydawnicza. Gdy pojawiają się istotne pozycje w obszarze ewangelizacji, to staramy się wydać je drukiem. To nasz zespół wydał w języku polskim „Dokument z Aparecidy”, czyli Dokument Końcowy Piątej Ogólnej Konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Południowej, kluczowy dzisiaj dokument, bez którego trudno jest pojąć pontyfikat papieża Franciszka – tłumaczy.

Podsumowując, co udało się zrobić na polu ewangelizacji w Polsce w ciągu ostatnich dziesięciu lat, metropolita łódzki odpowiada: – Dziś w Polsce mało kto mówi o nowej ewangelizacji jako sprawie opcjonalnej. Myślę, że wszyscy w Polsce wiedzą, że jest potrzebna. Mamy za sobą dość poważną refleksję w ramach sześciu kongresów nowej ewangelizacji w Polsce. Kongresy zgromadziły osoby z różnych środowisk, z wiosek i miast, z poziomu parafii, sanktuarium. Podejmowanych było wiele istotnych tematów, takich jak bierzmowanie czy mał-

żeństwo. Powstał poważny dorobek teologiczny i pastoralny, ale nie tylko to. Starliśmy się przeszczepić do Kościoła w Polsce inicjatywy, które wychodziły od Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, jak 24 godziny dla Pana czy instytucja misjonarzy Miłosierdzia. Próbowaliśmy przenieść na grunt Kościoła w Polsce to, co Papieska Rada proponowała do realizowania w całym Kościele. Nie czuję się kompetentny, żeby wszystko oceniać, ale mogę powiedzieć, że po dziesięciu latach nie mam poczucia klęski – podkreśla abp Grzegorz Ryś.

Nowa ewangelizacja to nie hasło, to przede wszystkim ludzie. Jak zauważa metropolita łódzki, przez dziesięć lat poznał fantastycznych ludzi, wielkie środowisko nowej ewangelizacji w Polsce. – To są tysiące, tysiące ludzi zaangażowanych, rozbudzonych, uformowanych. Myślę, że ich znaczenie w Polsce będzie rosło! Z dnia na dzień, z roku na rok – będzie rosło, gdyż wyraźniej będzie widziana ich potrzeba – dodaje duchowny.

Przewodniczący Zespołu ds. Nowej Ewangelizacji przy KEP wybierany jest maksymalnie na dwie kadencje. Od 18 listopada br. funkcję tę pełni bp Artur Ważny – biskup pomocniczy diecezji tarnowskiej.

Abp Grzegorz Ryś deklaruje, że kiedy tylko będzie potrzeba, jest do dyspozycji zespołu. Łódź jest miastem, w którym podejmowanych jest wiele inicjatyw wpisujących się w nową ewangelizację.

Zespół ds. Nowej Ewangelizacji

fot. ks. Paweł Kłys

Czy pomoc charytatywna jest dziś konieczna, przecież Polacy coraz lepiej zarabiają?

Paweł: Mogłoby się wydawać, że sytuacja gospodarcza Polski się poprawiła, a jednak wzrost zarobków poskutkował wzrostem cen. Sytuacja pandemiczna i lockdown dotknęły wiele rodzin. Niektórzy stracili pracę. Wciąż są wśród nas ludzie z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi,

coś wybrać. Angażuje się także w wolontariat i pilnuje nas, żebyśmy się włączali. My z kolei angażujemy osoby i firmy, które nawet nie wiedziały o istnieniu Wirtualnej Choinki. Dla średniej firmy czy zespołu pracowników w korporacji zakup trzech komputerów to nie jest wielki wydatek, a mają poczucie, że zrobili coś dobrego, specjalnego.

Edyta: My także przygotowujemy paczki dla potrzebujących dzieci rodzinie i wraz

Paweł: Podczas rozwożenia paczek bywają śmieszne sytuacje. Pralkę trzeba

było dostarczyć do Józefowa koło Otwoczek, a przywieziono ją do naszego Józefowa koło Legionowa. Wieźliśmy ją prędko, żeby zdążyć przed północą. Są i sytuacje niełatwe. Córka bardzo przeżywała to, że zanosila paczkę rodzinie, w której tata był chory na nowotwór.

Dawanie to radość

Z **Edytą i Pawłem Czaplickimi**, wolontariuszami akcji Wirtualna Choinka, rozmawia Barbara Wiśniowska

samotne matki i seniorzy. Wszystkim im wystarcza pieniędzy na chleb, ale brakuje na prezenty, na ogrzanie domu zimą, a nawet na świąteczne potrawy. Nie pomagamy im z łaski. Chcemy dzielić się tym, co otrzymaliśmy od Pana Boga. Dlaczego mamy Boże dary zatrzymywać tylko dla siebie?

Komu pomaga Wirtualna Choinka?

Edyta: Pierwotnym założeniem akcji było realizowanie świątecznych marzeń dzieci, na które nigdy nie czekały prezenty pod prawdziwą choinką. W tym roku możemy wybrać spośród listów do Mikołaja, czy przygotowujemy prezent dla dziewczynki, chłopca, seniora, rodziny wielodzietnej czy samotnej matki. Ich sytuacja życiowa czasami jest opisana na naszej stronie bardzo dokładnie. Możemy także wybierać spośród kategorii prezentów: odzież, zabawki, żywność, węgiel, AGD. Rok temu było duże zapotrzebowanie na laptopy i tablety dla dzieci uczących się zdalnie. Pamiętam szczególną sytuację. Zostało kilka dni do końca akcji, a komputer dla wdowy z czwórką dzieci nie został wybrany. Zwróciliśmy się wtedy do znajomych prowadzących firmę informatyczną, że jest potrzebny komputer i są małe szanse, że ktoś go sprezentuje. Wtedy oni znaleźli w firmie dobrze wyposażony, prawie nowy komputer z monitorem i stwierdzili, że mogą go oddać. A potrzebująca przyjęła z radością.

Co jest najpiękniejsze w Państwa pracy wolontariackiej?

Paweł: Budowanie relacji, spotkania z ludźmi, kiedy można zobaczyć ich radość – to bezcenne doświad-

z kręgiem Domowego Kościoła. Od jakiegoś czasu nasza najstarsza córka śledzi listy dzieci do Mikołaja. Dba, żebyśmy nie przegapili odpowiedniego momentu, wybiera prezent. Chciałaby pomóc wszystkim, ale trzeba ko-

W jaki sposób każdy z nas może się zaangażować w Wirtualną Choinkę?

Edyta: Na stronie www.wirtualnachoinka.pl można zdecydować, kogo chcemy obdarować. Po wybraniu prezentu dostaniemy maila ze wszystkimi informacjami: jak go zapakować, jak podpisać, gdzie dostarczyć do 18 grudnia. Mamy nawet opcję dla spóźnialskich. Przez dłuższy czas da się wpłacać pieniądze na węgiel dla ubogich rodzin. Można też zaangażować się jako wolontariusz podczas zbiórki żywności w sklepach.

Jak znajdujecie potrzebujących?

Edyta: Pomagają w tym wolontariusze z lokalnych Caritas. Czasami nawet w czasie przypadkowej rozmowy ze znajomym może się okazać, że od dawna nie może znaleźć pracy lub jest chory. Mieliśmy sytuację, że rodzina, która wcześniej szykowała prezenty dla ubogich, któregoś roku sama potrzebowała pomocy. Zazwyczaj te osoby w pierwszym odruchu mówią, że niczego nie potrzebują. Nieraz trzeba je przekonywać, że naprawdę przydałyby im się jednorazowa pomoc. Nie pytamy, czy ktoś jest wierzący, mamy okazję dać świadectwo naszej wiary.

Wirtualna Choinka to akcja charytatywna organizowana przez Diakonię Miłosierdzia Ruchu Światło-Życie Diecezji Warszawsko-Praskiej dla uboższych mieszkańców diecezji i okolic. W 2010 r. świąteczne prezenty otrzymało 300 dzieci, w roku 2019–1193, a w roku ubiegłym – 1451 osób, w tym także seniorzy i rodziny wielodzietne. W akcję włączają się wolontariusze Ruchu Światło-Życie, a także Szkolne Koła Caritas, Parafialne Zespoły Caritas i inni wolontariusze, którzy roznoszą prezenty dzieciom, seniorom i rodzinom. Darczyńcy są anonimowi, niektórzy z nich wpłacają darowizny na zakup węgla dla potrzebujących.

Wystawa poświęcona o. Tomzińskiemu

Wystawę poświęconą zmarłemu 14 listopada 2021 r. o. Jerzemu Tomzińskiemu, nazywanemu „legendą Jasnej Góry”, otwarto w środę w Sali Rycerskiej sanktuarium. Uroczystość odbyła się w 103. urodziny znanego paulina, który był przyjacielem papieży i świętych.

Jak przekazała Izabela Tyras z Biura Prasowego Jasnej Góry, wystawa obejmuje czterdzieści tablic z zestawami fotografii z ostatnich ośmiu lat życia o. Jerzego. Jej autorem jest Marcin Szpąderski, częstochowski pasjonat fotografii, który często towarzyszył zakonnikowi z aparatem nie tylko w sanktuarium, ale także podczas różnych aktywności poza murami Jasnej Góry.

Na ekspozycji można zobaczyć fotografie dokumentujące 100. rocznicę urodzin o. Jerzego Tomzińskiego, a także kolejne rocznice, czyli 101. i 102. Najnowsze zdjęcia pochodzą z beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego 12 września 2021 r. Spełniło się wtedy marzenie o. Jerzego – jego przyjaciel dostąpił chwały ołtarzy. O. Jerzy uczestniczył w uroczystości beatyfikacyjnej osobiście.

Jerzy Tomziński urodził się w Przystajni koło Częstochowy w 1918 r. – był rów-

nolatką odrodzonej Rzeczypospolitej. Do Zakonu św. Pawła Pierwszego Pustelnika wstąpił w 1935 r. Święcenia kapłańskie otrzymał na Jasnej Górze 16 kwietnia 1944 r. W okresie stalinowskim – jako przeor i kustosz sanktuarium w Leśnej Podlaskiej – stworzył młodzieżowe ogniska religijne, za co został zmuszony przez władze komunistyczne do opuszczenia podlaskiego sanktuarium. Dwukrotnie piastował urząd generała zakonu paulinów, trzykrotnie przeora Jasnej Góry. Jako przeor (1952–1957 i 1957–1960) zainicjował i prowadził prace konserwatorskie w sanktuarium. Organizowana przez niego uroczystość Jasnogórskich Ślubów Narodu w 1956 r. zgromadziła ponad milion wiernych. Jedną z jego inicjatyw jest apel jasnogórski – codzienna wieczorna modlitwa w intencji Polski i Kościoła. To on 8 grudnia 1953 r. odprawił ją po raz pierwszy, prosząc też o uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego, który darzył go wyjątkową życzliwością i zaufaniem. O. Tomziński odegrał też główną rolę w przygotowaniu i przeprowadzeniu uroczystości tysiąclecia chrztu Polski oraz VI Światowych Dni Młodzieży w Częstochowie w 1991 r. Pracując wśród Polonii

foto: facebook/Jasna Góra

foto: facebook/Jasna Góra

w Rzymie, a później jako generał zakonu uczestnicząc w pracach Soboru Watykańskiego, propagował kult Matki Bożej Jasnogórskiej, szerząc tym samym wiedzę o Polsce i sanktuarium./PAP/dg

foto: YouTube

Choinka z Trydentu

Na placu Świętego Piotra w Watykanie stanęła choinka. Drzewo wysokości 28 metrów, o wadze 8 ton, ma 113 lat i pochodzi z gminy Andalo w Trydencie na północy Włoch.

Czerwony świerk z Dolomitów został ustawiony za pomocą dźwigu koło obelisku na placu przed bazyliką watykańską. Zgromadziło się tam wiele osób chcących sfotografować okazałą świąteczną choinkę. Będzie ona udekorowana drewnianymi bombkami oraz energooszczędnymi lampkami, które zostaną uroczystie zapalone o zmierzchu 10 grudnia./PAP/dg

Strażacy na monecie

Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu monetę kolekcjonerską o nominale 10 zł poświęconą 40. rocznicy strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej; dostępna jest w nakładzie 10 tys. sztuk. Na rewersie nowej monety przedstawiono tłum solidaryzujący się ze strajkującymi – warszawian, rodziców, delegatów z uczelni wyższych i zakładów pracy zgromadzonych przed budynkiem Szkoły.

W nocy z 24 na 25 listopada 1981 r. podchorążowie ówczesnej Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej (WOSP) rozpoczęli strajk okupacyjny. Nie zgadzali się na zapisy planowanej nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym, która miała zmienić status uczelni. Dotychczas cywilna, choć podległa Ministerstwu Spraw Wewnętrznych (MSW), WOSP miała być podporządkowana ustawie o wyższym szkolnictwie wojskowym. Dawałoby to możliwość wykorzystania podchorążych m.in. do tłumienia

protestów społecznych. Rada Ministrów 30 listopada 1981 r. rozwiązała WOSP. Pacyfikację strajku przeprowadzono 2 grudnia 1981 r. z udziałem kilku tysięcy milicjantów, oddziałów ZOMO i żołnierzy Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych podległych MSW. Studentów i pracowników siłą usunięto ze szkoły. Zajęcia wznowiono na początku lutego 1982 r., odtąd uczelnia nosi nazwę Szkoła Główna Służby Pożarniczej (SGSP).

Monetę można nabyć w cenie 150 zł brutto./PAP/dg

foto: NBP

Arcydzieło na Zamku

Od 23 listopada br. w Zamku Królewskim w Warszawie można obejrzeć kolejne arcydzieło Caravaggia „Narcyz przy źródle”. Pokaz specjalny obrazu z Palazzo Barberini w Rzymie dołączył do wystawy „Caravaggio i inni mistrzo-

fot. materiały organizatora

wie. Arcydzieła z kolekcji Roberta Longhiego”. Na wystawę i pokaz obowiązuje wspólny bilet.

„Narcyz przy źródle” to jedno z najbardziej znanych płócien Michelangelo Merisiego da Caravaggio, a zarazem jedno z nielicznych o tematyce mitologicznej. Przedstawia scenę zaczerpniętą z tych mitów greckich, które na przestrzeni wieków obrosły największą liczbą kulturowych odniesień. Rzymski poeta Owidiusz utrwalił mit o zakochanym w sobie młodzieńcu w poemacie „Metamorfozy”, a Dante Alighieri umieścił jego postać w „Piekło” – pierwszej części „Boskiej komedii”. Znacznie później imię bohatera stało się także podstawą słowotwórczą terminu z dziedziny psychologii, odnoszącego się do jednego z zaburzeń osobowości.

„Na tym obrazie piękno idzie w parze z uczuciem, a siła wyrazu tej sceny dorównuje emocjom, które widzimy na twarzy Narcyza” – mówi prof. Wojciech Fałkowski, dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie, i podkreśla, że „nikt przed Caravagiem nie wnikał tak głęboko w serce i duszę prostego chłopca z ludu”.

Na płótnie Caravaggia widać samotną postać młodzieńca nachylonego nad gładką taflą wody. Wpatruje się on we własne odbicie na powierzchni, lewą dłoń zanurzając w wodzie, jakby starał się dotknąć postaci, którą widzi. Według niektórych interpretacji wydobyty światłem kwiatowy motyw jest zapowiedzią przemiany, jaka stać się miała udziałem Narcyza. **/dg**

Upadek rodziny Guccich

Mirosław Winiarczyk

Amerkańska sensacyjna superprodukcja „Dom Gucci” pojawiła się na ekranach poprzedzona wielką kampanią promocyjną. Nie był to przypadek, producenci obrazu liczyli zapewne na frekwencyjny sukces. Film wybitnego reżysera Ridleya Scotta poświęcony został bowiem jednej z najbardziej skandalizujących historii w powojennej Europie.

Mamy tu kryminalną intrygę i melodramat, rozgrywający się w rodzinie włoskich dyktatorów mody, która przez kilkadziesiąt lat działalności zdobyła sławę i pieniądze. Widzimy na ekranie europejski wielki świat, rywalizację domów mody, luksusowe posiadłości, wielkie pieniądze, gwiazdy ekranu, polityków i mafiozów. Do tego środowiska w latach 70. XX w. dostała się młoda, ambitna i przebojowa dziewczyna Patrycja, córka właściciela firmy takśówkowej, która po przypadkowym spotkaniu wdała się w romans z Mauriziem, synem Rodolfo Gucciego, szefem słynnego mediolańskiego domu mody.

Po szybkim ślubie, oprotestowanym przez ojca pana młodego, Patrycja zaczyna coraz bardziej ingerować w działalność firmy, mając – do czasu – poparcie męża dla swoich rozrób i swobodnego stylu życia. Wydarzenia zaczynają z czasem przybierać nieoczekiwany obrót, prowadząc po trzydziestu latach do procesów sądowych oraz ruiny rodziny i firmy. Atrakcyjność filmu podnosi fakt, że widzownia lubi oglądać na ekranie bogactwo, mezalianse, miłość, dekadencję obyczajową i zdrady. Dodać do tego należy znakomitą

gwiazdorską obsadę filmu, z modną piosenkarką Lady Gagą i Alem Pacino na czele. Czego chcieć więcej, aby obraz stał się modnym hitem frekwencyjnym.

Ten długi film, zrealizowany przez znakomitego reżysera, świetnie się ogląda, jako komercyjny produkt, jednak należy zadać pytanie o wymowę tego dzieła, opartego na autentycznych wydarzeniach, relacjonowanych przez lata w światowych mediach. Narracja utworu sprawia wrażenie chłodnej i obiektywnej, nie jesteśmy jednak w stanie poczuć sympatii do żadnego z bohaterów, nie mówiąc już o identyfikacji z nimi. Wszystkie postacie wydają się tu antypatyczne i z gruntu amoralne. Rozróbę Patrycji, prowadzącą w końcu do zbrodni, zostały przez autorów dzieła pokazane jako konsekwencja działalności elitarnego, bogatego środowiska, żyjącego według własnych reguł i moralności – jeśli o jakiegokolwiek moralności można tu mówić.

Lady Gaga świetnie gra ambitną dziewczynę, rozrabiając, dobrze pokazując jej podwójny niejako charakter – chorą ambicję połączoną z wrodzoną wulgarnością i inteligencją. Film Ridleya Scotta trudno uznać za afirmację stylu życia sportretowanego tu środowiska. Nie widzimy jednak w tym utworze żadnego moralnego punktu odniesienia w stosunku do ukazanych wydarzeń.

Dom Gucci (House of Gucci); USA, 2021; reżyseria: Ridley Scott; aktorzy: Lady Gaga, Adam Driver, Jared Leto, Al Pacino, Jeremy Irons i inni; dystrybucja: Forum Film Poland

KONKURS

Wesoły Ryjek to kolejna – po bohaterach cyklu o Panu Kuleczce – pozytywna postać towarzysząca przedszkolaczkom w odkrywaniu świata. Stworzył ją Wojciech Widlak do spółki z ilustratorką Agnieszką Żelewską. Prosiaczek wzrasta w szczęśliwej rodzinie i nie może się nadziwić, że nawet gdy wykonujemy drobniaczki, są to rzeczy ważne, i że całusów i uścisków nigdy nie zabraknie, więc można je rozdawać do woli. Pełnym humorem i uroku opowieścią towarzyszą osobno wydane zeszyty rysowanki-zgadzywanki, w których mali twórcy mogą wykazać się inwencją twórczą. Wydawnictwo Media Rodzina przygotowało dla naszych czytelników pięć zestawów książeczek: „Wesoły Ryjek i odkrycia”, „Wesoły Ryjek i zegary”, „Wesoły Ryjek i kosmos” oraz „Wesoły Ryjek i cztery pory roku”. Wśród czytelników, którzy 6 grudnia między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W jakim nakryciu głowy prezentują bp. Mikołaja ikony?** – rozlosujemy 5 zestawów książek o Wesołym Ryjku. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 48: Młodszemu Tobiaszowi Bóg zesłał archanioła Rafała. Zwycięzcom gratulujemy!

Kazimierz Dadak

Zasady solidarności i pomocniczości przewijają się we wszystkich unijnych traktatach. Jednak praktyka dalece odbiega od wzniosłych słów.

łożona przez Konrada Adenauera, była i jest stronictwem jednoczącym zarówno katolików, jak i protestantów, a ci ostatni są bardziej nastawieni na osiąganie celów materialnych.

Politycy stoją także w obliczu istotnych ograniczeń wynikających z konieczności wygrywania wyborów. Stąd programy polityczne, także partii chadeckich, w dużo większym stopniu niż społeczna nauka Kościoła akcentują dobrobyt i interes własnego narodu. Dla polityka powodzenie jego państwa jest celem nadrzędnym, podczas gdy chrześcijaństwo, szczególnie w wydaniu katolickim, ma charakter uniwersalny. Stąd nieuniknione tarcie pomiędzy rzeczywistością polityczną i społeczną nauką Kościoła. Jeśli dochodzi do starcia między nimi, to na ogół wygrywa czynnik polityczny.

Mimo że aż do upadku muru berlińskiego chadecja była największą włoską partią poli-

wać spore pieniądze celem wyrównania różnic w stopie życiowej i dlatego transfery są ogłaszane w kategoriach bezwzględnych, czyli miliardach euro, a nie względnych, czyli w stosunku do całkowitego PKB albo jeszcze lepiej – w stosunku do PKB na mieszkańca.

SOLIDARNOŚĆ W PRAKTYCE

Niemniej prawdziwy test, do jakiego stopnia UE kieruje się zasadą solidarności, miał miejsce podczas kryzysu w strefie euro, szczególnie w przypadku Grecji. W roku 2010 państwo to stanęło w obliczu bankructwa, ponieważ prywatne banki w praktyce odmówiły udzielania mu dalszych kredytów. Z punktu widzenia narodu greckiego najprostszym wyjściem z tego ciężkiego położenia była wymuszona redukcja poziomu zadłużenia. Grecja nie byłaby ani pierwszym, ani ostat-

Unia a nauka społeczna Kościoła

Konrad Adenauer, Robert Schuman i Alcide De Gasperi są powszechnie uważani za ojców założycieli Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) i tym samym Unii Europejskiej. Wszyscy są uznawani za pobożnych katolików. Adenauer i De Gasperi założyli w swoich krajach partie chrześcijańskie, a Roberta Schumana papież Franciszek niedawno zaliczył w poczet sług Bożych, co jest pierwszym krokiem w kierunku ogłoszenia go błogosławionym i potem świętym. Wcześniej do grona sług Bożych papież Benedykt XVI zaliczył De Gasperiego. Alcide De Gasperi umarł w biedzie, co we włoskim świecie polityki było niezwykle. W związku z tymi faktami niektórzy widzą UE jako twór w mniejszym lub większym stopniu będący przejawem katolickiej myśli społecznej, szczególnie w zakresie ekonomii.

Zanim przejdziemy do szczegółów, wypada podkreślić, że w latach 50. ubiegłego stulecia, gdy kładziono podwaliny pod EWG, katolicka nauka społeczna nie była tak powszechnie znana i dopracowana. Bez wątpienia pontyfikat Jana Pawła II przyniósł w tym zakresie przełom. Jego encykliki i listy pasterskie w wielkim stopniu przyczyniły się do jej usystematyzowania i skrytalizowania. Zatem hipoteza, że ojcowie założyciele kierowali się jej przesłaniami, jest dość odważna.

OGRODICZENIA POLITYCZNE

Fakt, że jakiś polityk ma takie czy inne przekonania religijne, niekoniecznie determinuje jego program polityczny. Najlepiej o tym świadczy to, że niemiecka polityka gospodarcza jest osadzona w ideologii ordo-liberalnej, która przyswoiła sobie pewne elementy myśli katolickiej, ale w swym rdzeniu jest liberalna. Tak być musiało, ponieważ CDU, partia za-

tyczną, to włoski system gospodarczy był daleki od ideału z papieskich encyklik. Szeroko rozpowszechniona korupcja, oszustwa podatkowe i ogromne podziemie gospodarcze nie miały i nie mają nic wspólnego z katolicką nauką społeczną. Francja, z jej naciskiem na *laïcité*, żadnym przykładem być tu nie mogła, mimo że poszczególni politycy byli katolikami. Zatem EWG nigdy nie miała nic wspólnego z naczelnymi zasadami nauki społecznej Kościoła – solidarnością i pomocniczością. EWG była w swej istocie liberalnym, wolnorynkowym tworem opartym na swobodnym przepływie towarów, ludzi i kapitału. Taki system sprawnie działał, dopóki do EWG należały kraje o zbliżonym stopniu rozwoju – jak było w przypadku sześciu państw założycieli.

FUNDUSZE SPÓJNOŚCIOWE

Sprawy nieco się skomplikowały, gdy do EWG przystąpiły kraje znacznie biedniejsze. Powołano do życia programy spójnościowe i w latach 1995–2000 Grecja, Irlandia, Portugalia i Hiszpania otrzymywały średnio równowartość odpowiednio 3,88, 3,51, 2,83 i 1,27 proc. swojego PKB.

Rozwarstwienie w zakresie dobrobytu jeszcze bardziej się powiększyło w momencie przyjęcia do UE państw Europy Środkowo-Wschodniej. W niektórych regionach nowych członków przeciętny PKB na mieszkańca wynosił zaledwie jedną trzecią unijnej średniej. Mimo tego nowi członkowie nigdy nawet nie zbliżyli się do zakresu pomocy, jaki uprzednio otrzymywały Grecja i Irlandia. Zresztą, już dane za lata 1995–2000 pokazują, że duży kraj (Hiszpania) otrzymywał pomoc nieproporcjonalnie niską w stosunku do swej stopy życiowej. Po prostu bogaci ani myśleli wyda-

nim krajem, który powiedziałby wierzycielom, że nie jest w stanie spłacić zaciągniętych zobowiązań.

Warto podkreślić, że winę za krach grecki ponosiły wspólnie tamtejsze rządy, banki (głównie zagraniczne, niemieckie, brytyjskie i francuskie) oraz władze Unii. Zarówno wierzyciele, jak i Bruksela byli świadomi, że poziom zadłużenia Grecji – przed 2010 r. ponad 100 proc. PKB – jest bardzo wysoki i grozi ogłoszeniem niewypłacalności. Ponadto pomimo wiedzy, że poziom zadłużenia Grecji daleko przekracza przyjęte w Maastricht kryterium dopuszczenia do strefy euro (60 proc. PKB), kraj ten został przyjęty do tego „ekskluzywnego klubu”.

Właśnie przyjęcie euro stanowiło ostatni gwóźdź do trumny, ponieważ gdyby Grecja nadal posiadała własną walutę, to w obliczu piętrzących się trudności drachma straciłaby na wartości w stosunku do euro i gospodarka grecka utrzymałaby konkurencyjność na światowych rynkach. Deprecjacja waluty stanowiłaby amortyzator w przypadku wystąpienia zaburzeń gospodarczych, czego doskonałym dowodem jest nasza gospodarka. W obliczu krachu z 2008 r. wartość złotego drastycznie spadła w stosunku do dolara i euro i dzięki temu Polska była jedynym krajem w UE, który w czasie ciężkiej recesji nie zanotował spadku PKB.

Zbawcze działanie deprecjacji waluty jest doskonale znane wszystkim ekonomistom i władze Unii nie mają żadnego usprawiedliwienia dla swej decyzji o przyjęciu Grecji do strefy euro.

Jednak gdy w grę zaczęły wchodzić interesy wielkich banków, główni rozdający w Unii wymogli na Grecji przyjęcie „pakietu pomocowego”, za pomocą którego ten kraj zdołał spłacić

znaczną część swych zobowiązań w stosunku do banków. Niemniej warunki, na których ta pomoc została udzielona, były tak ciężkie, że Grecja popadła w głęboki kryzys i – jak podaje Eurostat – na koniec 2020 r. jej PKB, licząc w cenach realnych, wynosi tyle, ile wynosił w roku 1998. Grecja nie ma żadnych szans, żeby odrobić straty, ponieważ obecnie jej zadłużenie wynosi już nie nieco ponad 100 proc. PKB, ale ponad 200 proc. Zatem obsługa zadłużenia pochłania ogromne środki, które odpływają do rządów krajów wierzycieli. Mówiąc bez ogródek, Grecja utraciła suwerenność, głównie na rzecz Niemiec.

W traktatach unijnych słowo „solidarność” jest odmieniane przez wszystkie możliwe przypadki, natomiast przypadek Grecji dobitnie świadczy o tym, jak zasada solidarności jest wcielana w życie.

Tutaj uwaga. Otóż od jakiegoś czasu Eurostat zaczął podawać dane na temat zadłużenia państw członkowskich wyrażone jako procent PKB, poczynając od roku 2011. Zatem na podstawie tego źródła nie można sobie wyrobić zdania o tym, jak kryzys w strefie euro przyczynił się do wzrostu zadłużenia wśród krajów członkowskich, i o tym, jak wielką szkodę spowodowały „pakiety pomocowe”. Słabszym uczestnikom wspólna waluta przyniosła nędzę i całkowitą zależność od najsilniejszych. Miejmy nadzieję, że Polacy nie zapomną przypadku Grecji i nigdy euro nie przyjmą.

ZASADA POMOCNICZOŚCI

Drugą podstawową zasadą, na której opiera się społeczna nauka Kościoła, jest zasada pomocniczości, która głosi, że władza szcze-

bla wyższego może zajmować się tylko tymi sprawami, które nie mogą być rozwiązane na szczeblu niższym. Ta zasada implikuje także, że potrzeby winny być określone na szczeblach niższych – królować winna inicjatywa oddolna. Tak jak zasada solidarności, termin „zasada pomocniczości” przewija się we wszystkich traktatach. Tymczasem także w tym przypadku praktyka daleko odbiega od wzniosłych słów.

Doskonałym tego przykładem jest ogromny nacisk na wcielanie w życie „zielonego ładu”. Wiele krajów, szczególnie tych biedniejszych, zupełnie nie spieszy się do gwałtownego przestawiania swoich systemów energetycznych na odnawialne źródła energii, ponieważ są one nadal dużo droższe od energetyki konwencjonalnej. Ale UE nie zostawia tu żadnego wyboru, bo ceny uprawnień do emisji dwutlenku węgla wzrastają lawinowo.

Poważny wzrost cen energii uderza w pierwszym rzędzie w gospodarki krajów, w których odbywa się produkcja, natomiast dla państw, w których projektuje się towary i prowadzi się prace badawczo-rozwojowe, obciążenie z tego tytułu jest mniejsze. Biorąc pod uwagę, że wiele krajów słabiej rozwiniętych spoza Unii nie ma zamiaru przystąpić do walki ze zmianami klimatycznymi, produkcja będzie uciekać do nich i dlatego koszty programu Fit for 55 spadną głównie na barki krajów naszego regionu. Mówiąc wprost, na skutek tego programu wyschnie potencjalne źródło rodzimego dobrobytu.

Cała gama innych pomysłów płynących z Brukseli nie ma nic wspólnego z dbaniem o interesy krajów członkowskich będących na niższym etapie rozwoju. Podręcznikowym przykładem takich programów był wymyślony w Brukseli pomysł budowy portów lotniczych. Na terenie Polski powstał cały szereg takich przedsięwzięć i teraz niektóre samorządy, które zostały w ten sposób „obdarowane”, muszą pokrywać straty, które one przynoszą.

W sumie nie ma żadnych dowodów potwierdzających hipotezę, że władze UE kierują się w sprawach gospodarczych zasadami solidarności i pomocniczości. Wprost przeciwnie: wszystko wskazuje na to, że UE stoi na straży interesów najmocniejszych członków Unii i ich przedsiębiorstw. Programy spójnościowe niosą ze sobą konieczność dokonywania zakupów towarów i usług wytwarzanych w krajach, które są płatnikami netto. Zatem te same pieniądze, które z tych krajów wypływają drzwiami frontowymi, wracają do nich drzwiami od kuchni. Zza fasady pięknych haseł o solidarności i pomocniczości widać bezwzględna walka o interes własnego narodu i o dominację wąskiej elity nad resztą państw członkowskich.

Autor jest profesorem ekonomii, wykłada w Hollins University w stanie Wirginia w USA

**Wiele pomysłów
płynących z Brukseli
nie ma nic wspólnego
z dbaniem o interesy
krajów członkowskich
na niższym etapie
rozwoju.**

Irena Świerdzewska

Kiedy inni wiecznie narzekają na brak czasu, oni szukają kolejnych miejsc, żeby pomagać. Już po raz 26. obchodzimy 5 grudnia Międzynarodowy Dzień Wolontariusza. W czym tkwi tajemnica wolontariatu, w którym nadzieję upatrują też duże firmy i korporacje?

Idący się do tradycji wspólnoty regionalnej krajów Europy Środkowo-Wschodniej zorganizowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Narodowym Centrum Kultury. W niedzielę Aleksandra Szoć udaje się do Ośrodka dla Cudzoziemców w Linii koło Warszawy. Tu wolontariusze pomagają uchodźcom z Afganistanu i Czeczenii przygotować się do osiedlenia się w Polsce.

Jej przygoda z wolontariatem trwa już niemal dziesięć lat. – Wcześniej pomagałam aktywnie 1 sierpnia podczas obchodów rocznicy powstania warszawskiego, a potem zostałam na stałe wolontariuszką Muzeum Powstania Warszawskiego – opowiada. – Organizacja wydarzeń kulturalnych, koncertów na Święto Niepodległości, spotkań z powstańcami to jednocześnie wspaniałe kontakty z ludźmi kierującymi się wartościami, o które trudno na co dzień – mówi Aleksandra. – Ci ludzie wiele mi dali, okazali się wspaniałymi przyjaciółmi. Po pewnym czasie tworzy się sieć wartościowych relacji – zaczynamy bywać na podobnych wydarzeniach, poznajemy kolejnych ludzi myślących podobnie – mówi o zaletach wolontariatu Aleksandra Szoć.

demii, wręcz przeciwnie – działania były bardziej natężone. Dostarczaliśmy pomoc seniorom, osobom potrzebującym, niepełnosprawnym. Na wolontariuszy zgłaszają się osoby różnych zawodów, m.in. lekarze, strażacy – mówi Katarzyna Szklarz, kierownik Ośrodka Wsparcia Rodziny im. św. Faustyny Kowalskiej w Łomży.

W diecezji włocławskiej jest podobnie, nawet w czasie pandemicznym nie zabrakło osób, które chciały pomagać. Uczestniczyły w akcji „Paczka dla seniora”, rozdysponowywaniu produktów z Banku Żywności oraz żywności, którą włocławska Caritas pozyskuje w sklepach i dużych marketach. – Nie było sytuacji, żeby zabrakło rąk do pracy. W trudniejszych momentach zgłaszali się licealiści z miejscowych szkół. Zawsze kiedy dzwoniłem do rejonowych koordynatorów, znajdowali się chętni. Odzywali się do nas księża z rejonów i oferowali pomoc – mówi ks. Artur Kosierb, koordynator wolontariatu Caritas Włocławskiej. We Włocławku na stałe działa dwudziestu wolontariuszy, obok tego rotacyjnie przychodzą zainteresowani

Moda na wolontariat?

Aleksandra Szoć w tym tygodniu po pracy pomagała jako wolontariuszka na Festiwalu Eufonie, który odbywał się w warszawskim Teatrze Palladium. – Czuję dużą satysfakcję, kiedy dzięki mojej małej pomocy coś może się odbyć – mówi. Festiwal muzyczny odwo-

Według ubiegłorocznych danych CBOS w Polsce w wolontariat zaangażowanych jest 100 tys. osób. Zdecydowana większość, bo aż 90 tys., działa w diecezjalnych zespołach Caritas, a 3 tys. – w wolontariacie misyjnym. Potrzebę pomagania innym częściej zauważają kobiety (75 proc.) niż mężczyźni (65 proc. ankietowanych). Najczęściej wolontariusze pochodzą z miast powyżej pół miliona mieszkańców (83 proc.), mają wykształcenie co najmniej średnie (75 proc. zaangażowanych w wolontariat).

BAZA CARITAS

Największa organizacja charytatywna w Polsce, jaką jest Caritas Polska, pomoc opiera głównie na wolontariacie. – Nie byłoby w stanie realizować naszych inicjatyw, a jest ich wiele, bez pomocy wolontariuszy – mówi Marta Dobrzyńska, koordynator wolontariatu Caritas Polska.

W Polsce działa ponad 3,2 tys. Parafialnych Zespołów Caritas, 2,6 tys. Szkolnych Kół Caritas, 38 Centrów Wolontariatu. Rozbudowana sieć Caritas przekłada się na dobre rozpoznanie potrzeb w terenie i docieranie do osób potrzebujących wsparcia.

– Wolontariuszy w diecezji łomżyńskiej mamy około 8 tys. Stale ich przybywa. Nie ograniczyliśmy działalności w czasie pan-

pomaganiem, głównie młodzież ze szkół średnich. – Jaki jest odzew na wolontariat, pokaże nam też najbliższy z przygotowywanych projektów „Podaj rękę ociemniałym” – mówi ks. Kosierb.

Marta Dobrzyńska z Caritas Polska wskazuje na zainteresowanie wolontariatem wynikające z głębokich potrzeb człowieka. – W wolontariat angażują się osoby z różnych grup społecznych, w tym czynne zawodowo. Pomagają, ponieważ mają potrzebę nadania sensu działaniom pozazawodowym, bycia w kontakcie z drugim człowiekiem, w przestrzeni zgodnej z ich wartościami – mówi.

WYCHOWANI DO SŁUŻBY

Jakub Nowak jest laureatem pierwszego miejsca w konkursie Koordynator Wolontariatu Roku 2020. Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu doceniło go w ten sposób za koordynację w województwie mazowieckim

Pogotowia Harcerki i Harcerzy ZHR. Blisko pięćset pełnoletnich osób w czasie pandemii codziennie niosło pomoc potrzebującym, którzy musieli pozostawać w domach. Robiły

fol. arch. ZHR

zakupy, dostarczały posiłki. Pomagały też w izolatoriach, szły maseczki.

– Każdy ma w sobie chęć pomagania innym – trzeba to tylko odkryć. To także kwestia wychowania ku otwartości na drugiego człowieka i jego potrzeby – ocenia Jakub Nowak.

Jako jedenastolatek rozpoczął swoją przygodę z harcerstwem. – Fundacje, organizacje pozarządowe, harcerskie wychowują w duchu służby. W wychowaniu harcerskim zwracamy szczególną uwagę, by pomagać drugiemu człowiekowi, mówi o tym nasze przyrzeczenie: by służyć Bogu i Polsce, nieść pomoc bliźnim. Harcerze podwijają rękawy i służą tak, jak w danej chwili potrzeba – ocenia Jakub Nowak. Pół roku przed Światowymi Dniami Młodzieży harcerze ZHR polecieli do Panamy, by tam dzielić się swoim doświadczeniem i pomóc Panamczykom przygotować bazę dla pielgrzymów.

Przed siedmioma laty Jakub Nowak założył Fundację Action Life, zajmującą się promocją wolontariatu i organizacją wydarzeń sportowych. Nie ukrywa, że pomaganie pozytywnie uzależnia. – Wiele osób wraca do nas systematycznie. Są w różnym wieku: młodzi, starsi, seniorzy. Współpracują z nami szkoły, chętnie włączają się w wydarzenia, coraz bardziej widzążytytek w promowaniu służby drugiemu człowiekowi – mówi Jakub Nowak.

WOLONTARIAT PRACOWNICZY

Coraz bardziej wartość wolontariatu doceniają firmy i korporacje. Modny w zachodniej Europie od lat 70. ubiegłego stulecia wolontariat pracowniczy przywędrował do Polski pod koniec lat 90. wraz z międzynarodowymi korporacjami. Według badań CBOS obecnie w Polsce 16 proc. dużych firm prowadzi wolontariat pracowniczy.

Pracownicy-wolontariusze świadczą różnego rodzaju prace, wykorzystując swoje umiejętności i zdolności, co umożliwia im pracodawca, wliczając ten czas w dni pracy

Półkolonie dla dzieci Fundacji SuperDrob, organizowane z udziałem wolontariuszy

zarobkowej. Badania pokazują, że wolontariusze zaangażowani w firmowy program wolontariatu pracowniczego podnoszą swoje kompetencje dokładnie w tych obszarach, na których firmom zależy najbardziej, jak komunikowanie się, współpraca, zarządzanie projektem, podejmowanie decyzji. Coraz więcej firm docenia, że wolontariat buduje ich markę i podnosi prestiż na rynku.

– Każdy pracownik może jeden dzień pracy w roku przeznaczyć na cel społeczny – mówi Randa Ombach, prezes Fundacji SuperDrob „Uskrzydłamy”, działającej przy firmie SuperDrob. – Zachęcamy, by wspierać działania naszej fundacji, ale można też wybrać wolontariat w Domu Dziecka czy w schronisku dla zwierząt. Wolontariusze najczęściej pomagają w organizacji półkolonii dla dzieci pracowników, zajęć plastycznych, sportowych – opowiada Randa Ombach, która ma za sobą doświadczenia wolontariatu. Udzielała się w Warszawskim

Hospicjum dla Dzieci czy na misjach w Indiach i w Kenii. – Dobrze jest zrobić coś bezinteresownie na rzecz innych, ale jest to także korzyść dla osoby, która pomaga. Uważa, że na drugiego człowieka, zmienia sposób patrzenia na innych, pokazuje, że praca na rzecz innych daje satysfakcję, po prostu nas ubogaca – podkreśla Randa Ombach.

To, że wolontariat jest wymianą, korzyścią dwustronną, widać w regionalnych centrach wolontariatu w Polsce. – Zajmujemy się profesjonalnym przygotowywaniem kandydatów na wolontariuszy lub koordynatorów wolontariatu; także kierowaniem wolontariuszy do podmiotów, w których mogą działać społecznie na wielu polach – mówi Mariusz Kołodziejski, kierownik Regionalnego Wolontariatu „Centerko” w Łodzi. Jak zauważa, zainteresowanie wolontariatem na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie, ale zmieniła się motywacja.

– Wcześniej najczęściej zgłaszali się do nas studenci psychologii czy pedagogiki. Teraz osoby na emeryturze – zauważa Mariusz Kołodziejski. Zmiany wynikają z przemian społecznych. Studentom zależało na zdobyciu nowych umiejętności, wolontariat traktowali jako rodzaj warsztatów i praktyk. Możliwość wpisania w CV wolontariatu podnosiła prestiż przyszłego pracownika. – Teraz studenci korzystają np. z Erasmusu czy innych projektów rozwijania umiejętności – mówi Mariusz Kołodziejski. – Wolontariat doceniają obecnie osoby na emeryturze, którym wcześniej kojarzył się on z pracami społecznymi jak w okresie PRL.

Według badań CBOS z roku na rok rośnie liczba osób chętnych pomagać innym. Czy w epoce, kiedy czas i pieniądź stały się jednym z najcenniejszych dóbr, wraca moda na bezinteresowne pomaganie?

Wolontariusze z Pogotowia Harcerek i Harcerzy ZHR niosą pomoc

fol. arch. ZHR

ks. Jacek Stefański

Skoro św. Józef jest patronem Kościoła, to znaczy, że jego doświadczenie w podejściu do dóbr materialnych nie może być obce nikomu z nas.

ga. A to z kolei jest ważną uwagą, bo nie ubóstwo jest podane przez ewangelistę Łukasza jako przyczyna, dla której Dziecię znalazło się w żłobie. Przyczyną był brak miejsca w gospodzie (por. Łk 2, 7). Widzimy więc, że obecność nowonarodzonego Chrystusa w żłóbku nie musiała być spowodowana ubóstwem. Czy możemy zatem ustalić ubogi stan Świętej Rodziny na innej, bardziej wyrazistej podstawie?

Łukaszowa Ewangelia podaje nam o wiele bardziej precyzyjną informację dotyczącą tego tematu. Gdy przenosimy się z Betlejem do świątyni jerozolimskiej, dowiadujemy się o przybyciu tam Józefa wraz z Matką Bożą i nowonarodzonym Dziecięciem. Ofiara złożona z tej okazji przez Świętą Rodzinę z nakazu Prawa jest wyszczególniona w Księdze Kapłańskiej w następujący sposób: „Jeżeli [matka] jest zbyt uboga, aby przynieść baranka, to przyniesie dwie synogarlice albo dwa mło-

powinni byli go rozpoznać. Zostaje zaś rozpoznany przez zwierzęta.

W tym kontekście bardzo wymowna jest scena z przypowieści o Łazarzu i bogaczu: ludzie w domu bogacza jedli i pili, podczas gdy jedynie psy zainteresowały się Łazarzem i lizały jego wrzody (por. Łk 16, 21). Wracając zatem do spostrzeżenia Benedykta XVI, możemy lepiej zrozumieć, dlaczego Ten, który leży w żłobie, urodzony w „domu chleba” (po hebrajsku: Bejt-lechem), nazwie siebie Chlebem Życia i stanie się pokarmem dającym największe bogactwo, jakim jest życie wieczne. Tak więc największe bogactwo zostaje związane z ubóstwem.

O JAKIE UBÓSTWO CHODZI?

Dość popularne stało się w naszym czasie określenie „Kościoł ubogich”, zwłaszcza od początku pontyfikatu papieża Franciszka. Ojciec Święty często nawiązuje do

Józef, patron ubogich

Nietrudno jest kojarzyć św. Józefa z ubóstwem. Dla wielu z nas wizerunek ubogiego opiekuna Zbawiciela odnosi się wprost do bożonarodzeniowej sceny z Chrystusowym żłobkiem, nad którym pochylają się Najświętsza Maryja Panna ze swoim przeczystym małżonkiem. Ten historyczny obraz dociera do nas częściowo z Ewangelii św. Łukasza, chociaż Ewangelista podaje inny szczegół, który każe nam odnieść ubóstwo Józefa i Świętej Rodziny nie tylko do sceny ze żłobkiem. Spróbujmy zatem przyjrzeć się dokładniej Józefowi patronowi ubogich i lepiej zrozumieć, do czego odnosi się zawołanie „patron ubogich”.

OD ŻŁÓBKA DO ŚWIĄTYNI

Święta Rodzina ze względu na spis ludności udała się z Nazaretu do Betlejem, miejsca narodzin króla Dawida. Podróż ta wynikała z Dawidowego pochodzenia św. Józefa. Trudno stwierdzić z pewnością, czy małżonek Najświętszej Dziewicy nadal miał bliskich krewnych w tej miejscowości, chociaż to, że skierował swoje kroki do gospody, a nie do domu kogoś z rodziny, sygnalizuje, że przynajmniej najbliżsi krewni opiekuna Zbawiciela już w Betlejem nie mieszkali. W związku z tym sam fakt udania się do gospody wcale nie uprawnia nas do wnioskowania, że Rodzina była ubo-

de gołębie” (Kpł 12, 8). Do tego przypisu odwołuje się Ewangelista. Nie wspomina natomiast o baranku, który w normalnych warunkach winien być złożony w ofierze. W ten sposób Łukasz daje do zrozumienia, że była to Rodzina uboga.

OD ŚWIĄTYNI DO ŻŁÓBKA

Wnioskując zatem – na podstawie sceny ofiarowania Chrystusa w świątyni – że Święta Rodzina rzeczywiście była uboga, możemy teraz wrócić do betlejemskiego żłobu. W swoim arcydziele „Jezus z Nazaretu” Benedykt XVI zauważa, że żłób jest miejscem, do którego zwierzęta przychodziły po pokarm. Papież senior łączy ten fakt z Izajaszową wizją wołu rozpoznającego żłób swego pana i osła dostrzegającego swego właściciela (por. Iz 1, 3). W ten sposób żłób jako miejsce podawania pokarmu dla zwierząt, w którym znalazł

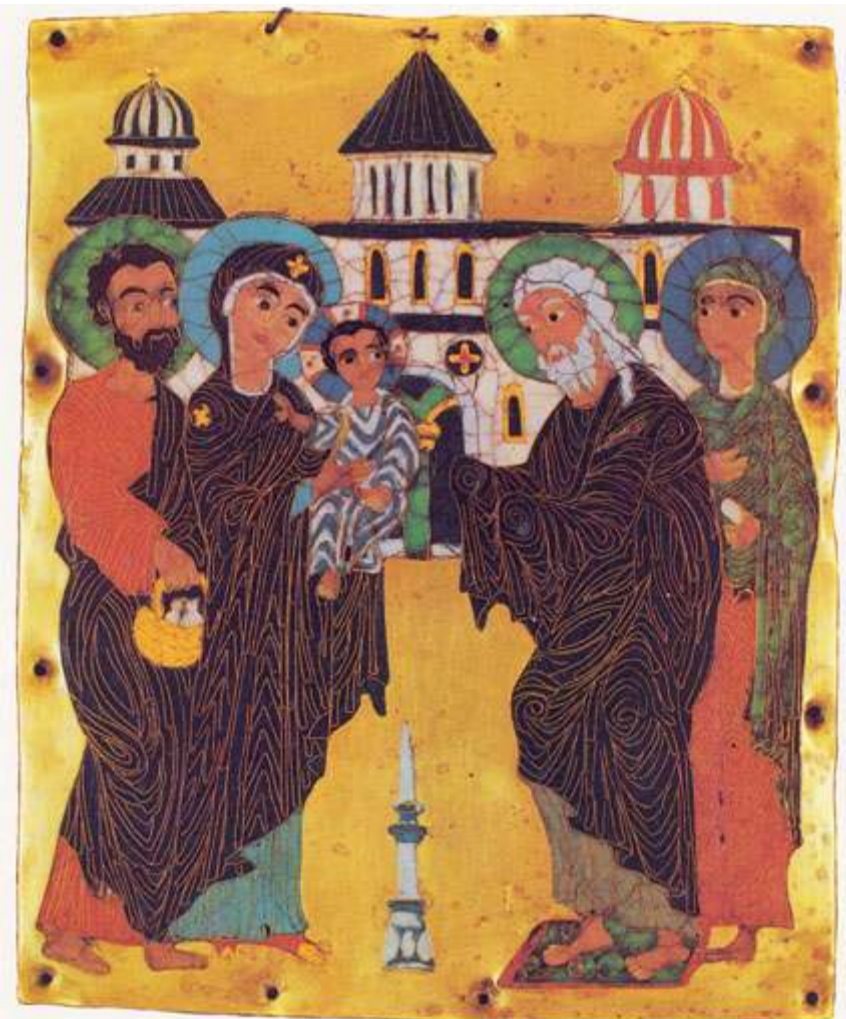
konieczności troski o biednych i przypomina władcom, aby w swoich ustawach i projektach nie zapominali uwzględnić bezdomnych, bezrobotnych i innych osób doświadczających ubóstwa. Ta troska jest też zadaniem Kościoła, czyli Mistycznego Ciała Chrystusa, bo Syn Boży powiedział: „Lisy mają nory, a ptaki podniebne – gniazda, lecz Syn Człowieczy nie ma miejsca, gdzie by głowę mógł położyć” (Łk 9, 58).

Jednak na ubóstwo związane z Osobą Pana Jezusa wskazuje jeszcze bardziej „program” życia chrześcijańskiego, który

został wyznaczony przez Niego dla wszystkich chrześcijan: „Błogosławieni ubodzy w duchu, bo do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5, 3). Czy tylko „w duchu”? Św. Łukasz podaje tę Chrystusową wypowiedź w trochę innym wydaniu, najprawdopodobniej wyrażoną przy innej okazji: „Błogosławieni [jesteście] ubodzy,

Natychmiastowa odpowiedź św. Józefa na każde Boże wezwanie pokazuje, jak przeżywać to ubóstwo, które jest drogą do posiadania królestwa niebieskiego.

albowiem do was należy królestwo Boże” (Łk 6, 20). Wobec tego życie ucznia Chrystusa musi być nacechowane ubóstwem materialnym i duchowym. Myślę się ci, którzy myślą, że ubóstwo, do którego nawiązuje Syn Boży (jako stan duchowy osoby

Ofiarowanie w świątyni, ikona gruzińska z XII w.

pokładającej ufność w Bożej opatrności), jest jedynie kwestią nieprzywiązania się do dóbr materialnych. Nie możemy przecież zapomnieć o słowach Chrystusa, że ten, kto chce być doskonały, musi sprzedać to, co posiada, i dochód rozdać ubogim, a wtedy będzie mógł stać się uczniem Pana, idąc za Nim (por. Mt 19, 21).

Znani są ludzie bogaci materialnie, którzy zostali świętymi: król Ludwik IX, Elżbieta Węgierska, Pier Giorgio Frassati, s. Katarzyna Drexel. Należy jednak zauważyć, że ci ludzie mieli zamiłowanie do ubóstwa materialnego. Chojnie rozdawali swój majątek – do tego stopnia, że przez innych ludzi już nie byli uważani za bogatych, mimo że obfitowali w posiadłości materialne. Również i w tym sensie mamy mówić i myśleć o Kościele ubogich. Owszem, podstawową rzeczą jest nieprzywiązanie się do rzeczy materialnych, ale nawet przy takiej postawie człowiek musi się uczyć wyrzeczenia, a zwłaszcza rozdawania tego, co posiada. W przeciwnym razie nawet „ubóstwo w duchu”, czyli wewnętrzne zdystansowanie od rzeczy materialnych, może stać się złudzeniem.

PRZYKŁAD JÓZEFA

Skoro św. Józef jest patronem Kościoła, to znaczy, że jego doświadczenie w po-

dejściu do dóbr materialnych nie może być obce nikomu z nas. Jakże wyraźna była jego gotowość do natychmiastowego opuszczenia ojczyzny w warunkach wymagających wyrzeczenia się dorobku zawodowego, jak również warsztatu pracy. Czy zatem my, jako dzieci Kościoła, możemy myśleć, że skoro żyjemy w innych czasach, obarczeni innymi obowiązkami i uwarunkowaniami, nie musimy go naśladować? Doświadczenie pokazuje, że to właśnie brak naśladowania ubóstwa Józefa i jego Rodziny pod względem duchowym i materialnym przeszkadza w stawianiu się autentycznym sługą Pana. Widzimy to na podstawie spraw, których się boimy. Ostatnie dwa lata pokazały nam, jak przesadne – a nawet obłędne – stało się przywiązanie wielu ludzi do zdrowia fizycznego. Niewątpliwie człowiek boi się stracić to, do czego jest przywiązany. Dlatego też obawy u opiekuna Zbawiciela nastąpiły jedynie wówczas, gdy zastanawiał się nad odejściem od Matki Bożej, oraz wówczas, gdy przez trzy dni szukał dwunastoletniego Chrystusa. Poza tym natychmiastowa odpowiedź św. Józefa na każde Boże wezwanie, bez uwzględnienia żadnych ludzkich opinii, warunków życiowych i jakiegokolwiek zabezpieczenia fizycznego, pokazuje nam, jak przeżywać to ubóstwo, o którym Pan Jezus

mówi, że jest drogą do posiadania królestwa niebieskiego.

W tym samym kontekście należy zrozumieć Chrystusowe słowa, że nie można dwom panom służyć. Owszem, Józef udał się do Betlejem z racji nakazu cesarskiego, ale gdy chodziło o wolę Bożą, nie było u niego żadnych wątpliwości: opiekun Zbawiciela wiedział, że trzeba słuchać Boga bardziej niż ludzi. Człowiekowi, którego życie jest uwarunkowane przywilejami finansowymi, zależnością od osób zamożnych oraz oczekiwaniami materialnymi, o wiele trudniej będzie nie tylko słuchać nakazu Bożego, ale również wykonać go. Tak więc działanie Józefa w milczeniu sygnalizuje – między innymi – że o ile różne namowy tego świata mogą wywierać presję, o tyle skuteczność presji jest większa w życiu tych, którzy chcą służyć dwom panom, a nawet tylko jednemu, który nie jest Bogiem.

NAJUBOŻSI

Troska o ubogich musi obejmować nie tylko ludzi żyjących w materialnym niedostatku. Dzieci nienarodzone, jak również ludzie w niebezpieczeństwie utraty zbawienia również są biedni. O wiele łatwiej jest wołać, aby moi tego świata nie zaniebdywali ludzi ubogich materialnie, bo nikt nie będzie miał nic przeciwko takiemu żądaniu. Inaczej będzie jednak, gdy ktoś będzie upominał się o naturalne prawo do życia dla nienarodzonych i gdy będzie ostrzegał ludzi przed ciężkimi grzechami. Mało tego, jest to fakt, który pomaga nam się przekonać, kto tak naprawdę sam staje się ubogi w duchu: ten, kto będzie mówił całą prawdę – nie tylko o zdrowiu fizycznym, ale również o zdrowiu moralnym oraz duchowym człowieka potrzebującego. W ten sposób można pozostać niezależnym od wpływów i oczekiwań ludzi tego świata, kierujących się popularnością oraz obliczających, co będzie się opłacać.

W postawie św. Józefa mamy więc przed sobą męża Bożego, który interesuje się tylko wolą i spojrzeniem Bożym na rzeczywistość. Okazuje się, że tylko taka postawa pozwoli nam pozostać nietkniętymi wobec tych, którzy są gotowi nas sowsicie nagradzać, pod warunkiem że nie będziemy reagować na zło. Tego rodzaju pokusa może wpłynąć tylko na człowieka, który nie nauczył się bycia ubogim w duchu. Józef takim był i dlatego też wszystkie jego działania są moralnie dobre, wyraziste i jednoznaczne. Tak ma wyglądać również i nasze życie.

Autor jest kapłanem diecezji ełckiej,
doktorem biblistą,
urodził się i wychował w Izraelu

fol. xhz

PROSTOWANIE DRÓG

Ewangelista Łukasz wydarzenia z życia Jezusa podaje w konkretnym czasie i miejscu, aby wiarygodnie przekazać historię zbawienia. Początek działalności Jana Chrzciciela umieścił w kontekście ówczesnych wydarzeń z dziejów imperium rzymskiego oraz politycznej i religijnej władzy w Palestynie. Jan działa na pustyni w południowej Judei, w pobliżu Morza Martwego, do którego wpływa Jordan. Celem jego misji przepowiadania był chrzest nawrócenia. Święty Łukasz, tak jak inni ewangelisti, przywołuje Izajaszową zapowiedź: „Głos wołającego na pustyni: Przygotujcie drogę Panu, prostujcie ścieżki dla Niego! Każda dolina niech będzie wypełniona, każda góra i pagórek zrównane, drogi kręte niech się staną prostymi, a wyboiste drogami gładkimi! I wszyscy ludzie ujrzą zbawienie Boże”. Ten tekst słał chwalebny powrót wygnanych do Babilonii Żydów po prostej drodze, podobnej do procesyjnego szlaku do świątyni.

Chrzest Janowy był dla przystępujących do niego ludzi momentem uznania własnej grzeszności i publicznego przyznania się do niej. Ten etap towarzyszy każdemu człowiekowi przez całe życie. W czasie Adwentu to kluczowy moment przygotowania się do przyjęcia Wcielenia Bożego Syna. Podczas rachunku sumienia przeglądamy się w duchowym lustrze, analizując wydarzenia ze swojego życia od ostatniej spowiedzi. To moment uznania własnej grzeszności, który poprzedza sakramentalne wyznanie grzechów w konfesjonale.

Dziś w wielu ludziach zanika poczucie grzechu. Jan Paweł II przestrzegał przed deformacją sumień: „Wraz z utratą wrażliwości sumienia następuje również zaćmienie poczucia Boga, a kiedy zagubi się ów decydujący punkt wewnętrznego odniesienia, ztraca się także poczucie grzechu”. Nawiązywał do słów papieża Piusa XII, który stwierdził, że grzechem tego wieku jest utrata poczucia grzechu. Trzeba to zdanie przypominać także w kolejnym wieku.

Wyrzuty sumienia można zagłuszać, ale to nie sprawia, że one znikną. Prawdopodobnie powrócą, często z potężniejszą siłą. Czasem odbierają wtedy nadzieję i pogrążają w rozpacz, zwłaszcza jeśli wiara w miłosierdzie zdążyła już mocno osłabnąć wskutek odrzucenia obecności Boga w codzienności.

Nie ma na co czekać i zwlekać. Adwent to kolejna szansa na poprawę jakości swojego życia, aby było ono jeszcze piękniejsze poprzez wybór dobra i odrzucenie zła.

I nie zapomnijmy, że Dobrej Nowiny nie możemy zatrzymać tylko dla siebie. Stańmy się dla swoich najbliższych apostołami i przypomnijmy, że przed świętami Bożego Narodzenia posprzątać trzeba nie tylko mieszkania.

Niech „wszyscy ludzie ujrzą zbawienie Boże”!

ks. Julian Głowacki

Autor jest zastępcą redaktora naczelnego tygodnika „Idziemy” w diecezji wrocławskiej

II NIEDZIELA ADWENTU

5 grudnia 2021

Czytanie z Księgi Proroka Barucha

5, 1-9

Odłóż, Jeruzalem, szatę smutku i utrapienia swego, a przywdziej wspaniałe szaty chwały, dane ci na zawsze przez Pana. Przyoblecz się w płaszcz sprawiedliwości pochodzącej od Boga, włóż na głowę swą koronę chwały Przedwiecznego! Albowiem Bóg chce pokazać wspaniałość swoją wszystkiemu, co jest pod niebem. Imię twe u Boga na wieki będzie nazwane: „Pokój sprawiedliwości i chwała pobożności”.

Podnieś się, Jeruzalem! Stań na miejscu wysokim, spojrzysz na wschód, zobacz twe dzieci, zgromadzone na słowo Świętego od wschodu słońca aż do zachodu, rozradowane, że Bóg o nich pamiętał. Wyszedł od ciebie pieszo, pędzeni przez wrogów, a Bóg przyprowadził ich niesionych z chwałą, jakby na tronie królewskim. Albowiem postanowił Bóg zniżyć każdą górę wysoką, pagórki odwieczne, doły zasypać do zrównania z ziemią, aby bezpiecznie mógł kroczyć Izrael w chwale Pana.

Na rozkaz Pana lasy i drzewa pachnące ocieniać będą Izraela. Z radością bowiem poprowadzi Bóg Izraela do światła swych chwał i z właściwą sobie sprawiedliwością i miłosierdziem.

Psalm responsoryjny

Ps 126, 1b-6

Refren: Pan Bóg uczynił wielkie rzeczy dla nas.

Gdy Pan odmienił los Syjonu,
wydawało się nam, że śnimy.
Usta nasze były pełne śmiechu,
a język śpiewał z radości.

Mówiono wtedy między narodami:
„Wielkie rzeczy im Pan uczynił”.
Pan uczynił nam wielkie rzeczy
i radość nas ogarnęła.

Odmień znowu nasz los, o Panie,
jak odmieniasz strumienie na Południu.
Ci, którzy we łzach sieją,
zając będą w radości.

Idą i płaczą,
niosąc ziarno na zasiew,
lecz powrócą z radością,
niosąc swoje snopy.

Czytanie z Listu Świętego Pawła Apostoła do Filipian

1, 4-6. 8-11

Bracia: Zawsze, w każdej modlitwie, z radością zanoszę prośbę za was wszystkich – z powodu waszego udziału w szerzeniu Ewangelii od pierwszego dnia aż do chwili obecnej. Mam właśnie ufność, że Ten, który zapoczątkował w was dobre dzieło, dokończy go do dnia Chrystusa Jezusa. Albowiem Bóg jest mi świadkiem, jak gorąco tęsknię za wami wszystkimi, ożywiony miłością Chrystusa Jezusa.

A modłę się o to, by miłość wasza doskonaliła się coraz bardziej i bardziej w głębszym poznaniu i wszelkim wycuciu dla oceny tego, co lepsze, abyście byli czysti i bez zarzutu na dzień Chrystusa, napełnieni plonem sprawiedliwości, który przynosimy przez Jezusa Chrystusa, na chwałę i cześć Boga.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.
Przygotujcie drogę Panu, prostujcie ścieżki dla Niego;
wszyscy ludzie ujrzą zbawienie Boże.

Słowa Ewangelii według Świętego Łukasza

3, 1-6

Było to w piętnastym roku rządów Tyberiusza Cezara. Gdy Poncjusz Piłat był namiestnikiem Judei, Herod tetrarchą Galilei, brat jego Filip tetrarchą Iturei i Trachonitydy, Lizaniasz tetrarchą Abilenu; za najwyższych kapłanów Annasza i Kajfasza skierowane zostało słowo Boże do Jana, syna Zachariasza, na pustyni. Obchodził więc całą okolicę nad Jordanem i głosił chrzest nawrócenia dla odpuszczenia grzechów, jak jest napisane w księdze mów proroka Izajasza: „Głos wołającego na pustyni: Przygotujcie drogę Panu, prostujcie ścieżki dla Niego! Każda dolina zostanie wypełniona, każda góra i pagórek zrównane, drogi kręte staną się prostymi, a wyboiste drogami gładkimi! I wszyscy ludzie ujrzą zbawienie Boże”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 6 grudnia

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Mikołaja, biskupa
Czytania mszalne: Iz 35, 1-10; Ps 85, 9ab. 10-14; Łk 5, 17-26

Wtorek, 7 grudnia

Wspomnienie św. Ambrożego, biskupa i doktora Kościoła
Czytania mszalne: Iz 40, 1-11; Ps 96, 1-3. 10ac. 11-13; Mt 18, 12-14

Środa, 8 grudnia

Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny
Czytania mszalne: Rdz 3, 9-15. 20; Ps 98, 1b-4; Ef 1, 3-6. 11-12; Łk 1, 26-38

Czwartek, 9 grudnia

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Jana Diego
Czytania mszalne: Iz 41, 13-20; Ps 145, 1bc. 9-13; Mt 11, 11-15

Piątek, 10 grudnia

Dzień powszedni albo wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Loretańskiej
Czytania mszalne: Iz 48, 17-19; Ps 1, 1-4. 6; Mt 11, 16-19

Sobota, 11 grudnia

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Damazego I, papieża
Czytania mszalne: Syr 48, 1-4. 9-11; Ps 80, 2ac. 3b. 15-16. 18-19; Mt 17, 10-13

fol. PAPIEPA/Fabio Frustaci

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

PRZYJDŹ, PANIE JEZU

Tajemnicą postawy czujności jest modlitwa. Jezus bowiem mówi: „Czuwajcie i módlcie się w każdym czasie” (Łk 21, 36). To właśnie modlitwa sprawia, że płonie lampa serca. Szczególnie wtedy, gdy czujemy, że nasz entuzjazm ostygł, modlitwa rozpała go na nowo, ponieważ prowadzi nas z powrotem do Boga, do centrum wszystkiego. Budzi duszę ze snu i koncentruje ją na tym, co ważne, na celu życia. (...) W Adwencie przyzwyczajamy się do mówienia na przykład: „Przyjdź, Panie Jezu”. Piękny jest ten okres przygotowania na Boże Narodzenie: pomyślny o szopce, pomyślny o Bożym Narodzeniu i powiedzmy z serca: „Przyjdź, Panie Jezu, przyjdź”. Powtarzamy tę modlitwę przez cały dzień, a nasze dusze będą stale czujne! „Przyjdź, Panie Jezu”: jest to modlitwa, którą możemy odmówić trzy razy, wszyscy razem. „Przyjdź, Panie Jezu”, „Przyjdź, Panie Jezu”, „Przyjdź, Panie Jezu”.

A teraz módlmy się do Matki Bożej, niech Ona, która oczekiwała Pana z czujnym sercem, wspiera nas na drodze Adwentu.

Podczas rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” 28 listopada

APEL W SPRAWIE MIGRANTÓW

Drodzy bracia i siostry! Wczoraj spotkałem się z członkami stowarzyszeń i grup migrantów oraz ludzi, którzy w duchu braterstwa uczestniczą w ich drodze. Są tutaj na placu z tą wielką flagą! Witajcie! Pomyślny o tym, jak wielu migrantów jest narażonych także w tych dniach na bardzo poważne niebezpieczeństwa i jak wielu traci życie na naszych granicach. Odczuwam smutek na wieść o sytuacji, w której wielu z nich się znajduje, o tych, którzy zginęli w kanale La Manche, o tych na granicach Białorusi, z których wielu to dzieci, o tych, którzy utopili się w Morzu Śródziemnym. Jakże wiele cierpienia, kiedy o nich się myśli, a także tych, którzy są repatriowani na północ Afryki, pojmanych przez handlarzy ludzi i zamienianych w niewolników. Sprzedają kobiety, torturują mężczyzn. Odczuwam smutek, kiedy myślę o tych, którzy także w tym tygodniu próbowali przemierzyć Morze Śródziemne, poszukując kraju dobrobytu, a znajdując tam grób, i wielu innych.

Migrantów znajdujących się w sytuacjach kryzysowych zapewniam o mojej modlitwie, a także mojej serdeczności. Wiedźcie, że jestem blisko was. Trzeba się modlić i czynić. Dziękuję wszystkim instytucjom, zarówno Kościoła katolickiego, jak i innym, zwłaszcza Caritas poszczególnych krajów, i tym wszystkim, którzy angażują się w łagodzenie ich cierpień. Ponawiam stanowczy apel do tych wszystkich, którzy mogą przyczynić się do rozwiązania tych problemów, a zwłaszcza władz cywilnych i wojskowych, aby zrozumienie i dialog w końcu wzięły górę nad wszelkiego rodzaju instrumentalizacją i ukierunkowały wolę i wysiłki na rozwiązanie, które szanowałyby człowieczeństwo tych osób. Pamiętajmy o migrantach oraz ich cierpieniach. Pomódlmy się za nich w milczeniu.

Po modlitwie „Anioł Pański” 28 listopada

W 2021 r. obchodzimy jubileusz 400-lecia śmierci i 90-lecia ogłoszenia doktorem Kościoła św. Roberta Bellarmina, autora m.in. katechizmu, który stanowił podstawę formacji wiernych na całym świecie przez ponad 300 lat.

Św. Robert Bellarmin

Roberto Francesco Romolo Bellarmino urodził się 4 października 1542 r. w Montepulciano w Toskanii, w środkowych Włoszech (koło Sieny), jako trzecie z pięciorga dzieci miejscowej rodziny szlacheckiej. Jego matka Cinzia Cervini była siostrą papieża Marcelego II. Święty został ochrzczony przez kard. Roberta Pucciego, po którym prawdopodobnie otrzymał pierwsze imię, a drugie po Biedaczynie z Asyżu, ponieważ przyszedł na świat we wspomnienie liturgiczne św. Franciszka.

Od dziecka miał słabe zdrowie, za to silną wiarę i przywiązanie do Kościoła. W wieku niespełna 18 lat, 20 września 1560 r., wstąpił do Towarzystwa Jezusowego (jezuitów), wbrew woli ojca, który widział w synu polityka. Miał zdolności literackie, czerpał ze wzorów starożytnych, np. Wergiliusza, układał małe poematy po włosku oraz łacinie. Jeden z jego hymnów, poświęcony Marii Magdalenie, trafił do brewiarza.

WSPÓŁPRACOWNIK PAPIEŻY

Święcenia kapłańskie przyjął w Wielką Sobotę 25 marca

1570 r. w Gandawie w Belgii. Kształcił się we Florencji, Padwie, Lovanium i w Kolegium Rzymskim (założone przez św. Ignacego Loyolę, dziś Papieski Uniwersytet Gregoriański), którego później został rektorem. W trakcie nauki przyszedł doktor Kościoła wykazywał się rozległą wiedzą teologiczną, zwłaszcza znajomością myśli św. Tomasza z Akwinu. Utrwalił wysoką pozycję naukową jako profesor w Kolegium Rzymskim, a z wykładów na uczelni powstało jego najsłynniejsze dzieło teologiczne – „Kontrowersje” („Disputationes de controversiis Christianae fidei huius temporis haereticos”).

Papież Klemens VIII (1592–1605) powołał go na swego głównego doradcę teologicznego, zwalniając z obowiązków wykładowcy w Kolegium Rzymskim, mianował go także konsultorem Kongregacji św. Oficjum, a 3 marca 1599 r. wyniósł go do godności kardynała – jako drugiego w historii jezuitę obdarzonego tą godnością. Mimo to Bellarmin umiał przeciwstawić się nawet papieżowi, gdy widział, że wymaga tego chwała Boża. Napisał rozprawkę „O głównym obowiązku papieża”, w której wylicza siedem źródeł nadużyć, których nie powinni dopuszczać się papieże. Ta prostolinijność nie wszystkim się podobała. 18 marca 1602 r. purpurat został nominowany na arcybiskupa niewielkiej Kapui, co wiele osób uważało za „zesłanie”. Tymczasem sam hierarcha zareagował na nominację z pokorą: pomagał biednym, poświęcał

wiele uwagi formacji kapłanów, wcielał w życie postanowienia Soboru Trydenckiego.

Paweł V (1605–1621) wezwał go wkrótce z powrotem do Rzymu. Kardynał z energią włączył się w kontrreformację, służąc Kościołowi swą rozległą wiedzą teologiczną. Zwalczał

w rzymskim kościele, ubodzy przychodzili codziennie, aby odcinać kawałki jego czerwonej sutanny. W ciągu trzech dni zużyto ich trzy, bo lud miał przeżycie o świętości purpurata. W Polsce można obejrzeć pelerinę kardynalską świętego, którą przechowuje Muzeum Towa-

Głosiciel piękna wiary

Patryk Lubryczyński

nauczanie Lutra, Kalwina i innych reformatorów. W 1608 r. ostro skrytykował Jakuba I Stuarta, króla Anglii i Szkocji, który nakazywał poddanym podpisywać przysięgę na wierność monarchii. Bezkompromisowa postawa Bellarmina sprawiła, że w Anglii zwolenników papieża nazywano bellarminowcami. A kufle do piwa zaczęto ozdabiać jego podobizną, przedstawiającą mężczyznę z zarostem.

Hierarcha utrzymywał przyjazne kontakty z Galileuszem, który w 1616 r. poparł teorię heliocentryzmu Mikołaja Kopernika. Inkwizycja rzymska nakazała astronomowi zaniechanie głoszenia zasad heliocentrycznych. Św. Robert starał się bronić uczonego i przyjął od nie-

Okladka dzieła Roberta Bellarmina rzystwa Jezusowego Prowincji Polski Południowej w Starej Wsi k. Brzozowa w województwie podkarpackim.

NAJPIERW RELACJE

Św. Robert pozostawił po sobie ogromny dorobek piśmienniczy, m.in. jedenaście tomów kazań, wydanych pośmiertnie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim przez o. Sebastiana Trompa SJ w drugiej połowie XX w. W latach 1597–1598 napisał „Krótką naukę chrześcijańską” – katechizm, który służył wiernym aż do pontyfikatu św. Piusa X (1903–1914), został przetłumaczony na ponad 50 języków i miał 400 wydań. Jego unikatowa myśl teologiczna był inspiracją do ustanowienia dogmatu o nieomyślności papieża, ogłoszonego w 1870 r. przez Sobór Watykański I. Był wybitnym formatorem duchowym, pod którego wpływem osiągnęli świętość trzej inni jezuiti: Alojzy Gonzaga, Jan Berchmans i Andrzej Bobola.

**Katechizm
opracowany
przez św. Roberta
Bellarmina,
przetłumaczony na
ponad 50 języków,
służył wiernym
przez ponad trzy
wieki.**

go oświadczenie pokory. Jako inkwizytor nadzorował też proces myśliciela Giordana Bruna, którego próbował uchronić przed karą śmierci. Ostatecznie jednak filozof z Noli nie chciał odwołać też i spłonął na stosie.

Św. Robert Bellarmin zmarł 17 września 1621 r. w skromnych warunkach w nowicjacie jezuitów w Rzymie. Kiedy ciało kardynała wystawiono

Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie zorganizował w dniach 16–18 listopada 2021 r. trzydniowe sympozjum naukowe pod tytułem „Przemyśleć na nowo Bellarina na styku teologii, filozofii i historii”. Jeden z organizatorów spotkania, o. Nicolas Stevens SJ, zauważa, że najważniejszym aspektem osobowości świętego była zdolność do szukania osobistej relacji ze swoimi rozmówcami, jak Giordano Bruno czy Galileusz. – Koncentrował się

liwości w sprawach teologicznych. Św. Robert Bellarmin bronił prerogatyw papieskich, tym samym naraził się środowiskom, które chciały zmniejszyć autorytet Ojca Świętego – przekazuje o. Danieluk.

Benedykt XVI podczas audycji generalnej 23 lutego 2011 r. powiedział o świętym: „duchowość Bellarina wyróżnia żywe i osobiste przekonanie o bezmiarze Bożej dobroci, dzięki czemu czuł, że jest naprawdę kochanym dzieckiem

Grażyna Rybak

Prezerwatywa dla dziecka?

Tylko pozornie stosowanie prezerwatyw nie jest tematem pediatrycznym. Statystyki ujawniają, że coraz więcej 12–14-latków w Europie rozpoczyna życie seksualne. Potwierdzają to badania przeprowadzone przez Federalną Komisję ds. Dzieci i Młodzieży w Szwajcarii na grupie 1,5 tys. nastolatków (10–20 lat). Według brytyjskich badań duża liczba 12–14-latków nie tylko przechodzi inicjację seksualną, ale prowadzi w tym wieku bogate życie seksualne z wieloma partnerami. Dochodzi do ciąży u 12-latek, co obecnie w Anglii stanowi ważny problem społeczny. W Polsce na szczęście jest pod tym względem mniej dramatycznie.

Niestety, dane statystyczne są szybko wykorzystywane przez biznes. Pewna szwajcarska firma produkuje prezerwatywy XXS, obiecując, że mogą pomóc zmniejszyć liczbę nieletnich ciężarnych. Czy jednak problem polega tylko na zabezpieczeniu, aby nie doszło do poczęcia?

Prezerwatywy są jedną z najstarszych metod antykoncepcji, powszechnie zaczęto stosować je w XVIII w. Pierwszą prezerwatywę z lateksu zrobił Julius Fromm w 1912 r. W XXI w. wiedza na temat płodności jest precyzyjna. Wskaźnik Pearl'a, określający skuteczność różnych form antykoncepcji, wynosi dla prezerwatywy 14, co oznacza, że na 100 par, które korzystały z tej metody, aż 14 kobiet zaszło w ciążę. Nastolatki często nie mają świadomości, że stosując prezerwatywę, mogą stać się rodzicami. Nie wiedzą także,

że prezerwatywa nie zawsze ochroni je przed chorobami przenoszonymi drogą płciową, zwłaszcza że układ rodny jest niedojrzały. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) określa stopień tej ochrony na 80–95 procent. Stosowanie prezerwatywy zachęca do podejmowania

wczesnego współżycia. Ten falstart w życiu seksualnym związany jest też z zepsuciem doznań erotycznych, bo młodzi muszą uważać, by prezerwatywa nie pękła, nie zeszliżnęła się podczas stosunku seksualnego. I są narażeni na alergię na lateks/kauczuk. Lateks jest zwykle dość gruby, co może być odczuwane podczas stosunku, prezerwatywy zmniejszają intensywność doznań seksualnych, u niektórych mężczyzn może być także przyczyną zaburzeń wzwodu. Prezerwatywy często uczulają i podrażniają ścianki pochwy. Inne środki antykoncepcyjne są nie mniej szkodliwe.

Zachęcam do rozmów z nastolatkami. Wiedza o powikłaniach, procentach i ryzyku ułatwi im dobre decyzje. Prawdziwa miłość cierpliwa jest, a oczekiwanie na spotkanie seksualne doskonali charakter, pozwala dojrzeć do małżeństwa. Złudne poczucie bezpieczeństwa kreowane przez reklamy i społeczne przyzwolenie na wczesne podejmowanie współżycia poza małżeństwem stwarza ryzyko bardzo wielu problemów medycznych: chorób wenerycznych, kiły, rzeżączki, AIDS, chłamydiozy i wtórnych poronień, zarażenia ludzkim brodawczakiem, prowokującym nowotwory szyjki macicy. Warto mówić młodzieży, że powstrzymanie się od współżycia w 100 procentach zabezpiecza przed chorobą weneryczną i niechcianą ciążą. Wstrzeźliwość bardzo pomaga we wzajemnym poznawaniu się, bo niezakłóconym zbyt silnymi doznaniem zmysłowymi.

Autorka jest lekarzem pediatrą

Rękopis św. Roberta Bellarina

nie tyle na ideach, ile na relacjach z filozofami, naukowcami i ich sumieniami, starając się utrzymać ich w Kościele katolickim – opowiada ks. Stevens.

O. dr Robert Danieluk SJ, historyk pracujący w archiwum Kurii Generalnej Towarzystwa Jezusowego w Rzymie, zwraca uwagę, że proces beatyfikacyjny podejmowano wielokrotnie, poczynając od śmierci kardynała aż do końca XIX w. Dopiero Benedykt XV (1914–1922) skutecznie wznowił procedurę beatyfikacyjną, choć sam nie doczekał jej uwieńczenia. Ostatecznie Pius XI (1922–1939) ogłosił Bellarina najpierw błogosławionym – 13 maja 1923 r., a następnie świętym – 29 czerwca 1930 r. Z kolei 17 września 1931 r., a więc równo 90 lat temu, nadał mu tytuł doktora Kościoła za wkład w rozwój doktryny katolickiej. – Beatyfikacja była wstrzymywana ze względów ideologicznych i politycznych. Istniał silny opór również wewnątrz Kościoła, a to ze względu na różne wra-

Boga. Z wielką radością oddawał się w skupieniu, spokoju i z prostotą modlitwie oraz kontemplacji Boga”. Zaznaczył, że dzieło świętego „Kontrowersje” wciąż jest istotnym punktem odniesienia dla katolickiej eklezjologii w kwestiach dotyczących objawienia, natury Kościoła, sakramentów i antropologii teologicznej. Papież dostrzegł, że z „Ćwiczeń duchownych” św. Ignacego Bellarmin czerpał rady dotyczące przekazywania ludziom najprostszym w głęboki sposób piękna tajemnic wiary. W dziele „De ascensione mentis in Deum” św. Robert napisał: „jeśli masz mądrość, rozumiesz, że zostałeś stworzony na chwałę Boga i dla twojego wiecznego zbawienia. Taki jest twój cel, to jest ośrodkiem twojej duszy, to jest skarbem twojego serca. Dlatego jako twoje prawdziwe dobro miej w poważaniu to, co cię wiedzie do celu, a za prawdziwe zło uważaj wszystko, co cię od niego oddala”.

Emocje w języku

dr hab. Tomasz Korpysz

Wartościowanie i emocjonalność są nierozdzielnie związane z ludzkim porozumiewaniem się. Tocząc z kimś rozmowę, bardzo często chcemy przecież nie tyle po prostu o czymś rozmówcę poinformować, ile raczej wyrazić swoje lub opisać czyjeś uczucia oraz poddać coś ocenie. Chociaż zatem, nierzadko z niepokojem, mówi się o emocjach w języku, problemem nie jest sama obecność emocjonalnych elementów językowych w wypowiedziach. Problemem jest to, jakie są te emocje, jak wiele ich jest oraz w jaki sposób i w jakim celu są wyrażane.

Językowe środki służące do wyrażania emocji można, ogólnie rzecz biorąc, podzielić na dwa typy. Pierwszy stanowią te, które są systemowe, skonwencjonalizowane, tzn. na stałe, niezależnie od kontekstu, można im przypisać określone emocje i wartościowanie. Rzecz jasna, mówiąc „na stałe”, mam na myśli stan współczesny polszczyzny, wyrazy zmieniają bowiem nie tylko znaczenia (o czym już na tych łamach pisałem), lecz także wartościowanie i nacechowanie emocjonalne oraz stylistyczne. Wystarczy przypomnieć, że dziś neutralny rzeczownik kobieta pierwotnie był obraźliwy, ponieważ ściśle wiązał się z podstawowym rzeczownikiem *kob*, który oznaczał tyle, co ‘chlew’.

Wróćmy do systemowych sposobów wyrażania emocji w języku. Pierwsza ich grupa to środki fleksyjne, czyli związane z odmianą wyrazów, np. końcówka -y (-i) w niektórych rzeczownikach osobowych, typu: chuligany, chłopcy, ministry, czy też charakterystyczna dla języka propagandy politycznej PRL-u, niestety wciąż się pojawiająca w mediach forma liczby mnogiej wybranych osobowych nazw własnych, typu: Michniki i Kuronie.

Druga grupa to środki słowotwórcze, czyli niektóre sposoby tworzenia nowych słów, zwłaszcza formanty, np. -isko, -yl, -ydło, -unia, tworzące wyrazy pochodne typu psisko, babsztyl, sztuczydło, babunia itp.

Grupa trzecia to środki składniowe, związane z budową zdania, np. szyk wyrazów, zdania pytające i wykrzyknikowe czy niektóre specyficzne struktury składniowe, choćby powtórzenia w rodzaju pięknie, pięknie...

Wśród skonwencjonalizowanych środków wyrażających emocje wymienia się także środki zewnątrzjęzykowe, czyli znaki interpunkcyjne (przede wszystkim wykrzyknik, znak zapytania oraz wielokropek) oraz sposób zapisu (np. wielkość i krój czcionek).

Poza wymienionymi wyżej, w wypowiedziach bardzo często stosujemy niesystemowe środki wyrażania emocji, które są dobrane, zależą od konkretnego kontekstu i to na jego potrzeby przyjmują określone nacechowanie. Można tu wymienić przede wszystkim różnego rodzaju tropy: metafory, porównania, symbole, eufemizmy, ironię itp.

Osobną grupę stanowią podstawowe językowe nośniki emocji, czyli niektóre wyrazy, ale to już materiał na osobny tekst.

Wkład własny

Edyta
Pisarczyk-Kulon

Na publikację w „Dzienniku Ustaw” czeka

ustawa o gwarantowanym kredycie mieszkaniowym. Zabezpieczy ona gwarancje dla osób, które nie mają środków na wkład własny i tym samym nie mogą starać się o kredyt hipoteczny na zakup mieszkania. A także wesprze rodziny z dziećmi, które chcą zakupić mieszkanie albo wybudować dom. O kredyt gwarantowany kredytobiorcy będą mogli starać się po sześciu miesiącach od dnia wejścia w życie ustawy.

Osoby, które ubiegają się o kredyt na zakup lub budowę mieszkania, będą mogły starać się o objęcie gwarancją spłaty części kredytu, finansującej

wkład własny, jaki byłby wymagany na ogólnych zasadach od kredytobiorcy. Kredyt z gwarancją spłaty wkładu własnego otrzyma pełnoletnia osoba fizyczna zamieszkała w Polsce lub będąca obywatelem polskim lub prowadząca gospodarstwo domowe i zaciągająca ten kredyt wspólnie z obywatelem polskim.

Do udzielania gwarantowanych kredytów mieszkaniowych uprawniony będzie wyłącznie bank, który podpisze umowę z Bankiem Gospodarstwa Krajowego. Kredyt będzie udzielany w walucie polskiej, a minimalny okres spłaty kredytu wynosi 15 lat. Kwoty z kredytu będą mogły być przeznaczone na nabycie prawa własności lokalu mieszkalnego albo domu jed-

norodzinne lub wkładu budowlanego w spółdzielni mieszkaniowej, budowę domu jednorodzinnego, w tym sfinansowanie nabycia prawa własności nieruchomości grunтовой lub jej części w celu realizacji budowy takiego domu, a także na koszty wykonania budowanego domu jednorodzinnego.

Osoby wchodzące w skład gospodarstwa domowego kredytobiorcy nie mogą być właścicielami lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz nie mogą mieć współdzielczego prawa do takiego lokalu lub domu. O kredyt nie będą mogły ubiegać się osoby, które dokonały darowizny nieruchomości w okresie pięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o kredyt, a beneficjentami tego przeniesienia były osoby korzystające ze zwolnienia od podatku z tytułu darowizny (I i II grupa podatkowa). Dru-

gie ograniczenie dotyczy członków rodziny, którzy korzystają lub korzystali z innego gwarantowanego kredytu mieszkaniowego.

Rodziny mające co najmniej dwoje dzieci będą mogły uzyskać gwarantowany kredyt mieszkaniowy także w przypadku posiadania mieszkania, przy czym nie więcej niż jednego.

Drugim celem jest dokonywanie na rzecz kredytobiorcy tzw. „spłat rodzinnych” jako formy wsparcia kredytobiorcy gwarantowanego kredytu mieszkaniowego. Spłata rodzinna jest stosowana wyłącznie w odniesieniu do kredytu w części wkładu własnego. W przypadku powiększenia rodziny w trakcie trwania umowy kredytu gwarantowanego kredytobiorca może wystąpić o wsparcie w spłacie kredytu w wysokości uzależnionej od liczby dzieci: 20 000 zł lub 60 000 zł.

Autorka jest radcą prawnym

foto: PAP/EPA/Vincent Jamnik

ŁATWO NIE BĘDZIE

Mariusz Jankowski

Oddech ulgi musiał się pojawić u kibiców dobrze życzących piłkarskiej reprezentacji Polski. Ulżyło wszystkim mającym nadzieję na udział białoczerwonych w przyszłorocznym mundialu. W losowaniu marcowych baraży uniknęliśmy dwóch potęg: Włoch i Portugalii. To bez dwóch zdań powód do zadowolenia.

Los był łaskawy, ale droga na mistrzostwa świata wciąż jest wyboista. Wystarczy szybkie spojrzenie na trójkę rywali. W półfinale zagramy z Rosją. Drużyną, która rozczarowała na Euro, ale później zmieniła trenera. Walerij Karpin skonsolidował zespół i Rosjanie byli o krok od bezpośredniego awansu na mundial. Decydujący mecz, rozgrywany w strugach deszczu, przegrali w Chorwacji po pechowej samobójczej bramce. Rosja to dziś zespół wyżej notowany od Polski. Potrafiący świetnie bronić i mający kilku kreatywnych piłkarzy. Historia też przemawia za naszymi rywalami. Do tej pory nigdy nie wygraliśmy meczu w Związku Radzieckim lub w Rosji. Nic dodać, nic ująć. Jeśli jednak tę serię uda się przełamać i trafimy na Szwedów, to... łatwiej na pewno nie będzie. Od 1991 r. czekamy na wygraną nad ekipą Trzech Koron. Na ostatnich mistrzostwach Europy znów boleśnie przekonaliśmy się o tym, że Szwecja zwyczajnie nam nie leży. W marcu historia się powtórzy? Być może nie będzie takiej okazji. Stanie się tak, jeśli w półfinale Szwedów ograją Czesi. Nasi południowi sąsiedzi zagraли kilka świetnych spotkań na mistrzostwach Europy, jesień mieli jednak średnią. Ale w piłkę grać na pewno potrafią. I są zespołem dłużej budowanym niż Polska, a to może mieć wielkie znaczenie.

Wczesną wiosną o awans nie będzie więc łatwo, tym bardziej że o wszystkim zdecydują pojedyncze mecze. Nikt nie da nam szansy na poprawkę w rewanżu. Dlatego reprezentacja Polski musi być świetnie przygotowana. Musi też stanowić monolit. Szczególnie jeśli chodzi o grę defensywną. Pod wodzą Paulo Sousy ta drużyna pokazała już dobre oblicze – w spotkaniach z Hiszpanią oraz Anglią. Oba zremisowane, ale – co ważne – oba wybiegane, wywalczone, wyszarpane. W trakcie tych meczów czuć było wielką wolę walki, ogromną ambicję oraz determinację. Wiem, wiem, wiem. To brzmi jak banał. Bo te cechy kadra powinna pokazywać zawsze. Powinna. Ale nie pokazuje. W spotkaniach barażowych Polacy muszą jednak być jak jeden silny organizm. Tylko w ten sposób będą w stanie zrobić dwa ostatnie kroki na mundial. Awans jest w naszym zasięgu. Trzeba go jednak wyrwać rywalom, którzy potrafią grać z białoczerwonymi.

Autor jest dziennikarzem TVP

Wywalczyły kwalifikację

Szczyście sprzyjało Polkom podczas zawodów Pucharu Świata w łyżwiarstwie szybkim w Dodrechcie. Choć biegi nie ułożyły się najlepiej, po dyskwalifikacji drużyny z Chin reprezentacja Polski ostatecznie zajęła siódmą pozycję w finale B w rywalizacji drużynowej, która dała zawodniczkom kwalifikację na igrzyska olimpijskie w Pekinie.

Początek pod górkę

foto: PAP/EPA/Kimmo Brandt

Duże trudności na początku sezonu odnotowuje reprezentacja Polski w skokach narciarskich. W sobotnim konkursie w fińskiej Ruce Kamil Stoch w drugiej serii osiągnął ósmą pozycję, a Piotr Żyła znalazł się w trzeciej dziesiątce. Tym razem zwycięstwo świętował Japończyk Ryoyu Kobayashi, którego następnego dnia wykluczono z konkursu ze względu na pozytywny test na koronawirusa.

Fenomenalna niedziela

foto: facebook.com/bocciaipolska

„Mazurek Dąbrowskiego” zabrzmiał podczas ostatniego dnia rozgrywek indywidualnych mistrzostw Europy w boccii. Po tytuł mistrzyni sięgnęła w Sewilli Edyta Owczarz, a srebrny medal wywalczyła Kinga Koza. Boccia to dyscyplina paraolimpijska, którą mogą uprawiać osoby z nawet najcięższymi dysfunkcjami. W tegorocznych mistrzostwach wśród ponad 130 zawodników rywalizowało czworo Polaków.

Krótką przygodą

Rywalizację w mistrzostwach świata w Houston zakończyli polscy tenisiści stołowi. W trzeciej rundzie gry pojedynczej z turniejem pożegnał się Jakub Dyjas, a z singla kobiet odpadły także Natalia Partyka i Anna Węgrzyn. Polakom nie powiodło się również w grze podwójnej ani w mikście.

foto: PAP/EPA/Leslie Plaza Johnson

Koszykarskie turbulencje

Reprezentacja Polski w koszykówce zaliczyła drugą porażkę na drodze eliminacji do mistrzostw świata 2023, tym razem białoczerwoni ulegli Niemcom (69:72). Na parkiecie z powodu kontuzji zabrakło Mateusza Ponitki. W innym meczu grupy D Izrael pokonał Estonię (79:69). Kolejne spotkania Polacy rozegrają w lutym 2022 r.

foto: PAP/Wojtek Jargilo

SŁONY PREZENT

Barbara Wiśniowska

Nie dajesz dzieciom słodczy? Na mikołajki nie dasz? To tylko raz w roku! – bulwersowały się ciotce.

Raz w roku? A urodziny własne, rodzeństwa, dziadków, cioć i każdego dziecka z dwudziestoosobowej klasy, czekoladowe medale za zawody sportowe, Dzień Dziecka, Wigilia... i kalendarz adwentowy.

Daję słodczy najwyższej jakości, a nie cukierki z uczulającymi barwnikami i alkoholem. Chcę decydować, kiedy i ile moje skarby pochłaniają cukru.

Do podobnego wniosku doszła Zuzanna Wędołowska – dietetyczka, psycholożka, blogerka. Od pięciu lat prowadzi w internecie akcję „Całkiem niesłodki prezent”.

– Słodczy powinniśmy jeść z umiarem i tego warto nauczyć dzieci – tłumaczy działaczka. – Mam przeczucie, że na cukier jest mniej

scie w diecie, ale tego miejsca jest mało, a słodczy bardzo dużo. Przeciętne dziecko w Polsce zjada dziennie 95 g cukru. Dodatkowo dzieci dostają te słodczy w emocjonalnych momentach. To prawdziwy problem, bo okazujemy w ten sposób uczucia, o których trudno nam mówić, i tego samego uczymy najmłodszych. Słodczy w formie nagrody, prezentu, kiedy chcemy okazać miłość, uczą, że jedzenie jest sposobem na radzenie sobie z emocjami, a to nie jest najlepszy nawyk na przyszłość. Twoje dziecko może jeść słodczy... ale czy na pewno musi utożsamiać je z miłością? Jedzenie emocjonalne, pocieszanie się tabliczką czekolady, objadanie się w stresie – to ważne czynniki ryzyka rozwoju zaburzeń odżywiania, w tym nadwagi i otyłości.

Włączmy się w akcję. Wydrukujmy listę pomysłów na

fol. Barbara Wiśniowska

SŁONE CIASTECZKA

Składniki: 400 g twarogu ■ 500 g mąki gryczanej ■ 180 g oleju ■ łyżeczka soli ■ paczuska kminku lub innych ziół

Sposób przygotowania: Wszystkie składniki dokładnie mieszamy. Surowe ciasto powinno być zwarte, ale nie przyklejać się do palców. Walkujemy i wykrawamy ciasteczka. Pieczemy 15 minut w 180 stopniach.

niesłodkie prezenty www.cu-stream.com/nieslodki-prezent i wręczmy ją dziadkom albo szkolnej radzie rodziców, która właśnie planuje świąteczne pacuszki. Możemy też pobrać plakat, ulotki, pozostawić je w przedszkolu i aptece.

Ja umówiłam się z ciotkami, że przynoszą nam brzoskwinie albo orzeszki laskowe, a dla gości piekę słone ciasteczka. Nie mogą się im oprzeć.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – duży chrząszcz
- 1 G – stolica Japonii
- 2 E – stary las iglasty
- 3 A – elektroda dodatnia
- 3 G – konopie z manili
- 6 A – opalone drzewo
- 6 H – nawał pracy
- 8 C – flaga na okręcie
- 9 A – czarna śmierć
- 9 G – burzył mury
- 10 E – dalszy plan
- 11 A – polskie miasto
- 11 G – dawne dzieje

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – baśniowa istota
- C 1 – stare żelastwo
- C 8 – protest załogi
- D 3 – obraz graficzny
- E 1 – dawne liczydło
- E 8 – pakt militarny
- F 4 – pełen kwiatów
- G 1 – sieć rybacka
- G 8 – ogół wartości
- H 3 – ukraiński instrument
- I 1 – nasza ojczyzna
- I 8 – pieśń operowa
- K 1 – założenie kabli

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 17 grudnia na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.10 Klan (3895); **05.30** Klan (3896); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojko-polskie.pl; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Msza Święta z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (230); **09.00** Las bliżej nas (39); **09.25** Fascynująca Szwajcaria: Gryzonie zimą; **09.50** Weterynarze z sercem; **10.25** Kłasztorne smaki Remigiusza Rączki; **10.55** Słowo na niedzielę; **11.00** Msza Święta z Jasnej Góry; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Aniol Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim; **13.15** BBC w Jedynce: Era przyrody. Przebudzenie; **14.15** Z pamięci; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (200); **15.50** Skoki narciarskie – Puchar Świata, Wisła – konkurs indywidualny (studio); **15.55** Puchar Świata, Wisła – konkurs indywidualny; **17.00** Teleexpress; **17.05** Puchar Świata, Wisła – konkurs indywidualny; **18.00** #Murem za polskim murem; **19.40** Wiadomości; **20.15** Pogoda; **20.25** Wojenne dziewczyny (52) – serial TVP; **21.25** Rolnik szuka żony – reality show; **22.25** Szczyt Cyfryzacji ONZ w Katowicach – kulisy; **22.35** #Murem za polskim murem; **00.30** Cudowny chłopak – film obyczajowy, Hongkong/USA 2017, reż.: Stephen Chbosky, wyk.: Julia Roberts, Owen Wilson, Jacob Tremblay, Izabela Vidovic, Mark Dozlaw; **02.30** Prowokacja – film sensacyjny, USA 2005; **04.10** Film dokumentalny; **04.55** Z pamięci: Zofia Szczucka cz. 2; **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2524) – serial obyczajowy TVP, reż.: Grzegorz Dębski, wyk.: Andrzej Michalski, Mateusz Burdach, Magdalena Żak, Konrad Skolimowski, Orina Krajewska, Grażyna Brodzińska, Alessandro Curti, Sławomira Łozińska; **06.25** Barwy szczęścia (2525) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1618) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda-flesz; **10.30** Zaczynaj od zdrowia; **11.10** The Voice of Poland – LIVE FINAŁ (18); **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022: Irena Jarocka – widowisko muzyczne; **16.15** 58. KFPP w Opolu – Krzysztof Krawczyk. Ostatni raz zatańczysz ze mną; **17.05** Lajki; **17.30** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.25** Na sygnale (343) – serial fabularny; **18.50** Na sygnale (344) – serial fabularny; **19.20** Rodzinka.pl (229) – serial TVP; **20.00** Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy; **21.05** Postaw na milion – teleturniej; **22.05** Zniewolona (19) – serial kostiumowy, Ukraina 2019; **23.05** Zniewolona (20) – serial kostiumowy, Ukraina 2019; **00.05** Kino bez granic – Złota dama – film fabularny, Wielka Brytania 2015, reż.: Simon Curtis, wyk.: Helen Mirren, Ryan Reynolds, Daniel Bruhl; **02.05** Przygoda na Mariensztacie – komedia, reż.: Leonard Buczkowski, wyk.: Lidia Korsakówna, Tadeusz Śmiałek, Adam Mikołajewski, Tadeusz Kondrat; **03.45** Bikini Blue – dramat, reż.: Jarosław Marszewski, wyk.: Lianne Harvey, Tomasz Kot, Lech Mackiewicz, Ruby Bentall; **05.10** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek; **06.24** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Serwis Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Wronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Serwis Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Serwis Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.04** Teleexpress Extra; **17.19** Teleexpress na deser; **17.45** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości; **19.40** Wiadomości; **20.08** Gość Wiadomości; **20.23** Minęła 20ta; **21.00** W pełnym świetle; **21.30** Serwis Info Wieczór weekend; **21.42** Pogoda; **21.50** Strefa starcia; **23.00** INFO Wieczór; **23.55** Serwis Info Wieczór weekend; **00.03** Wiadomości; **00.31** Gość Wiadomości; **00.58** Pogoda; **01.07** Wronicza 17; **02.10** INFO V4+; **02.26** Teleexpress; **02.41** Teleexpress Extra; **03.00** Serwis dla Polonii; **03.21** Pogoda; **03.25** Filmy Dokumentalne TVP INFO; **04.20** Filmy Dokumentalne TVP INFO; **05.13** Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Jutrzienka nadziei; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Wiadomości; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Podobni do ewangelicznego siewcy; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza Święta z Jasnej Góry – transmisja; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Cuda Jezusa; **11.35** Poznajemy Polskę; **11.50** Muzyczne chwile – program kulturalny; **12.20** Wieś – to też Polska – program publicystyczny; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.00** Święta Barbara; **16.00** Informacje dnia – magazyn informacyjny; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Maryja z Nazaretu w Jej Zwiastowaniu; **17.20** Muzyczne chwile – program kulturalny; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień; **19.30** Jesteśmy katolikami; **20.00** Informacje dnia; **20.20** Różaniec; **20.50** Święty na każdy dzień; **21.00** Apel Jasnogórski z Kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Retrospekcja; **21.45** Cierpliwa ufnosć; **22.50** Muzyczne chwile; **23.00** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **23.30** Tam, gdzie Bóg płacze; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 5 grudnia; **06.50** Biblia – Święty Paweł, cz. 3; **07.55** Paszporty Wolności. Wizytówki – Czesław Nowak (7); **08.00** Msza grekokatolicka; **08.55** Śladami strzelców konnych – film dok.; **09.20** Okrasa łamie przepisy; **10.55** Arrasów dzieje osobliwe; **11.25** Wojownicy czasu – Kawalkator, czyli jak ułożyć husarskiego konia; **12.05** Tajemnice włoskich miast – Neapol; **13.05** Opowieści o Yellowstone (2) – cykl dok.; **13.15** Wielka Brytania 2009; **13.55** W kotłach historii (29); **14.25** Ranczo Wilkowyje – komedia; **16.00** Nie taka prosta historia – Bridgertonowie; **16.30** Giganci historii; **17.20** Żywy sarmacki (13); **17.45** Quo vadis? (1); **18.35** Paszporty Wolności: Czesław Nowak; **18.55** Władysław Szpilman 1911–2000 – własnymi słowami – film dok.; **20.00** Bunt barbarzyńców (7); **20.55** Prywatna wojna Murphy'ego – USA 1971; **22.50** Dynastia Tudorów IV (6) – serial; **23.55** Paszporty Wolności. Wizytówki – Czesław Nowak; **24.00** Przemyśl – złamane marzenia – film dok.; **01.15** Szerokie tory; **01.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Piosenki Władysława Szpilmana – widowisko; **07.40** Co dalej?; **08.10** Budzik – film anim.; **08.20** Smok i muzyka – film anim.; **08.30** Orkiestra – film; **08.50** Pan Tadeusz – spektakl teatralny; **10.00** Kobieta za ladą (8); **11.00** Słodka Irma – komedia; **13.25** Trzeci punkt widzenia; **14.00** Jak się pozbyć czarnego kota – komedia; **15.30** Muzyka Skalnego Podhala; **15.40** Barbara Hannigan. Crazy Girl Crazy; **17.15** Niedziela z... twórczością Marka Grechuty; **18.05** Niedziela z... – Szalona lokomotywa – film dok.; **18.30** Niedziela z... – Złote przeboje; **19.30** Niedziela z... – Niepewność, czyli spotkanie z Markiem Grechutą; **20.00** Krzyk w ciemności – dramat; **22.10** AstorArte – koncert; **23.10** Trzeci punkt widzenia; **23.40** Djam – dramat; **24.15** Kilka słów – film anim.; **01.35** Klub seniora – film anim.; **01.40** Nerwowe życie kosmosu – film anim.; **02.00** Maria Antonina – film kostiumowy; **04.10** Muzyka Skalnego Podhala; **04.25** Legendy Rocka: Ray Charles – cykl dok.; **05.00** Legendy Rocka: The Band – cykl dok.; **05.40** Tele-dyski; **05.52** Zakończenie dnia

TVN

05.10 Uwaga!; **05.25** Ukryta prawda (857); **06.15** Kuchenne rewolucje 6 (3); **07.15** Nowa Maja w ogrodzie 5 (5); **07.45** Akademia ogrodnika (5); **07.50** Zaplanuj długie życie (20); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Kobieta na krańcu świata 13 (6); **12.05** Co za tydzień; **12.35** Kolekcja smaków 2 (5); **13.10** Budując marzenia (6); **13.45** Bociany – komedia, USA 2016, reż.: Nicholas Stoller, Doug Sweetland, wyk.: Andy Samberg, Katie Crown, Kelsey Grammer, Jennifer Aniston; **15.30** Kuchenne rewolucje 23 (13); **16.30** Totalne remonty Szlagowskiej 3 (7); **17.30** Lego Masters 2 (5); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kroniki Pucharu Świata w skokach narciarskich (6); **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.05** Master Chef 10 (14); **21.45** Miami Vice – film sensacyjny, USA/Niemcy 2006, reż.: Michael Mann, wyk.: Colin Farrell, Jamie Foxx, Gong Li, Naomi Harris; **00.15** Pacific Rim: Rebelia – film, USA/Wielka Brytania/Chiny/Japonia 2018, reż.: Steven S. DeKnight, wyk.: John Boyega, Scott Eastwood, Callee Spaeny; **02.40** Kuchenne rewolucje 23 (14); **03.45** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.50** Zakochany Madagaskar – film anim., USA 2013, reż.: Soren David; **08.20** Poda Shrek – film anim.; **08.55** Artur i Minimiki 3. Dwa światy – film, Francja 2010, reż.: Luc Besson, wyk.: Freddie Highmore, Cooper Daniels, Mia Farrow; **11.05** Piorn – komedia, USA 2008, reż.: Byron Howard, Chris Williams; **13.20** Czarnowica 2 – USA/Wielka Brytania/Kanada 2019, reż.: Joachim Ronning, wyk.: Harris Dickinson, Chiwetel Ejiofor, Elle Fanning, Angelina Jolie, Michelle Pfeiffer; **15.55** Sami swoi – komedia, Polska 1967, reż.: Sylwester Chęciński; **17.40** Nasz Nowy Dom – odcinek specjalny; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (421); **20.00** RYJEK 25 lat – Koncert Jubileuszowy (1); **22.35** Faceti w czerni – komedia s.f., USA 1997, reż.: Barry Sonnenfeld, wyk.: Tommy Lee Jones, Will Smith, Linda Fiorentino; **00.50** Gwiezdne wojny: Część V – Imperium kontratakuje – film s.f.; **03.40** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy (5308); **05.25** Teleszkapy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (533); **06.05** Elif (1104); **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (113); **09.35** Komisarz Alex (167); **10.30** Ojciec Mateusz (240); **11.25** Kasta – Nowe życie – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Czołówka. Natura w Jedyńce; **12.55** Natura w Jedyńce – Fascynująca Szwajcaria – Rzeka Aare – cykl dokumentalny; **13.25** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **14.00** Elif (1105) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (534) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.20** Koncert Mikołajkowy – Gwiazdy Dzieciom – koncert; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM!

20.30 Leśniczówka (452)

21.00 Skrzydła umysłu – koncert z okazji Szczytu Cyfrowego ONZ IGF 2021 w Polsce – widowisko

22.40 Świat bez fikcji: Bhutan, dyktatura szczęścia – film dokumentalny, Francja 2020

23.45 Wymarzony – film fabularny, USA 2013, reż.: Kat Coiro, wyk.: Justin Long, Keir O'Donnell, Evan Rachel Wood, Sienna Miller

01.30 Archiwista (13) – serial TVP

02.25 Oficer (13) – serial TVP

03.30 Drony – dobrodziejstwo czy zagrożenie? – film dokumentalny, Wielka Brytania 2019

04.35 Notacje: Joanna Sobolewska-Pyz – cykl dokumentalny

04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (807); **06.20** Bosco Boys; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (180) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2525) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (237) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.30** Szczyt Cyfryzacji ONZ w Katowicach – kulisy; **14.35** Na sygnale (61) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (13) – serial obyczajowy, Niemcy 2020; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.05** Szczyt Cyfryzacji ONZ w Katowicach – kulisy; **17.15** Miłość i przeznaczenie (2) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (238) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2525) – serial obyczajowy TVP

20.10 Barwy szczęścia (2526) – serial obyczajowy TVP

20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”

20.55 M jak miłość (1619) – serial TVP

21.40 Koncert Mikołajkowy – Gwiazdy Dzieciom – koncert

23.30 Dowłatow – film fabularny, Rosja/Polska/Serbia 2018, reż.: Aleksey German, wyk.: Milan Maric, Danila Kozlovsky

01.50 O mnie się nie martw (6) – serial komediowy TVP

02.50 Złota dama – film fabularny, Wielka Brytania 2015, reż.: Simon Curtis, wyk.: Helen Mirren, Ryan Reynolds, Daniel Bruhl, Katie Holmes, Charles Dance

04.45 Rodzinka.pl – serial TVP

05.20 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.25 Serwis Info Wieczór

21.41 Pogoda

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 INFO Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

01.00 Minęła 20

01.55 W tyle wizji

02.30 Serwis Info Wieczór

02.35 W tyle wizji Extra

03.00 Serwis dla Polonii

03.20 Nie da się ukryć

03.43 Filmy Dokumentalne TVP INFO

05.20 Agrobiznes

05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Siudem dni w Utopii; **07.05** Lodowa podróż; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo życia; **09.30** Jesteśmy katolikami; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** **Aniol Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Święty Mikołaj – historia prawdziwa; **15.25** Prawda znalazła swój dom; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Nie Przelewaj; **16.55** Świądkowie; **17.25** Muzyczne chwile; **17.30** Natura obiektywnie; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Aniol Pański**

18.05 Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończone

19.25 Święty na każdy dzień

19.30 Mikołaj – chłopiec, który został świętym

20.00 Informacje dnia

20.20 **Różaniec**

20.50 Myśląc Ojczyzna

21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Wiedzenia

22.00 Mojesz – 10 przykazań

22.45 Odrobie na trudne czasy

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 6 grudnia; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1994; **07.15** Paszporty Wolności: Stanisław Fudakowski; **07.20** Czas honoru (46); **08.15** Ex Libris; **08.40** Między Sierpniem a Miotem – film dok.; **09.25** Wojna w eterze; **09.35** Sensacje XX wieku: Tajemnica Barbarossy, cz. 1; **10.00** Sensacje XX wieku: Tajemnica Barbarossy, cz. 2; **10.30** Wyprawa przez Wielki Kanion (1) – serial dok.; **11.25** Ekspertyza; **11.55** Dickensada (8); **12.50** Przypadki barona Munchausena – film przygodowy; **15.05** Opowieści o Yellowstone (2) – cykl dok.; **16.05** Opowieści dziewczęce – film dok.; **17.15** Flesz historii; **17.35** Było, nie minęło; **18.05** O roku ów (14); **18.35** Czas honoru (47); **19.30** Paszporty Wolności: Stanisław Fudakowski; **19.50** Egipt Tutanchamona i Ramzesa II; **22.25** Spór o historię; **23.05** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (5) – serial dok.; **24.00** Paszporty Wolności; **00.10** Śladami Eskulapa; **00.40** Polska Kronika Filmowa 1990; **00.55** Było, nie minęło; **01.25** Sensacje XX wieku; **01.50** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.15** Nie maruj jedzenia – film dok., Australia 2018, reż.: Dan Goldberg; **09.30** Kurara – dramat, Japonia 2017, reż.: Takao Kato, wyk.: Aoi Miyazaki, Hiroki Miyake, Ryuthei Matsuda, Kimiko Yo; **11.00** Siedlisko (7); **12.00** Siedlisko (8); **13.30** Skrzypce – film anim., Izrael 2018; **13.45** Reżyserzy: Anthony Mann – cykl dok.; **14.45** Skowronki na uwięzi – komedia, Czechosłowacja 1969; **16.25** Obraz – film anim., Belgia/Francja 2011; **17.55** Urodzeni artyści: Zofia i Magdalena Forteckie; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Nędznicy (3) – serial kostiumowy, Wielka Brytania 2018; **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Najczystszy jest popiół – Chiny, Francja, Japonia 2018; **22.20** Kronos; **23.05** Panorama kina polskiego: Ulaskawienie; **00.55** Scena muzyczna – AstorArte – koncert; **01.55** Krzyk w ciemności – dramat, Australia/USA 1988, reż.: Fred Schepisi, wyk.: Meryl Streep, Sam Neill, Dorothy Alison; **04.05** Toulouse-Lautrec, wolny duch Paryża – film dok.; **05.15** Afisz kulturalny ekstra; **05.30** Zakończenie dnia

TVN

05.10 Uwaga!; **05.25** Nowa Maja w ogrodzie 5 (6); **05.50** Akademia ogrodnika (6); **06.00** Ukryta prawda (1097); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (4); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Mile wieści 2 (3); **11.45** Ukryta prawda (1347); **12.50** Tajemnice miłości (66); **13.55** Ukryta prawda (1098); **14.55** Ukryta prawda (895); **15.55** Kuchenne rewolucje 19 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (67); **18.00** Ukryta prawda (1348); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (21); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku (15); **20.15** Na Wspólnej (3335) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (421); **21.35** Totalne remonty Szczęśliwej 3 (8); **22.40** Nieobecni (8) – serial, Polska; **23.40** Nieznajomi: Ofiarowanie – horror, USA/Wielka Brytania 2018, reż.: Johannes Roberts, wyk.: Christina Hendricks, Martin Henderson, Bailee Madison, Lewis Pullman; **01.25** Co za tydzień; **02.00** Uprawdżona (8) – serial, USA; **02.55** Uwaga!; **03.15** Noc Magii; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (527); **09.10** Malanowski i Partnerzy (528); **09.40** Sekrety rodziny (98); **10.40** Dlaczego ja? (600); **11.40** Gliniarze (121); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (907); **14.40** Dlaczego ja? (666); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (489); **17.00** Gliniarze (299); **18.00** Pierwsza miłość (3317); **18.45** Mikołajkowy Blok Reklamowy 2021; **18.55** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Fundacja Polsat 25 lat. Jesteśmy dla dzieci.; **21.45** Furia – thriller, reż.: Martin Campbell, wyk.: Mel Gibson, Danny Huston, Bojana Novakovic, Shawn Roberts, Ray Winstone; **00.05** Underworld: Przebudzenie – film s.f., USA/Kanada, 2012, reż.: Marilind Mans, Stein Björn, wyk.: Kate Beckinsale, Charles Dance, Michael Ealy; **02.00** Kabaretowa Ekstraklasa; **02.10** Love Island. Wyspa miłości (109); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (110); **04.40** Disco Grammy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (534); **06.10** Elif (1105); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (114); **09.35** Komisarz Alex (168); **10.30** Ojciec Mateusz (241); **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Czołówka BBC w Jedyńce; **12.50** BBC w Jedyńce: Era przyrody Część 1. Przebudzenie – film dokumentalny; **13.45** Tyłówka BBC w Jedyńce; **14.00** Elif (1106) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (535) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3897) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (453)
20.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
21.05 Pełny obraz – cykl dokumentalny
21.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
23.00 Ocaleni – reality show
00.05 Magazyn Śledczy Anity Gargas
00.45 Kodeks zbrodni – film fabularny, USA 1998, reż.: Bret Michaels, wyk.: Charlie Sheen, Martin Sheen
02.25 Strażacy (13) – Zanim będzie za późno – serial TVP
03.20 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.25 Ciemna strona smartfonów – film dokumentalny, Wielka Brytania 2018
05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (808) – serial TVP; **06.25** Liturgia św. Jakuba – historia i ryt; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (181) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęcia (2526) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (238) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (62) – serial fabularny TVP; **15.05** Koło Fortuny extra – teleturniej; **15.10** Górscy ratownicy (132) – serial obyczajowy, Niemcy 2020; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (3) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (239) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęcia (2526) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęcia (2527) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1620) – serial TVP
21.55 Zniewolona (21) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
22.55 Zniewolona (22) – serial kostiumowy, Ukraina 2019
23.55 Ludzkie historie – Wieża elfów – film dokumentalny
01.05 Ziarno prawdy – film kryminalny, Polska 2015, reż.: Borys Lankosz, wyk.: Robert Więckiewicz, Jerzy Trela, Madalena Walach, Aleksandra Hamkało, Krzysztof Pieczyński, Andrzej Zieliński
03.05 Dowlatów – film fabularny, reż.: Aleksey German, wyk.: Milan Maric, Danila Kozlovsky, Helena Sujacka
05.10 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.10 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.16 Rock Rachon
04.00 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.52 wojsko-polskie.pl
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Wiara czyni cuda; **07.05** Liturgia gregoriańska; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Muzyczne chwile; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.30** Historia krzyża na Tarnicy; **09.55** Kolory Świętości; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.10** Restauracja; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Śladami apostoła Pawła; **15.20** Misja Szczecin-Kipsing; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Przez Sport do Wojska; **16.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.00** Głos z Brukseli; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań Żołnierzem RP; **17.45** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończzone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Każdy maluch to potrafi
19.45 Modlitwa z telefontycznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
22.55 Obyś był zimny albo gorący
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 7 grudnia; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1990; **07.15** Paszporty Wolności: Wojciech Skowron; **07.20** Czas honoru (47); **08.15** Flesz historii; **08.35** ROK 1981. Kalendarium; **08.40** Opowieści dziewczęce – film dok.; **09.45** Prasa donosi; **09.55** Sensacje XX wieku: Krew, miłość, zdrada; **10.45** Baśka – film dok.; **11.25** O roku ów (14); **12.00** Dickensia (9); **12.50** A więc wojna! Niezapomniane kadry – film dok.; **14.05** Dzieje człowieka ubranego – Spodnie; **14.40** Agatha Christie – niezwykła Królowa Zbrodni – cykl dok.; **16.30** Żywot sarmacki; **16.50** Nie taka prosta historia; **17.20** Prom 93.10 lat później; **18.35** Czas honoru (48); **19.30** Paszporty Wolności: Wojciech Skowron; **19.45** Wojna w eterze; **19.55** Pearl Harbor – film dok.; **20.55** Tajemnice Pakistanu (1) – serial dok.; **21.45** Prywatna wojna Murphy'ego; **23.30** Mata Hari (7); **00.25** Paszporty Wolności: Wojciech Skowron; **00.30** Polska Kronika Filmowa 1991; **00.45** Było, nie minęło; **01.15** Sensacje XX wieku; **02.10** Encyklopedia II wojny światowej; **02.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.25** Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Urodzeni artyści; **09.00** Paryż. Śladami Chopina; **09.30** Obraz – film anim., Belgia, Francja 2011; **11.00** Siedlisko (9) – serial TVP; **12.00** Komediantka (1) – serial TVP; **13.30** Kwiaty w kosmosie – film dok., Japonia 2017; **14.30** Szatan z siódmej klasy – film fabularny; **16.30** Chce się żyć – film obyczajowy; **18.20** Muzyka Skalnego Podhala; **18.30** Co dalej?; **19.00** Nędznicy (4) – serial kostiumowy, Wielka Brytania 2018; **20.00** Kolacja na cztery ręce; **21.40** Portrety: Bogdan Janowski; **21.55** Maria Skłodowska-Curie – film biograficzny, Niemcy/Polska/Belgia/Francja 2017, reż.: Marie Noelle, wyk.: Karolina Gruszka, Charles Berling, Izabela Kuna, Daniel Olbrychski, Piotr Głowacki; **23.40** Co dalej?; **00.15** Młoda Polska; **01.00** Panorama kina polskiego: Ułaskawienie; **02.50** Portrety: Bogdan Janowski; **03.10** Historia małżeńska – film dok., Czechy 2017; **05.10** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1098); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1348); **12.50** Tajemnice miłości (67); **13.55** Ukryta prawda (1099); **14.55** Ukryta prawda (896); **15.55** Kuchenne rewolucje 19 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (68); **18.00** Ukryta prawda (1349); **19.00** Fakty – magazyn informacyjny; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (22); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3336) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (422); **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (14); **22.45** Superwizjer (1229); **23.25** Kuba Wojewódzki 15 (1) – talk-show; **00.25** Nieobecni (8) – serial, Polska; **01.30** Na granicy światów (5) – serial, USA/Wielka Brytania; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii (854); **04.15** Kto was tak urządził; **04.45** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (529); **09.10** Malanowski i Partnerzy (530); **09.40** Sekrety rodziny (99); **10.40** Dlaczego ja? (601); **11.40** Gliniarze (122); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (908); **14.40** Dlaczego ja? (667); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (490); **17.00** Gliniarze (300); **18.00** Pierwsza miłość (3318); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Węzień labiryntu: Próby ognia – film s.f., USA 2015, reż.: Ball Wes, wyk.: Gillen Aidan, Patricia Clarkson, Dexter Darden, Dylan O'Brien, Giancarlo; **22.55** Wilk – horror, USA 1994, reż.: Mike Nichols, wyk.: Jack Nicholson, Michelle Pfeiffer, James Spader, Kate Nelligan, Christopher Plummer; **01.45** Zastępca – thriller sensacyjny, USA/Rumunia 2006, reż.: Simon Fellows, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Adoti Razaaq, Derosa Warren, Julie Cox, Alan McKenna; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (111); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (535); **06.10** Elif (1106); **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (115) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (169) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (242) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedynce: Przystanek u pingwinów – film dokumentalny, Niemcy 2018; **14.00** Elif (1107) – serial; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (536) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? **17.55** Klan (3898); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.00** Pogoda **20.10** ALARM! **20.25** Leśniczówka (454) **20.55** Piłka nożna – Liga Mistrzów 2021 – 6. kolejka: Bayern Monachium – FC Barcelona **23.10** Historia bez tajemnic: Książę Karol – syn i dziedzic korony – film dokumentalny, Wielka Brytania 2018 **00.15** To nie ja zabiłam – film fabularny, Kanada 2017, reż.: Max McGuire, wyk.: Victoria Pratt, Christina Cox **01.50** Tajemnica Enigmy (1) – serial TVP **02.50** Bodo (1) – serial biograficzny **03.55** wojsko-polskie.pl **04.20** Terytoria **04.40** Notacje: Zofia Teliga-Mertens – cykl dokumentalny **04.55** Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (809) – serial TVP; **06.20** Pozyteczni.pl; **06.55** Familia – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (182) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2527) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (239) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (63) – serial fabularny TVP; **15.05** Koło Fortuny extra – teleturniej; **15.10** Górsy ratownicy (133) – serial obyczajowy, Niemcy 2020; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familia – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (4) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (240) – serial kostiumowy, Rosja 2013 **19.35** Barwy szczęścia (2527) – serial obyczajowy TVP **20.05** Barwy szczęścia (2528) – serial obyczajowy TVP **20.35** Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale **20.50** Na dobre i na złe (826) – serial TVP **21.55** Znielolona (23) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **22.55** Znielolona (24) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **23.55** Powiew miłości – film obyczajowy, USA 2018, reż.: Andrew Cy-mek, wyk.: Cindy Busby, Kevin McGarry, Sadie Munroe **01.35** Deep State: tajny układ (8) **02.45** Olimpiada w Tokio – cena bezpieczeństwa – film dokumentalny, Niemcy 2019 **03.50** Za marzenia (10) – serial TVP **04.50** Rodzinka.pl – serial komediowy TVP **05.15** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.25** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.56** Pogoda **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.40** INFO V4+ **03.00** Serwis dla Polonii **03.16** Pogoda **03.20** Nie da się ukryć **03.43** Filmy Dokumentalne TVP INFO **05.16** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Wizyta apostoła Jana Pawła II w Grocie; **06.10** Święty na każdy dzień; **06.15** Nie siedem, lecz siedemdziesiąt siedem; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Moja katolicka rodzina; **09.25** Kolory Świętości; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna z Watykanu; **11.00** Po co nam wykopaliska; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Kolory Świętości; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Oratorium o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny; **15.30** Albertynki; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia; **16.55** Święty na każdy dzień **17.00** XXX Rocznicą powstania Radia Maryja – transmisja nabożeństwa **20.00** Informacje dnia **20.20** **Różaniec** **20.50** Mysłąc Ojczyzna **21.00** **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja** **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Mojesz – 10 przykazań **22.50** Muzyczne chwile **23.10** Franciszek. Papież z Nowego Świata **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 8 grudnia; **06.55** Polska Kronika Filmowa 19917; **07.15** Paszporty Wolności: Kaczor; **07.25** Czas honoru (48); **08.15** Kuchnia dwudziestolecia; **08.50** Prom 93.10 lat później; **09.35** Wojna w eterze; **09.45** Sensacje XX wieku: Zamach na Lenina; **10.10** Sensacje XX wieku: Agonia; **10.35** Panie na zamku – film dok.; **12.00** Dickensia (10); **12.50** Tropiąc dinozaury – film dok.; **13.20** Tesla – film dok.; **14.20** Pearl Harbor (1) – film dok.; **15.15** Giganci historii; **16.15** Było, nie minęło; **16.40** Śladami Eskulapa; **17.05** Przeczytaj mi tę historię; **17.20** Paryż. Czas dokonany – film dok.; **18.15** Stan wojenny: od dramatu do grotesku; **18.40** Czas honoru (49); **19.30** Paszporty Wolności; **19.50** Flesz historii; **20.00** Wojna na pustyni: El Alamein (2) – serial dok.; **21.00** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (5) – serial dok.; **22.00** Ucieczka w kajdanach – film fab.; **23.45** Mata Hari (8); **00.35** Paszporty Wolności; **00.35** Polska Kronika Filmowa 1992; **00.50** Było, nie minęło; **01.20** Sensacje XX wieku; **02.15** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki teledyski; **08.00** Co dalej?; **08.30** Do dzieła; **08.45** Portrety: Bogdan Jankowski; **09.00** Chce się żyć – film obyczajowy, reż.: Maciej Pieprzyca, wyk.: Dawid Ogrodnik, Kamil Ktacz, Dorota Kolak, Arkadiusz Jakubik, Anna Nehrebecka, Katarzyna Zawadzka, Mikołaj Roznerski, Anna Karczmarczyk, Janusz Chabior; **11.00** Komediantka (2); **12.10** Komediantka (3); **13.30** Rzeczpospolita modernistyczna; **14.05** Tamte lata, tamte dni: Magdalena Zawadzka; **14.40** Chłopcy – film obyczajowy; **16.15** Riffi po sześćdziesiątce – komedia; **17.50** Mieszczenie żywe; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Nędznicy (5); **20.00** Pani Hyde – film fabularny; **21.45** Paryż. Śladami Chopina; **22.20** Szalom Bollywood – film dok.; **23.45** Jazz – Koncert na dwa fortepiany – utwory Fryderyka Chopina; **00.40** Informacje kulturalne; **01.15** Maria Skłodowska-Curie – film biograficzny; **03.05** Paryż. Śladami Chopina; **03.35** Winda na szafot – film fabularny; **05.15** Dzik – film krótkometrażowy; **05.40** Afisz kulturalny ekstra; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1099); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (6) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1349); **12.50** Tajemnice miłości (68); **13.55** Ukryta prawda (1100); **14.55** Ukryta prawda (897); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (1) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (1); **18.00** Ukryta prawda (1350); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (23); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3337) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (423); **21.35** Historia zemsty – film sensacyjny 2017, reż.: Johnny Martin, wyk.: Nicolas Cage, Deborah Unger, Anna Hutchison, Talitha Eliana Bateman, Don Johnson; **23.40** Bogowie ulicy – film kryminalny, USA 2012, reż.: David Ayer, wyk.: Jake Gyllenhaal, Michael Pena, Anna Kendrick; **02.00** Superwizjer (1229); **02.45** Noc Magii (855); **04.05** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (531); **09.10** Malanowski i Partnerzy (532); **09.40** Sekrety rodziny (100); **10.40** Dlaczego ja? (602); **11.40** Gliniarze (123); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (909); **14.40** Dlaczego ja? (668); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (491); **17.00** Gliniarze (301); **18.00** Pierwsza miłość (3319); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Nie ma mocnych – komedia, Polska 1974, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Andrzej Wasilewicz, Anna Dymna, Władysław Hańcza, Wacław Kowalski; **22.20** John Tucker musi odejść – film, USA/Kanada 2006, reż.: Betty Thomas, wyk.: Jesse Metcalfe, Brittany Snow, Ashanti, Penn Badgley, Sophia Bush; **00.05** Zawiść – komedia, reż.: Barry Levinson, wyk.: Ben Stiller, Black Jack, Ariel Gade, Amy Poehler, Christopher Walken, Rachel Weisz; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (110); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (112); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (536); **06.05** Elif (1107); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Dobre historie; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (116) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (170) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (243) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się oplaca; **12.50** Natura w Jedyńce – Superszybki sokół wędrowny – film dokumentalny; **14.00** Elif (1108) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (537) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3899) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn interwencyjny **20.30** Leśniczówka (455) **21.00** Na sygnale (345) – serial fabularzowany TVP **21.35** Sprawa dla reportera **22.35** Magazyn śledczy Anity Gargas **23.10** Magazyn kryminalny 997 **24.00** Magazyn Ekspresu Reporterów **01.05** Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show **01.50** Mrok (8) – serial kryminalny TVP **02.45** Ocaleni – reality show **03.50** Sprawa dla reportera **04.40** Magazyn śledczy Anity Gargas **05.05** Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (810) – serial TVP; **06.25** Smaki świata – pośród mór – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Smaki świata – pośród mór – magazyn kulinarny; **11.50** Barwy szczęścia (2528) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (240) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (64) – serial fabularzowany TVP; **15.00** Koło Fortuny – teleturniej; **15.10** Górszy ratownicy (134) – serial obyczajowy, Niemcy 2020; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (5) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama; **18.25** Piłka nożna – Liga Europy 2021, Legia Warszawa – Spartak Moskwa (studio) **18.40** Piłka nożna – Liga Europy 2021, Legia Warszawa – Spartak Moskwa **20.55** Ojciec Mateusz (338) – serial kryminalny TVP **21.55** Zniewolona (25) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **22.55** Zniewolona (26) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **23.55** Z podniesionym czołem – film akcji, USA 2004, reż.: Kevin Bray, wyk.: The Rock, Johnny Knoxville, Kristen Wilson, Ashley Scott **01.35** Powiew miłości – film obyczajowy, USA 2018, reż.: Andrew Cymek, wyk.: Cindy Busby, Kevin McGarry, Sadie Munroe **03.10** Bankowa gra (3) **04.15** Art Noc – Scena muzyczna – MIST – koncert **05.15** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.25** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.56** Pogoda **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **03.16** Rock Rachoń **03.59** Pogoda **04.10** Filmy Dokumentalne TVP INFO **05.19** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Uwielbiamy Najświętsze Serce Jezusa; **05.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **06.00** Audycja Generalna; **07.00** Zakazane Piosenki; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Mała Nellie od Świętego Boga; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Mysłac Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Sanktuarium Betharram; **15.25** Odbudujmy Pałac Saski!; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.05** Communio sanctorum; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Głos Polski **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia Obiecana **22.40** Samuraj Chrystusa **23.55** Kolory Świętości **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 9 grudnia; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1992; **07.10** Paszporty Wolności; **07.15** Czas honoru (49); **08.10** W kotłach historii; **08.40** Paryż. Czas dokonany – film dok.; **09.35** Sensacje XX wieku: Roman Czerniawski. Tajna gra; **10.30** Władysław Szpilman 1911–2000 – film dok.; **11.35** Stan wojenny: od dramatu do grotesku; **12.05** Dickensada (11); **13.05** Saga prastarej puszczy – Opowieść o żuku – film dok.; **14.10** Hawaje. Magia Pacyfiku – serial dok.; **15.15** Wojna na pustyni: El Alamein (2) – serial dok.; **16.10** Przyszanek Historia; **16.30** Alfabet Andrzeja Dobosza; **16.50** Arrasów dzieje osobliwe; **17.20** Obława – film dok.; **18.20** Marzyciele; **18.50** Czas honoru (50); **19.45** Paszporty Wolności; **20.00** Prasa donosi; **20.15** Samochody, które podbiły świat (2); **21.00** Giganci historii; **21.50** Żywy smarmak; **22.05** Sady, przesady; **23.40** Tajemnice Pakistanu (1) – serial dok.; **00.30** Paszporty Wolności; **00.30** Polska Kronika Filmowa 1993; **00.40** Było, nie minęło; **01.15** Sensacje XX wieku; **02.05** Encyklopedia II wojny światowej; **02.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki – teledyski; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Niedziela z... – twórczość Marka Grechuty; **09.25** Riffi po sześćdziesiątce – komedia; **11.00** Komediantka (4); **12.05** Komediantka (5); **13.30** Wydarzenie aktualne; **13.45** Mieszczanie żywieccy; **14.25** Trzeci punkt widzenia; **14.55** Avanti – film fabularny; **17.30** Schody – film anim.; **17.45** Rzeczpospolita modernistyczna; **18.30** Co dalej?; **18.55** Nędznicy (6) – serial kostiumowy; **20.00** Wstęp do filmu – Porozmawiaj z nią; **20.05** Porozmawiaj z nią – dramat, Hiszpania 2002, reż.: Pedro Almodóvar; **22.05** Res Poloniae; **22.40** Mieczysław Karłowicz – samotna wędrownica – film dok.; **23.45** Co dalej?; **00.20** Pani Hyde – film fabularny, Francja 2017, reż.: Serge Bozon; **02.05** Res Poloniae; **02.45** Jak narkotyk – dramat, reż.: Barbara Sass, wyk.: Magdalena Cielecka, Teresa Budzisz-Krzyżanowska, Igor Przegrodzki, Jerry Flynn, Bartosz Opania, Krzysztof Pieczyński, Mariusz Bonaszewski; **05.15** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1100); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (7); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1350); **12.50** Tajemnice miłości (1); **13.55** Ukryta prawda (1101); **14.55** Ukryta prawda (898); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (2); **17.00** Tajemnice miłości (2); **18.00** Ukryta prawda (1351); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Raport smogowy (24); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 19 (3338) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (424); **21.35** Kuchenne rewolucje 23 (15) – program kulinarno-rozrywkowy; **22.40** Ostatnia misja – film sensacyjny, Polska 1999, reż.: Wojciech Wójcik, wyk.: Peter J. Lucas, Janusz Gajos, Ewa Gorzałak, Mirosław Baka, Piotr Fronczewski, Artur Żmijewski, Jerzy Kamas, Małgorzata Foremniak, Paweł Wilcza; **00.50** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (14); **01.50** Kobieta na krańcu świata 13 (6); **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii (856); **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (533); **09.10** Malanowski i Partnerzy (534); **09.40** Sekrety rodziny (101); **10.40** Dlaczego ja? (603); **11.40** Gliniarze (124); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (910); **14.40** Dlaczego ja? (669); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (492); **17.00** Gliniarze (302); **18.00** Pierwsza miłość (3320); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Miłość na zamówienie – komedia romantyczna, USA 2006, reż.: Tom Dey, wyk.: Matthew McConaughey, Sarah Jessica Parker, Justin Bartha, Bradley Cooper; **22.10** Służące – USA 2011, reż.: Taylor Tate, wyk.: Jessica Chastain, Viola Davis, Bryce Dallas Howard, Allison Janney, Chris Lowell; **01.35** Krok do sławy – dramat muzyczny, USA 2010, reż.: Rob Hardy, wyk.: Keith David, Columbus Short, Tika Sumpter, Kiely Williams; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (113); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (537); **06.05** Elif (1108); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (117) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (171) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (244) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyne: Na ratunek młodym szpansonom (1); **14.00** Elif (1109); **14.50** Paszporty Wolności. Przemysław Miśkiewicz; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.00** Paszporty Wolności. Kazimierz Kaczor; **16.05** Przysięga (538); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3900); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.35** Ojciec Mateusz (341) – serial TVP **21.25** Kulisy serialu Na sygnale **21.35** Na sygnale (346) – serial TVP **22.10** Paszporty Wolności. Wiesław Bieliński **22.15** Brunet wieczorową porą – komedia kryminalna, Polska 1976, reż.: Stanisław Bareja, wyk.: Władysław Kowalewski, Bożena Dykiel, Mirosława Krajewska, Wojciech Pokora, Wiesław Gołas, Emilia Krakowska **24.00** Operacja Delta Force 2: Na ratunek – film akcji, USA 1997 **01.55** SEAL Team – komando Foki (14) – serial, USA 2017 **02.50** Wiedźmy (6) – serial TVP **03.50** Magazyn kryminalny 997 **04.40** Notacje: Aleksander Markowski **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (811) – serial TVP, reż.: Kordian Piwowarski, wyk.: Mateusz Janicki, Katarzyna Skrzynecka, Robert Koszucki, Tomasz Dedek, Marcin Urbanke, Aleksandra Grabowska, Michał Żebrowski, Amelia Czaja; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się: Mariusz Kędzierski; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Zaczni od zdrowia; **11.50** Rodzinka.pl (183) – serial komediowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Postaw na milion – teleturniej; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (65) – serial fabularny; **15.10** Serial fabularny; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (6) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (241) – serial kostiumowy, Rosja 2013 **19.35** Barwy szczęścia (2528) – serial obyczajowy TVP **20.05** Mini audycja – Voice **20.10** Barwy szczęścia (2529) – serial obyczajowy TVP **20.45** Kabaret. Super Show Dwójki **21.55** Zniwolona (27) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **22.55** Zniwolona (28) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **23.55** Muzyka, Taniec, Zabawa **01.00** Ojciec rodziny – film obyczajowy, USA 2000, reż.: Brett Ratner, wyk.: Nicolas Cage, Tea Leoni, Don Cheadle, Jeremy Piven, Saul Rubinek **03.15** Z podniesionym czołem – film akcji, USA 2004, reż.: Kevin Bray, wyk.: The Rock, Johnny Knoxville, Kristen Wilson **04.50** Rodzinka.pl – serial TVP **05.20** Rodzinka.pl – serial TVP **05.45** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Homilia Mszy św. w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej **19.40** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Forum **21.00** Nie da się ukryć **21.25** Serwis Info Wieczór **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.00** Forum **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **03.20** Nie da się ukryć **03.43** W akcji **04.04** Filmy Dokumentalne TVP INFO **05.05** Reportaż TVP INFO **05.38** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Klucze do Królestwa; **06.00** Uczeń i mistrz; **07.30** Syria; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Mistrz i Katarzynka; **11.15** Muzyczne chwile; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Refleksje nad Psalmem XXII; **11.55** Prymas Stefan Wyszyński; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Wodzisrejski maraton; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.30** Tak Go pamiętam; **17.00** Życie z pasją; **17.20** Niezwykłości przyrody Nowej Zelandii; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Westerplatte Młodych **18.55** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela” **19.00** Msza Święta w intencji Ofiar katastrofy smoleńskiej i ojczyzny **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyznę **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia Obiecana **22.40** Ewangelia wg św. Jana **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 10 grudnia; **06.55** Polska Kronika Filmowa 199; **07.10** Paszporty Wolności: Wiesław Bieliński; **07.20** Czas honoru (50); **08.10** Przystanek Historia; **08.30** Alfabet Andrzeja Dobosza; **08.50** Oblawa – film dok.; **09.45** Prasa donosi; **09.55** Sensacje XX wieku: Księga szpiegów; **10.15** Sensacje XX wieku: Księga szpiegów; **10.40** Ziemia czerwonych drzew – film dok.; **11.35** Marzyciele; **12.10** Dickensia (12); **13.10** Odkryć tajemnicę (5); **14.05** Tajemnice włoskich miast – Wenecja; **15.10** Samochody, które podbiły świat (2); **15.55** Kobiety wolności; **16.40** Ex Libris; **17.05** Marek Nowakowski – koncert; **18.10** Ekspertyza; **18.40** Czas honoru (51); **19.30** Paszporty Wolności: Wiesław Bieliński; **19.50** Wojna w eterze; **20.00** Notatki stanu wojennego – felieton; **20.15** Notatki stanu wojennego; **21.15** Bunt barbarzyńców (8); **22.20** Wolna Rzeczpospolita Łupkowska – film dok.; **23.20** Wojna wietnamska (4); **00.20** Paszporty Wolności; **00.20** Polska Kronika Filmowa 1994; **00.40** Było, nie minęło; **01.10** Sensacje XX wieku; **01.55** Encyklopedia II wojny światowej

TVP KULTURA

07.00 Muzyczny poranek – teledyski; **08.00** Co dalej?; **08.30** Kronos; **09.05** Res Poloniae; **09.40** Wsteczny bieg – film TVP, Polska 1978, reż.: Laco Adamik; **11.00** Komediantka (6); **12.05** Komediantka (7); **13.30** Mieczysław Karłowicz – samotna wędrówka – film dok.; **14.35** Kolorowe wzgórza – dramat, Kolumbia, Panama 2010, reż.: Carlos Cesar Arbelaez; **16.20** Paciorki jednego różańca – dramat; **18.10** Paryż. Śladami Chopina 4; **18.30** Informacje kulturalne; **19.00** Wirtuozzi V4+ – Międzynarodowy talent show 2021, cz. 2; **21.10** Wstęp do filmu – Max i feralna; **21.15** Max i feralna – komedia kryminalna, Francja 1971; **23.15** Van Dyck: wielki rywal Rubensa – film dok.; **00.25** Nad zakurzone morze – film anim.; **00.35** Popołudnie Clemencie – film anim.; **01.00** Informacje kulturalne; **01.35** Porozmawiaj z nią – dramat, Hiszpania 2002, reż.: Pedro Almodóvar, wyk.: Javier Cámara, Rosario Flores, Darío Grandinetti, Leonor Watling; **03.35** O ojcach i synach – film dok., reż.: Talal Derki; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1101); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (8) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku 15 – Indyk szarpany z sałwą z arbuza (18); **11.45** Ukryta prawda (1351); **12.50** Tajemnice miłości (2); **13.55** Ukryta prawda (1102); **14.55** Ukryta prawda (899); **15.55** Kuchenne rewolucje 20 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (3); **18.00** Ukryta prawda (1352); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.45** Raport smogowy (25); **19.50** Uwaga!; **20.00** Lego Masters 2 (6); **21.35** Uprawdżona – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania/Francja 2008, reż.: Pierre Morel, wyk.: Liam Neeson, Maggie Grace, Leland Orser, Jon Gries, Holly Valance, Famke Janssen; **23.30** Operacja „Deszcz” – film s.f., Australia 2020, reż.: Luke Sparke, wyk.: Temuera Morrison, Jet Tranter, Dena Kaplan, David Roberts, Vince Colosino; **02.15** Kuba Wojewódzki 15 (1); **03.20** Uwaga!; **03.40** Noc Magii (857); **05.00** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (535); **09.10** Malanowski i Partnerzy (536); **09.40** Sekrety rodziny (102); **10.40** Dlaczego ja? (604); **11.40** Gliniarze (125); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (911); **14.40** Dlaczego ja? (670); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (493); **17.00** Gliniarze (303); **18.00** Pierwsza miłość (3321); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Mulan – film, USA/Hongkong, 2020, reż.: Niki Caro, wyk.: Scott Lee Jason, Li Gong, Li Jet, Donnie Yen, Liu Yifei; **22.50** Patriotka – film przygodowy, USA/Niemcy 2000, reż.: Roland Emmerich, wyk.: Mel Gibson, Heath Ledger, Rene Auberjonois, Lisa Brenner, Chris Cooper, Isaacs Jason, Joely Richardson, Karyo Tcheky; **02.30** Małolaty Ninja na wojennej ścieżce – komedia, USA 1995, reż.: Simon S. Sheen, wyk.: Charles Napier, Victor Wong, Michael Tretator; **04.10** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3897); **05.30** Klan (3898); **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** *Mśza Święta z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.15** Paszporty Wolności. Janina Wehrstein; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.40** Paszporty Wolności. Tadeusz Świerczewski; **08.45** Pełnosprawni (431); **09.15** Paszporty Wolności. Konrad Zbrozek; **09.20** Fascynujący świat: Hotel dla bogatych i sławnych – film dok.; **10.25** Paszporty Wolności. Tomasz Moszczak; **10.35** Sprawa dla reportera; **11.30** Paszporty Wolności. Zdzisław Złotkowski; **11.40** Ojciec Mateusz (245); **12.30** Paszporty Wolności. Przemysław Miśkiewicz; **12.40** Pojedynk w Abilene – film fab.; **14.10** Paszporty Wolności. Leszek Jaranowski; **14.10** Z pamięci: Marta Fik; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Rolnik szuka żony; **15.55** Tajemnice miasteczka (17); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia?; **18.20** Paszporty Wolności. Czesław Nowak; **18.30** Wojenne dziewczyny (52); **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.25 Paszporty Wolności. Stanisław Fudakowski
20.35 Komisarz Alex (201) – serial kryminalny TVP
21.25 Paszporty Wolności. Wojciech Skowron
21.35 Hit na sobotę: Ben Hur – dramat historyczny, USA 2016, reż.: Timur Bekmambetow, wyk.: Jack Huston, Toby Kebbell, Nazanin Boniadi, Morgan Freeman
23.45 Brunet wieczorową porą – komedia kryminalna, reż.: Stanisław Bareja
01.30 Zasady nie obowiązują – USA 2016
03.45 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.30 Z pamięci: Marta Fik
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2525) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2526) – serial obyczajowy TVP; **06.55** M jak miłość (1619) – serial obyczajowy TVP; **07.45** Paszporty Wolności. Janina Wehrstein; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.35** Paszporty Wolności. Tadeusz Świerczewski; **11.45** Rodziny ekspres; **12.15** Paszporty Wolności. Tomasz Moszczak; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022: Irena Jarocka – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (826) – serial obyczajowy TVP; **17.15** Paszporty Wolności. Janina Wehrstein odc. 1; **17.20** Wojciech Cejrowski – boso przez świat – Peru. Koka; **17.50** Paszporty Wolności. Leszek Jaranowski; **17.50** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.25** Paszporty Wolności. Czesław Nowak; **18.30** Postaw na milion – teleturniej

19.25 Rodzinka.pl (230) – serial komediowy TVP
20.00 40-stka Bayer Full, cz. I – widowisko
21.05 40-stka Bayer Full, cz. II – widowisko
22.15 Hity wszech czasów – magazyn muzyczny
23.15 Paszporty Wolności. Tadeusz Świerczewski
23.25 Kino relaks: Nie ma tego złego... – komedia, USA/Kanada 2017, reż.: Jeremiah S. Chechik, wyk.: Ryan Kwanten, Sara Canning, Will Sasso
01.10 Film fabularny
03.15 Arktyczny podmuch – film akcji, Kanada/Australia 2010, reż.: Brian Trenchard-Smith, wyk.: Michael Shanks, Alexandra Davies
04.55 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek; **06.24** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiectwórką; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Serwis Info Wieczór weekend

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Salon dziennikarski
01.46 Pogoda
01.56 Minęła 20
02.49 Pogoda
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.10 Reportaż TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Siódmy sakrament; **05.30** Mocni w wierze; **06.00** Abel z boiska; **07.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Telewizyjny Uniwersytet Biblijny; **09.45** Ocalić od zapomnienia; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Młodzi Światu; **10.30** Muzyczne chwile; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** *Anioł Pański*; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Życie z pasją; **13.10** Muzyczne chwile; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** *Mśza Święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Hildegarda z Bingen. Światło Boga; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Kuźnia Redemptorystów; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Mocni Jego mocą; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** *Anioł Pański*

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 *Różaniec*
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Muzyczne chwile
22.20 Kolory Świętości
22.25 Święty na każdy dzień
22.30 Galilejczyk – prezentuje Keith Garner
23.00 Głos serca
23.45 Kapłan pro-life
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 11 grudnia; **07.05** Biblia – Święty Paweł, cz. 4; **07.55** Paszporty Wolności. Konrad Zbrozek; **07.55** Śladami Eskulapa; **08.25** Wojownicy czasu; **09.00** Kariera Nikodema Dyzny (5); **10.00** Okrasa łamie przepisy; **10.35** Sekrety Morza Śródziemnego – Tajemnica Dantona (6); **11.15** Wszystkie kolory świata: Hawaje. Magia Pacyfiku – serial dok.; **12.20** Wyprawa przez Wielki Kanion (2) – serial dok.; **13.30** Kuchnia dwudziestolecia; **14.20** Eroica – dramat; **15.50** Marzyciele: Henryk Wereszycki; **16.20** Odkryć tajemnicę (5); **17.15** Spór o historię; **18.00** Quo vadis? (2); **18.45** Paszporty Wolności. Konrad Zbrozek; **19.00** Giganci historii; **20.00** Dynastia Tudorów IV (7) – serial; **21.05** ROK 1981. Kalendarium; **21.15** Reagan – film dok.; **23.00** Paszporty Wolności. Konrad Zbrozek; **23.10** Uczeczka w kajdanach – film fabularny, reż.: Stanley Kramer, wyk.: Sidney Poitier, Tony Curtis, Theodore Bikel; **00.50** Sekrety Morza Śródziemnego (3); **01.30** Solidarność Walcząca kontra komunizm; **02.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Grali i śpiewali najgłośniej w Polsce, czyli jak to z Czerwonymi Gitarami było – widowisko muzyczne; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Tamte lata, tamte dni: Magdalena Zawadzka; **08.55** Dubai Expo; **09.25** Wiśniak – film dok.; **10.25** Zmienność (3); **11.30** Moje pokolenie – dok.; **13.00** Do dzieła; **13.25** Boso po ściernisku – dramat; **15.15** Mieszczanie żywieccy; **15.45** Szczawno-Zdrój Baroque Festival 2021; **16.55** Jadzia – komedia, Polska 1936, reż.: Miroslaw Krawicz; **18.40** Co dalej? (252); **19.05** Legendy Rocka: The Byrds; **19.30** Legendy Rocka: Buddy Holly; **20.00** Tulpanowa gorączka – film fabularny, reż.: Justin Chadwick; **21.50** Koncert z okazji Szczytu Cyfrowego ONZ IGF 2021 w Polsce; **23.30** Kruk – horror, USA 1963, reż.: Roger Corman; **01.05** Mieszczanie żywieccy; **01.45** Co dalej?; **02.20** Max i ferajna – komedia kryminalna, reż.: Claude Sautet, wyk.: Michel Piccoli, Romy Schneider, Georges Wilson; **04.20** Usłyszcie mój krzyk – film dok.; **05.20** Tamte lata, tamte dni; **05.45** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (858); **07.00** Kuchenne rewolucje 6 (9); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Szlachetna Paczka 2021 (1); **11.40** Na Wspólnej Omnibus (851); **13.35** Szlachetna Paczka 2021 (2); **13.45** MasterChef 10 (14); **15.20** Szlachetna Paczka 2021 (3); **15.35** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Klingenthal – studio (1); **16.00** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Klingenthal – konkurs indywidualny seria 1 (2); **17.10** Puchar Świata, Klingenthal – studio (3); **17.20** Puchar Świata, Klingenthal – konkurs indywidualny seria 2 (4); **17.55** Puchar Świata, Klingenthal – studio (5); **18.30** Kolekcja smaków 2 (6); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kroniki Pucharu Świata w skokach narciarskich (7); **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.05** Miłe wieści 2 (4); **20.10** Złe mamusie – komedia, reż.: Jon Lucas, Scott Moore; **22.20** Milion sposobów, jak zginąć na Zachodzie – western, reż.: Seth MacFarlane, wyk.: Seth MacFarlane, Charlize Theron, Amanda Seyfried, Liam Neeson; **00.50** Uprawdżona – film sensacyjny; **02.50** Kuchenne rewolucje 2 (15); **03.50** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.05** Zakochany Madagaskar – film anim.; **08.40** Stuart Malutki 3: Trochę natury – film anim.; **10.10** Ewa gotuje (439); **10.40** Nasz Nowy Dom (229); **11.40** Nasz Nowy Dom (230); **12.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (51); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (37); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (38); **14.40** Rolnicy. Podlasie (27); **15.45** Więzienie (88); **16.15** Więzienie (89); **16.45** Więzienie (90); **17.15** Więzienie (91); **17.45** Chłopaki do wzięcia (255); **18.15** Chłopaki do wzięcia (256); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Avengers: Czas Ultrona – film s.f., USA 2015, reż.: Joss Whedon; **23.10** Speed 2: wyścig z czasem – film akcji, USA 1997, reż.: Jan de Bont, wyk.: Sandra Bullock, Patric Jason, Willem Dafoe; **01.55** Śpiączka cz. 2 – USA 2012, reż.: Mikael Salomon, wyk.: Lauren Ambrose, Ellen Burstyn, Geena Davis, Richard Dreyfuss; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (114); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 25 XI 2021 r.

Ideą życia sługi Bożego ks. Stanisława Szulmińskiego SAC była praca na rzecz jedności Kościoła katolickiego i prawosławnego.

O życiu i działalności pallotyńa w 80. rocznicę śmierci mówili uczestnicy Międzynarodowego Sympozjum Naukowego pt. „Miłość potężniejsza niż śmierć”, które odbyło się w dniach 27–28 listopada 2021 r. w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie. Spotkanie uwieńczyło Pallotyński Rok Szulmińskiego. Patronat medialny nad wydarzeniem objął tygodnik „Idziemy”.

Sługa Boży ks. Stanisław Szulmiński urodził się 10 lipca 1894 r. w Odesie, na terenie obecnej Ukrainy. W rodzinie Szulmińskich panowała atmosfera wiary, modlitwy, pracowitości i szacunku dla każdego człowieka. Stanisław w 1915 r. ukończył ośmioklasową szkołę średnią o profilu rolniczo-technicznym w Kamieńcu Podolskim. W 1917 r. wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Żytomierzu, które zostało przez władze kościelne zamknięte po objęciu rządów przez bolszewików. Z tego powodu 1 października 1919 r. przeniósł się wraz z trzema klerykami do Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Świecenia kapłańskie otrzymał z rąk biskupa kamienieckiego Piotra Mańkowskiego 8 lipca 1923 r. w Buczaczu.

W okresie studiów seminaryjnych miał silne pragnienie poświęcenia się sprawie pojednania Kościoła prawosławnego z Kościołem katolickim. Po święceniach kapłańskich chciał natychmiast udać się, z narażeniem własnego życia, do pracy duszpasterskiej na terenie Związku Radzieckiego. Wyjazd był niemożliwy z powodu nasilonych prześladowań Kościoła przez bolszewików.

Bp Mańkowski skierował ks. Szulmińskiego na dalsze studia teologii orientalnej na KUL (1923–1927). W Lublinie poznał sługę Bożego ks. Władysława Kornilowicza, późniejszego duszpasterza podwarszawskich Lasek, i sługę Bożego o. Jacka Woronieckiego OP, ówczesnego dziekana Wydziału Teologicznego KUL, który pełnił

wobec ks. Stanisława posługę kierownika duchowego. Mieszkał przez rok pod jednym dachem, w konwiktzie dla księży, z neoprezbiterem, przyszłym prymasem Polski bł. ks. Stefanem Wyszyńskim.

W 1927 r. dekretem bp. Adolfa Szelągka ks. Stanisław został mianowany profesorem teologii orientalnej w Seminarium Duchownym w Łucku. W tym czasie rozeznał,

fot. z arch. prywatnego o. dr. Przemysława Krakowczyka SAC

Apostoł pojednania

Patryk Lubryczyński

że skoro nie może wrócić do rodzinnej diecezji, wolą Bożą wobec niego jest podjęcie powołania zakonnego, które nosił w sercu od młodości. Wybrał Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (pallotyńów), od których otrzymał zapewnienie, że będzie mógł w przyszłości poświęcić się pracy na rzecz pojednania Kościołów. Do nowicjatu księży pallotyńów w Ołtarzewie wstąpił 6 sierpnia 1928 r. Od 1930 r. pełnił funkcję ojca duchownego w pallotyńskim gimnazjum w Wadowicach, a w latach 1932–1935 wykładał teologię w pallotyńskim Niższym Seminarium Duchownym w Sucharach koło

Bydgoszczy, by kolejny okres życia spędzić jako wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Ołtarzewie nieopodal Warszawy.

Unikatową ideą ks. Stanisława Szulmińskiego było utworzenie Apostolatu Pojednania. Pomysł zrodził się w Lublinie w 1935 r. w kole badań naukowych nad Kościołami Wschodnimi. Konkretny kształt apostołowi nadało koło orientalistyki zorganizowane w 1937 r. w Ołtarzewie. Celem organizacji była praca nad zjednoczeniem chrześcijan wschodnich z Kościołem katolickim, a także opieka nad żyjącymi wśród nich katolikami wszystkich obrządków. Do apostołatu należeli zarówno duchowni, jak i katolicy świeccy.

We wrześniu 1939 r. przełożeni mianowali ks. Szulmińskiego rektorem nowej placówki pallotyńskiej w Okopach Trójcy Świętej, na pograniczu polsko-rumuńsko-radzieckim. Ks. Stanisław przewidywał, że w wyniku wojny możliwość pracy na Wschodzie stanie dla niego otworem. Jednak nigdy nie dotarł na miejsce, szybko stawszy się obiektem zainteresowania sowieckiej bezpieki. W Nowogródku 24 października 1939 r. został aresztowany przez NKWD i osadzony w więzieniu w Baranowiczach. Podczas prawie rocznego śledztwa oskarżano go, że jest „szpiegiem watykańskim”. Był głodzony, poniżany, bity i ostatecznie skazany na pięć lat łagru jako człowiek niebezpieczny dla systemu komunistycznego.

Wraz z innymi więźniami został wywieziony 17 grudnia 1940 r. do obozu pracy w Uchcie nad Morzem Białym, pod kołem podbiegunowym, dokąd przybył 17 marca 1941 r. Ciężką pracę, głód, poniżanie uważał za pokutę i ofiarę, którą składał Bogu w intencji pojednania prawosławia z Kościołem katolickim. Heroicznie służył więźniom, starał się o ich uwolnienie, potajemnie spowiadał, odprawiał Msze święte, podnosił na duchu. Zmarł 27 listopada 1941 r. w nieustalonych dotąd okolicznościach.

Od 12 października 2018 r. w diecezji warszawsko-praskiej trwa proces beatyfikacyjny sługi Bożego, który ma za zadanie wykazać, że ks. Stanisław Szulmiński został zamordowany w sowieckim łagrze z nienawiści do wiary, stając się męczennikiem za sprawę jedności chrześcijan.

Drodzy Czytelnicy!
„Idziemy”
jest dostępne
w e-wydaniu
na stronie:
www.eprasa.pl
www.idziemy.com.pl

Prenumerata redakcyjna tygodnika „Idziemy” na rok 2021

Drodzy Czytelnicy! Nasz tygodnik dostępny jest w parafiach i w kioskach. Istnieje też możliwość prenumeraty redakcyjnej. Można otrzymywać nasz tygodnik do domu! Prenumerata redakcyjna w roku 2021: **cena 1 egzemplarza – 7 zł; prenumerata kwartalna – 91 zł; prenumerata półroczna – 182 zł; prenumerata roczna – 364 zł.**

Zniżka! Przy prenumeracie od 5 do 10 egzemplarzy cena 1 egz. wynosi 5 zł. Koszt wysyłki w całości pokrywa redakcja.

Pismo nasze można zaprenumerować, wypełniając dokładnie poniższy blankiet. Tel. 22 5120095

nazwa odbiorcy		W Y D. D I E C. W A R. - P R A S K I E J 0 4 - 3 5 7	
nazwa odbiorcy cd.		W - w a u l . G r o c h o w s k a 1 9 4 / 1 9 6	
I.k.	nr rachunku odbiorcy	1 7 1 2 4 0 1 0 9 5 1 1 1 1 0 0 1 0 0 5 1 7 2 4 7 3	
kwota słownie		W	PLN
nazwa zleceniodawcy			
nazwa zleceniodawcy cd.			
tytułem		P r e n u m e r a t a t y g o d n i k a	
tytułem cd.		I d z i e m y n a o k r e s	
pieczęć, data i podpisy zleceniodawcy		Opłata: 	

nazwa odbiorcy		W Y D. D I E C. W A R. - P R A S K I E J 0 4 - 3 5 7	
nazwa odbiorcy cd.		W - w a u l . G r o c h o w s k a 1 9 4 / 1 9 6	
I.k.	nr rachunku odbiorcy	1 7 1 2 4 0 1 0 9 5 1 1 1 1 0 0 1 0 0 5 1 7 2 4 7 3	
kwota słownie		W	PLN
nazwa zleceniodawcy			
nazwa zleceniodawcy cd.			
tytułem		P r e n u m e r a t a t y g o d n i k a	
tytułem cd.		I d z i e m y n a o k r e s	
pieczęć, data i podpisy zleceniodawcy		Opłata: 	

ŚWIĘTA Z UBOGIMI

Tu rodzi się
nadzieja

25.12.
2021

Zobacz jak:

f fb.com/santegidio.warszawa
www.santegidio.pl
✉ santegidio.waw@gmail.com

Dołącz do nas!

SANTEGIDIO

reklama ukazuje się dzięki

fundacja
uskrzydla my